

EUROOPA KOMISJONI
KLIIMAMEETMETE
PEADIREKTORAAT
Direktoraat B - süsinikurud ja puhas liikuvus
CLIMA.B.2 – HKS (II): Rakendamine, poliitika toetamine ja HKSi
register

Juhenddokument

Akrediteerimis- ja tõendamismäärus – selgitavad suunised

AVRi selgitavad suunised (EGD I), 2025. aasta novembri versioon

Käesolev dokument on osa komisjoni pakutavatest dokumentidest ja vormidest, mis toetavad komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmääruse (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ, rakendamist. Suunis kajastab komisjoni seisukohti avaldamise ajal. See ei ole õiguslikult siduv.

Käesolevas juhenddokumendis on arvesse võetud mitteametliku tehnilise MRVA (*Monitoring, Reporting, Verification and Accreditation* ehk seire, aruandlus, tõendamine ja akrediteerimine) töörühma koosolekutel toimunud arutelusid, samuti liikmesriikide sidusrühmadelt ja ekspertidelt saadud kirjalikke märkusi.

Liikmesriikide esindajad kiitsid käesoleva juhenddokumendi heaks kliimamuutuste komitee 23. detsembri 2021. aasta koosolekul. Seda värskendati järgnevalt 2025. aastal.

Kõik juhenddokumendid ja vormid saab alla laadida komisjoni veebisaidi dokumentide rubriigist aadressil: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/monitoring-reporting-and-verification-eu-ets-emissions_en#tab-0-1

Versiooni ajalugu

Kuupäev	Versiooni olek	Märkused
19. september 2012. a.	Avaldatud	Kinnitatud CCC poolt 19. septembril 2012
27. november 2017. a.	Uuesti avaldatud	Väikeste vigade parandamine ja väiksemad ajakohastused, võttes arvesse MRVA juhendmaterjaliide paketi üldisi ajakohastusi.
Veebruar 2022	Uuesti kinnitatud ja uuesti avaldatud	<ul style="list-style-type: none">• Uue akrediteerimis- ja tõendamismääruse 2018/2067, mida on muudetud komisjoni määrusega 2020/2084, oluline ajakohastamine. See hõlmab parandusi neljandaks kauplemisperioodiks.• ISO/IEC 17011 ja ISO 14065 muudatuste tulemusena tehtud ajakohastamine.
November 2025	Uuendatud	<ul style="list-style-type: none">• Ajakohastamine, mis tuleneb komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2024/1321 ja komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2025/1192 tehtud muudatustest AVRis.

Sisukord

1	Sissejuhatus.....	6
2	AVRi mõistete ja juhendmaterjalide kasutusjuhend	10
2.1	ELi HKS-i osapoolte rollid ja kohustused	10
2.2	Määruste, ühtlustatud standardite ja suuniste vaheline seos	13
2.3	Juhenddokumentide kasutusjuhend	14
2.4	Mida uut on läbivaadatud AVRis ja kuidas see mõjutab juhiseid?	18
3	Tõendamine	21
3.1	ELi HKS-i osapoolte rollid ja kohustused	21
3.1.1	Tõendamise usaldusväärsus	21
3.1.2	Tõendaja sõltumatus	21
3.1.3	Kutsealane skeptitsism	22
3.1.4	Piisav kindlustase	22
3.1.5	Olulisus.....	23
3.1.6	Tõendamise ulatus.....	23
3.2	Tõendamisprotsess	24
3.2.1	Lepingueelne etapp	25
3.2.2	Käitaja või õhusõiduki käitaja esitatud teave	26
3.2.3	Strateegiline analüüs	27
3.2.4	Riskianalüüs	30
3.2.5	Tõendamiskava	30
3.2.6	Protsessi analüüs (üksikasjalik tõendamine)	31
3.2.7	Tegevuskoha külastus	32
3.2.8	Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumiste käsitlemine	33
3.2.9	Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumise olulisuse mõju hindamine	34
3.2.10	Kokkuvõtte tõendamisel leitud puuduste kohta	36
3.2.11	Sõltumatu ülevaatus	36
3.2.12	Tõendamise sisedokumentatsioon	37
3.2.13	Tõendamisaruanne	38
3.3	Tõendamisaruanne lahendamata küsimustega tegelemine.....	39
4	Lihtsate ja väikeste käitiste tõendamine	43
4.1	Väikesed ja lihtsad käitised	43
4.2	Riskianalüüsi roll väikeste ja lihtsate käitiste puhul.....	44
4.3	Väikeste ja lihtsate käitiste tõendamise nõuded	46
5	Nõuded tõendajatele	47
5.1	Pädevusprotsess	47
5.2	Erapooleetus ja sõltumatus	48
5.3	Juhtivtõendajate rotatsioon	52

5.4	Muud küsimused	54
6	Akrediteerimine	55
6.1	Akrediteerimisulatus.....	55
6.2	Akrediteerimise eesmärgid.....	55
6.3	Akrediteerimisprotsess	56
6.3.1	Akrediteerimise taotlus	57
6.3.2	Ettevalmistus hindamiseks	59
6.3.3	Hindamine.....	59
6.3.4	Akrediteerimisotsus.....	62
6.3.5	Akrediteerimistunnistus	62
6.4	Tõendaja seire pärast akrediteerimist	63
6.4.1	Järelevalve	63
6.4.2	Kordushindamine.....	64
6.4.3	Erakorraline hindamine	64
6.4.4	Ulatuse laiendamine	65
6.5	Haldusmeetmed	65
7	Riiklikku akrediteerimisasutust käsitlevad nõuded	67
7.1	Riiklikud akrediteerimisasutused (NABid).....	67
7.2	Piiriülene akrediteerimine	67
7.3	AVRis ja EN ISO/IEC 17011 sätestatud nõuded.....	68
8	Liikmesriikide vastastikune hindamine ja parandusmeetmed	69
8.1	Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni (EA) vastastikune hindamine	69
8.2	Parandusmeetmed NABi kohta	70
9	Tõendajate vastastikune tunnustamine	71
9.1	Tõendajate vastastikune tunnustamine	71
9.2	Osutatud teenuste seire	71
10	Teabevahetus.....	73
10.1	Koostöö ja teabevahetus ühes liikmesriigis	73
10.2	Piiriülene teabevahetus	75
10.3	Teavet vahetavapädeva asutuse identifitseerimine	76
10.4	Teave AVRI nõuete täitmata jätmise kohta	76
10.5	Teabevahetus järelevalve kohta	77
10.6	Teabevahetus, kui tõendaja on akrediteeritud teises liikmesriigis.....	77
10.7	Teabe konfidentsiaalsus seoses teabevahetusega	78
10.8	Andmebaas	79
10.9	Teabevahetuse vormid	79
Lisa I.	Tõendamise ajakava	80
Lisa II.	Tõendamise sisedokumentatsioon	82
Lisa III.	Üksikasjalik juhendmaterjali kasutusjuhend	84

Lisa IV. Spetsiifilised MRV küsimused	85
Lisa V. Üksikasjalik ülevaade ELi õigusaktide muudatuste mõjust AVRile	92
Lisa VI. Asjakohased õigusaktid ja MRRi suunised	97
Lisa VII. Akronüümid.....	100

1 Sissejuhatus

ELi HKS-i direktiivi¹ artiklis 15 antakse Euroopa Komisjonile korraldus töötada välja määrus heitkoguse aruannete tõendamise, tõendajate akrediteerimise ja akrediteerimise järelevalve kohta. 12. juulil 2012 avaldati Euroopa Liidu Teatajas akrediteerimis- ja tõendamismäärus². Koos samal kuupäeval avaldatud seire- ja aruandlusmäärusega³ (MRR ehk *Monitoring and Reporting Regulation*), asendasid need kaks määrust 2007. aasta seire- ja aruandlussuunised⁴. 2018. aastal vaadati läbi ja avaldati uuesti nii MRR⁵ kui ka AVR⁶. Edasine ülevaatus toimus 2020. aastal ja uuesti 2023. aastal läbivaadatud direktiivi tulemusel 2024.⁷ ja 2025.⁸ aastal. MRRi⁹ ja AVRi¹⁰ konsolideeritud versioonid on esitatud joonealustes märkustes.

Käesolev selgitav suunis on osa komisjoni poolt välja töötatud juhenddokumentide kogumist, et selgitada ELi HKS-i akrediteerimis- ja tõendamismääruse (AVR ehk *Accreditation and Verification Regulation*) nõudeid. Juhenddokumentide kogum toetab nõuete ühtlustatud tõlgendamist liikmesriikides ja koosneb järgmistest dokumentidest:

- selgitavad suunised akrediteerimis- ja tõendamismääruse artiklite kohta (EGD I), sealhulgas kasutusjuhend, mis annab ülevaate juhenddokumentidest ja nende seosest asjakohaste õigusaktidega;
- peamised suunised (KGN II) konkreetsete tõendamise- ja akrediteerimisküsimuste kohta;
- erisuunis (GD III) õhusõiduki käitaja aruannete tõendamise kohta;
- erisuunis (HKS2 AV juhend) HKS2 ettevõtja heitkoguse aruannete tõendamise kohta;
- tõendamisaruaande vormid ja teabevahetuse nõuded;
- näidised, mis koosnevad täidetud vormidest, kontrollnimekirjadest või konkreetsetest näidetest selgitavates suunistes või peamistes suunistes;
- korduma kippuvad küsimused.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02003L0087-20240301>

² Komisjoni 21. juuni 2012. aasta määrus (EL) nr 600/2012, milles käsitletakse kasvuhoonegaaside heite- ja tonnkilomeetriaruannete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ, ELT EL, 12. juuli 2012, L181/1.

³ Komisjoni 21. juuni 2012. aasta määrus (EL) nr 601/2012 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohase kasvuhoonegaaside heite seire ja aruandluse kohta, ELT EL, 12. juuli 2012, L181/30.

⁴ Komisjoni 18. juuli 2007 aasta otsus 2007/589/EÜ, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohaselt kasvuhoonegaaside heite seire ja aruandluse suunised, ELT EL, 31. august 2007, L229/1.

⁵ Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust ning millega muudetakse komisjoni määrust (EL) nr 601/2012.

⁶ Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ (ELT L 334, 31.12.2018, lk 94).

⁷ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2024/1321, 8. mai 2024, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2018/2067 seoses andmete tõendamise ja tõendajate akrediteerimisega, ELT L 2024/1321, 13.05.2024.

⁸ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2025/1192, 18. juuni 2025, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2018/2067 seoses andmete tõendamise ja tõendajate akrediteerimise teatud aspektidega, ELT L 2025/1192, 19.06.2025.

⁹ MRR: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02018R2066-20250527>

¹⁰ AVR: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:02018R2067-20250622>

Käesolevas selgitavas suunises (EGD I) esitatakse **artiklite kaupa** juhised, et aidata selle kasutajaid: nt tõendajaid, pädevaid asutusi, akrediteerimisasutusi, riiklikke asutusi ja muid asjaomaseid osapooli määruse nõuete mõistmisel. Kui määruse artiklid on omavahel seotud, on see suunistes välja toodud. Käesolev juhenddokument kajastab komisjoni seisukohti selle avaldamise ajal. See ei ole õiguslikult siduv.

Kui see toetab mõistete ja nõuete mõistmist ja selgitamist, on näited lisatud teksti või esitatud lisana. Kogu dokumendis on kasutatud hüperlinke, et lugejad saaksid dokumendis hõlpsamini liikuda ja et suunata neid kiiresti lisades oleva konkreetse näite või üksikasjalikuma teksti juurde. Mõnede küsimuste puhul viidatakse konkreetsetele peamistele suunistele, mis annavad asjaomase teema kohta põhjalikuma selgituse.

Õhusõiduki käitajate tõendamiseks on välja töötatud eraldi juhenddokument. Kui ei ole märgitud teisiti, kohaldatakse jaotist 3.2 käitajate ja õhusõiduki käitajate tõendamisel. Siiski on tõendamisprotsessi eri etappe ning nende etappidega seotud lennundusspetsiifilisi küsimusi ja näiteid selgitatud tõendamist käsitlevates lennundusspetsiifilistes suunistes. Lennundussektoris tegutsevatel tõendajatel soovitatakse lugeda hoopis lennundussektori juhendi tõendamisprotsessi käsitlevaid jaotisi. 4. peatükki kohaldatakse ainult paiksete käitiste käitajate tõendamise suhtes, samas kui 3. peatüki jaotised 3.1 ja 3.3 ning käesoleva juhendi muud peatükid kehtivad käitajate ja õhusõiduki käitajate suhtes.

HKS2 ettevõtjate heitkoguse aruannete tõendamiseks on välja töötatud eraldi juhend. HKS2 tõendamisel on asjakohased ainult 2. peatükk, 5. peatüki osad ja 6.–10. peatükk. Lisas IV on esitatud juhised selle kohta, milliseid kontrolle peab ELi HKS-i tõendaja tegema käitise või õhusõiduki käitaja aruandes esitatud teabe kohta, mis on kooskõlas MRR-i lisaga Xa.

Palun võtke arvesse ka järgmist:

- Kui juhendi 1. ja 2. peatükis, 3. peatüki jaotistes 3.1 ja 3.3 ning 5.-10. peatükis kasutatakse mõistet **käitaja aruanne**, tähendab see käitaja heitkoguse aruandeid ja õhusõiduki käitaja heitkoguse aruandeid.
- Kõikjal, kus juhendi 1. ja 2. peatükis, 3. peatüki jaotistes 3.1 ja 3.3 ja peatükkides 5-10 kasutatakse mõistet **käitaja**, tähendab see, et asjaomast fraasi kohaldatakse ka õhusõiduki käitajate suhtes, välja arvatud juhul, kui märkuses ei ole konkreetselt märgitud teisiti.

Kuidas käesolevat selgitavat suunist lugeda?

Käesolev suunis on üles ehitatud järgmiselt:

2. peatükis selgitatakse määruse eesmärgi ja põhikontseptsioone. Selles kirjeldatakse ka ELi HKS-is osalevate eri osapoolte rolli ja kohustusi ning kirjeldatakse AVR-i ja muude õigusaktide, ühtlustatud standardite ja juhenddokumentide kogumiku omavahelist seost. Samuti sisaldab see kõigi nende juhenddokumentide, vormide ja näidiste kasutusjuhendit, mis on välja töötatud ühise tõlgendamise toetamiseks.

3. peatükis selgitatakse tõendamise seotud nõudeid ja selle peamisi põhimõtteid. Selles peatükis käsitletakse lähemalt tõendamisprotsessi erinevaid elemente, hallatavaid riske ja tõendamisprotsessis järgitavaid etappe. Samuti kirjeldatakse, milliseid tegevusi tuleb teha, kui tõendamise käigus tuvastatakse probleeme, mida ei saa lahendada enne tõendamisaruanne väljastamist.

4. peatükis selgitatakse olukordi, kus väiksemate ja lihtsate käitiste puhul on õigustatud vähem ulatuslik tõendamine ja mida lihtsam tõendamine peaks kaasa tooma.

5. peatükis selgitatakse tõendajatega seotud nõudeid. Selles selgitatakse pädevusprotsessi põhikontseptsioone, pädevusnõudeid, erapooletuse ja sõltumatuse nõudeid ning tõendajate poolt koostatavaid dokumente ja menetlusi käsitlevaid nõudeid.

6. peatükis selgitatakse akrediteerimise põhimõtteid ja samme, mida akrediteerimisasutus peab akrediteeritud tõendaja akrediteerimisel ja hilisemal järelevalve teostamisel järgima. Samuti antakse üldist teavet selle kohta, milliseid haldusmeetmeid akrediteerimisasutus võib tõendaja suhtes rakendada, kui see rikub AVRi nõudeid ja menetlusi. See peatükk on asjakohane nende tõendajate akrediteerimiseks, kes on seotud käitise ja õhusõiduki käitaja aruannete tõendamisega HKS1 alusel ning HKS2 ettevõtja aruannete tõendamisega HKS2 raames.

7. peatükis selgitatakse lühidalt akrediteerimisasutustega seotud nõudeid. See peatükk on asjakohane akrediteerimisasutuste jaoks, kes akrediteerivad tõendajaid, kes on seotud käitise ja õhusõiduki käitaja aruannete tõendamisega HKS1 alusel ning HKS2 ettevõtja aruannete tõendamisega HKS2 raames.

8. peatükis kirjeldatakse vastastikuse hindamise kontseptsiooni, mis on mehhanism, mille abil hinnatakse, kas akrediteerimisasutus vastab AVRi nõuetele. See peatükk puudutab HKS1 ja HKS2 tõendamist ning akrediteerimist.

9. peatükis on esitatud juhised muudes liikmesriikides kui nende asukohaliikmesriikides tõendavate tõendajate vastastikuse tunnustamise kohta. See peatükk puudutab HKS1 ja HKS2 tõendamist ning akrediteerimist.

10. peatükis selgitatakse AVRi VI peatükis sätestatud teabevahetusnõudeid. See peatükk puudutab teabevahetust akrediteerimisasutuste ja pädevate asutuste vahel HKS1 käitise aruannete ja õhusõiduki käitaja aruande tõendamisega seotud asjakohaste küsimuste kohta, samuti HKS2 ettevõtja aruannete tõendamisega seotud küsimuste kohta.

Kogu käesoleva selgitava juhendi tekstis ja peamistes juhenddokumentides on lisatud teatavad sümbolid, et rõhutada uusi mõisteid või teatavaid olukordi. Kasutatud on järgmisi sümboleid.

	See sümbol tähendab, et lugeja peaks pöörama erilist tähelepanu tekstis mainitud nõudele või küsimusele.
	See sümbol tähendab, et nõue või küsimus on kohaldatav ainult õhusõiduki käitajate suhtes.
	See sümbol tähendab, et tekst on kohaldatav üksikutele tõendajatele. Üksik tõendaja on ettevõtte, mis hõlmab ühte isikut (ühe-mehe-ettevõtte).
	See sümbol tähendab, et tekst on kohaldatav käitiste käitajate suhtes.

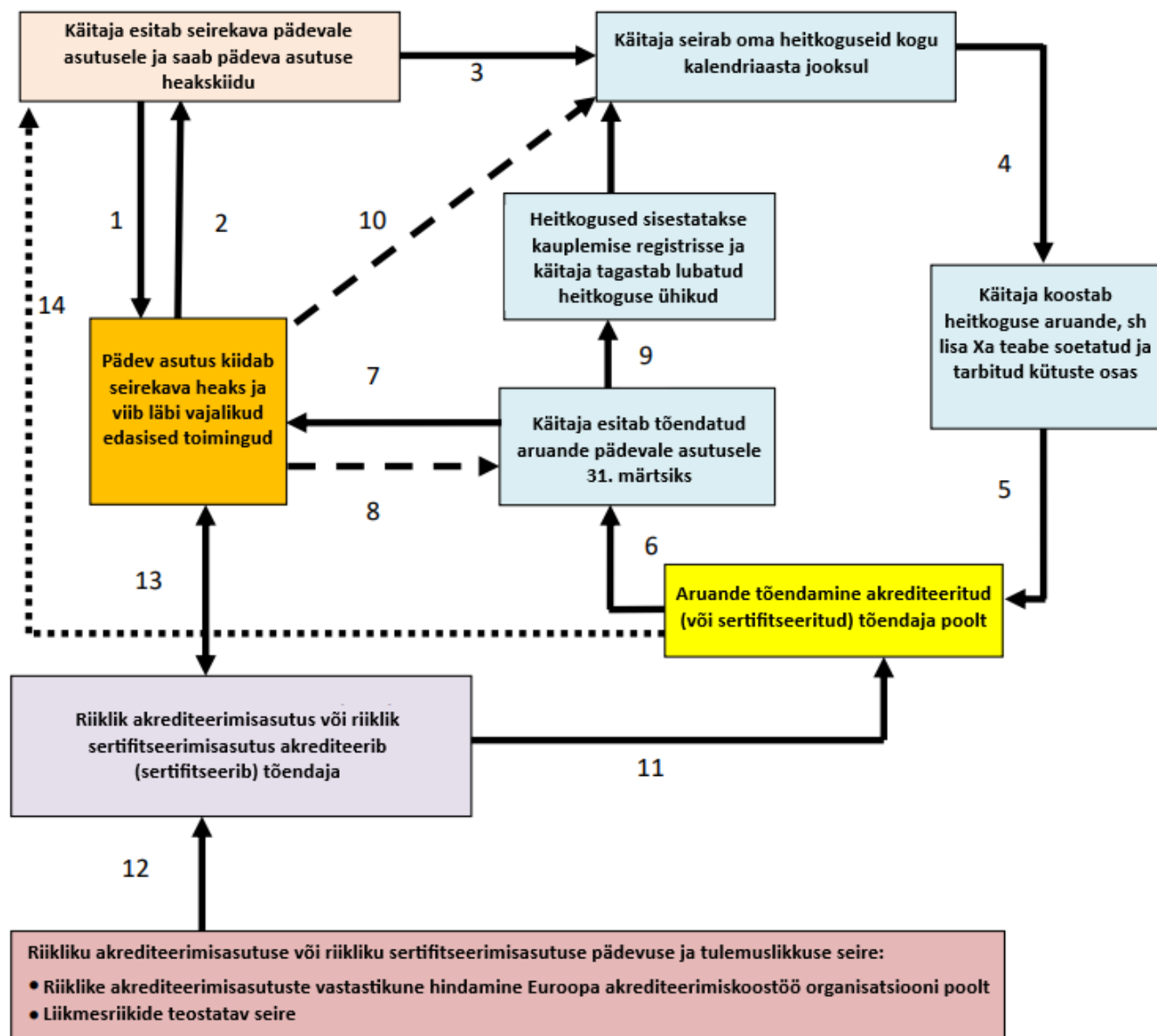
	See sümbol tähendab, et nõue või küsimus on HKS2-spetsiifiline.
	See sümbol tähendab, et nõue või küsimus on äsja lisatud AVRi viimaste muudatustega.

2 AVRi mõistete ja juhendmaterjalide kasutusjuhend

MRR ja AVR omavad liikmesriikides otsest õiguslikku mõju. See tähendab, et määrused ei vaja ülevõtmist siseriiklikesse õigusaktidesse ja nendes rakendamist, kuna nende sätteid kohaldatakse vahetult käitajate või õhusõiduki käitajate, tõendajate, akrediteerimisasutuste ja muude MRRis ja AVRis nimetatud osapoolte suhtes. Uued määrused määratlevad kõigi nende osapoolte rollid ja kohustused rangemalt, mis tugevdab iga konkreetset elementi nõuetele vastavuse ahelas.

2.1 ELi HKSis osapoolte rollid ja kohustused

Järgneval joonisel on esitatud kokkuvõtte ELi HKSis osalevate osapoolte rollidest ja kohustustest. Noolte selgitusi palun vt allpool.

Joonis 1. ELi HKSis nõuetele vastavuse ahel ja asjaomaste osapoolte rollid

Nõuetele vastavuse ahel algab sellega, et käitaja esitab oma seirekava projekti pädevale asutusele heakskiitmiseks. Käitiste puhul on nimetatud seirekava osa loast, mida käitajad peavad vastavalt ELi HKS-i direktiivile omama. Ilma sellise loata ei ole neil käitajatel lubatud ELi HKS-i hõlmatud tegevusest tulenevaid kasvuhoonegaaside heitkoguseid õhku paisata. **(Nool 1).**¹¹ Kui seirekava vastab MRR-i nõuetele ja pädev asutus on kindel, et käitaja suudab teostada seiret vastavalt seirekavale, kiidab pädev asutus seirekava heaks **(nool 2)**. Seejärel peab käitaja kogu kalendriaasta jooksul teostama heitkoguste seiret vastavalt heakskiidetud seirekavale ja MRR-ile **(nool 3)**. Kalendriaasta lõpus peab käitaja koostama heitkoguse aruande, mis vastab MRR-i X lisa nõuetele **(nool 4)**. Seda aruannet tuleb tõendada **(nool 5)**.

HKS1 käitistes tarbimisse lubatud kütuste topeltarvestuse vältimiseks peavad HKS1 käitajad (käitised)¹² lisama oma heitkoguse aruandesse teabe kütuse koguste kohta, mida need käitised kütuse tarnijatelt soetasid ja aruandeperioodil oma lubatud käitises hiljem kasutasid. See teave on määratletud MRR-i lisa Xa ja liikmesriigid võivad nõuda, et HKS1 käitajad esitaksid selle teabe HKS2 ettevõtjatele, et nad saaksid kindlaks teha, kui palju nad peavad tarbimisse lubatud kütuse üldkogusest maha lahutama. Lisateavet leiate käesoleva juhendi lisa IV 2. jaost.

Tõendamine hõlmab sõltumatut hinnangut selle kohta, kuidas seirekava rakendati ja milliseid andmeallikaid käitaja aruandes esitatud andmete kogumiseks ja koondamiseks kasutati. Tõendamine on oluline vahend, mis annab pädevatele asutustele ja teistele asjaomastele osapooltele kindluse, et pädevale asutusele esitatud aruanne kajastab heitkoguseid tõeselt, õigesti ja õiglaselt.

Nii ELi HKS-i direktiivi artikli 15 kui ka lisa V ja AVR-i kohaselt peab tõendamist teostama **tõendaja**. Tõendaja on:

- õigussubjekt või juriidiline isik, kelle on akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus (NAB ehk *National Accreditation Body*). Tõendaja võib olla näiteks ettevõtte, kus on mitu isikut ja/või osakonda, või ettevõtte, mis on eraomandis ja kuulub ühele isikule¹³;
- füüsiline isik, kelle on sertifitseerinud riiklik sertifitseerimisasutus (NCA ehk *National Certification Authority*) vastavalt AVR-i nõuetele, kui liikmesriik on otsustanud luua sertifitseerimissüsteemi. Sellisel juhul ei tohi füüsiline isik olla juriidiline isik ega juriidilise isiku osa. Praegu ei ole Euroopas ühtegi NCA poolt sertifitseeritud füüsilist isikut. Kõik tõendajad on akrediteeritud riikliku akrediteerimisasutuse poolt vastavalt AVR-ile.

Akrediteerimine hõlmab riikliku akrediteerimisasutuse sõltumatut hinnangut selle kohta, kas tõendaja on pädev tõendamist läbi viima, kas ta suudab tõendamist teostada kooskõlas AVR-iga ja kas ta vastab AVR-i III peatükis sätestatud nõuetele **(nool 11)**. Akrediteerimisprotsess lõpeb otsusega selle kohta, kas tõendajale võib anda akrediteeringu ja tal lubatakse seega teostada käitajate aruannete tõendamist. Pärast akrediteeringu andmist peab NAB teostama tõendaja üle pidevat seiret iga-aastase järelevalve ja enne akrediteerimistunnistuse kehtivuse lõppemist toimuva kordushindamise kaudu.

¹¹ Õhusõiduki käitajate puhul on nõuetele vastavuse ahel sama. Kuid on mõned konkreetsed asjaolud. Õhusõiduki käitajatelt ei nõuta näiteks luba. Õhusõiduki käitaja aruannete tõendamise juhendis (GD III) selgitatakse seega nõuetele vastavuse ahelat HKS-i lennunduse seisukohast.

¹² Samuti võivad liikmesriigid nõuda, et õhusõiduki käitajad või laevandusettevõtjad lisaksid oma heitkoguse aruandesse lisa Xa teabe.

¹³ Õigussubjekti või juriidilise isiku registrijärgse asukoha või püsiva tegevuskoha asukoha liikmesriigi õigusaktides on esitatud teave selle kohta, mis on juriidiline isik või õigussubjekt.

Sertifitseerimine hõlmab sarnast tõendaja sõltumatut hindamist NCA poolt ja see on lubatud ainult füüsilistele isikutele, kes kavatsevad teostada tõendamist (**nool 11**).¹⁴ Õigussubjektid või juriidilised isikud ei saa sertifitseerimist taotleda. Samad AVRi nõuded, mida kohaldatakse tõendajate akrediteerimise ja järelevalve suhtes, kehtivad ka NCA poolt füüsilisest isikust tõendajate sertifitseerimise ja järelevalve suhtes. Kuna sertifitseerimist ELi HKSis enam ei kohaldata, viitab juhend ülejäänud osas NABidele.

Tõendaja teostab mitmesuguseid AVRis nõutud tegevusi, et kontrollida seirekava rakendamist ja käitaja aruandes esitatud andmeid. Kui tõendaja on tõendamise lõpetanud, väljastab ta käitajale tõendamisaruarande, milles märgitakse, kas käitaja aruanne, mida tõendati, on rahuldav või mitte (**nool 6**). Enne iga aasta 25. märtsi või hiljemalt 25. märtsil peab käitaja esitama pädevale asutusele nii heitkoguse aruarande kui ka vastava tõendamisaruarande (**nool 7**).¹⁵

Võrreldes teisel kauplemisperioodil kehtinud seire- ja aruandlusotsusega (MRG 2007) on tugevdatud pädeva asutuse kui ELi HKSis hästi toimiva nõuetele vastavuse ahela eest üldiselt vastutava osapoolte rolli (**nool 8**). Kui käitaja aruannet ei ole rahuldavaks tunnustatud, peab pädev asutus võtma meetmeid (st tegema konservatiivse hinnangu heiteandmete kohta ja võtma täitemeetmeid). Nõue, et pädev asutus hindab heitkoguseid konservatiivselt, kehtib ka juhul, kui puudub tõendatud heitkoguse aruanne või kui pädevate asutuste pistelised kontrollid heitkoguse aruarande kohta näitavad, et heitkoguse aruannet ei ole tõendanud nõuetekohaselt akrediteeritud või sertifitseeritud tõendaja või kui tõendamine ei ole toimunud kooskõlas AVRiga. See, kuidas ja kui kaua neid heitkoguse aruannete pistelisi kontrole tehakse, sõltub suuresti liikmesriigist.¹⁶

Iga aasta 30. septembriks¹⁷ peab käitaja tagastama vähemalt sellise arvu lubatud heitkoguse ühikuid, mis vastab kauplemise registrisse kantud tõendatud heitkogustele (**nool 9**). Lubatud heitkoguse ühikute tagastamine ei tähenda, et eri osapoolte rollid ja kohustused sel hetkel lõppevad. Pädev asutus võib teostada käitaja kontrollimisi, et tagada käitaja vastavus MRRi nõuetele (**nool 10**). Lisaks sellele sisaldab MRR selgesõnalisi nõudeid käitajatele, et nad peavad pidevalt parandama oma seiremetoodikat ja tegelema tõendaja poolt tuvastatud lahendamata küsimustega (**nool 14**). Neid lahendamata küsimusi tuleb seejärel käsitleda parandusaruandes, mille käitaja peab esitama pädevale asutusele heakskiitmiseks. Aruanne peab sisaldama kavasisid, kuidas lahendamata küsimusi lahendada.

Lisaks on AVRis sõnastatud teabevahetusnõuded, et kutsuda üles ja võimaldada pädevatel asutustel ja NABil¹⁸ vahetada omavahel teavet ja teavitada üksteist oma tegevusest (**nool 13**). Näiteks kui pädev asutus tuvastab tõendatud heitkoguse aruandes olulisi vigu, mis on tõendaja poolt alusetult tähelepanuta jäetud, tuleb sellest teavitada NABi. Kui aga NAB peatab tõendaja tegevuse, tuleb sellest teavitada pädevat asutust. Need teabevahetusnõuded nõuetele

¹⁴ AVRi artikli 55 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid otsustada lubada sertifitseerida füüsilisi isikuid, kes kavatsevad ELi HKSis tegutseda tõendajatena. Liikmesriikidel on õigus otsustada, kas luua oma riigis selline sertifitseerimissüsteem või mitte.

¹⁵ Pädevad asutused võivad nõuda, et käitaja või õhusõiduki käitaja esitaks tõendatud heitkoguse aruarande varem kui 31. märtsil, kuid kõige varem 28. veebruariks (MRRi artikkel 68).

¹⁶ Mõned liikmesriigid kasutavad riskipõhist lähenemisviisi, et valida teatud protsent heitkoguse aruannetest, mis tuleb läbi vaadata. Teised liikmesriigid kontrollivad kõiki aruandeid või kasutavad muud meetodit, et vaadata läbi teatav osa heitkoguse aruannetest.

¹⁷ Lubatud heitkoguse ühikute tagastamise tähtaeg on muudetud 30. aprillist 30. septembrini igal aastal.

¹⁸ Või sertifitseeritud füüsiliste isikute puhul NCA.

vastavuse ahela erinevate osapoolte vahel aitavad igaühel neist oma ülesandeid tõhusamalt ja tulemuslikumalt täita.

Selleks et tagada, et NABid teostavad oma tegevust kooskõlas AVRiga ja säilitavad akrediteerimise kvaliteedinõuded, nii et ka tõendamine jääb kvaliteetseks, nõutakse AVRiga, et NAB¹⁹ pädevust ja tulemuslikkust seirataks (**nool 12**). Seda seiret teostab liikmesriik, kes on määranud NABi. Lisaks sellele korraldab Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsioon (EA ehk *European Cooperation for Accreditation*)²⁰ korrapäraselt sõltumatu vastastikuse hindamise, et jälgida NABi pädevust ja tulemuslikkust. Selles vastastikuse hindamise protsessis hindavad eksperdid EAs, NABidest ja teistest osapooltest, kas NAB, kelle suhtes kohaldatakse vastastikust hindamist, vastab AVRi nõuetele.

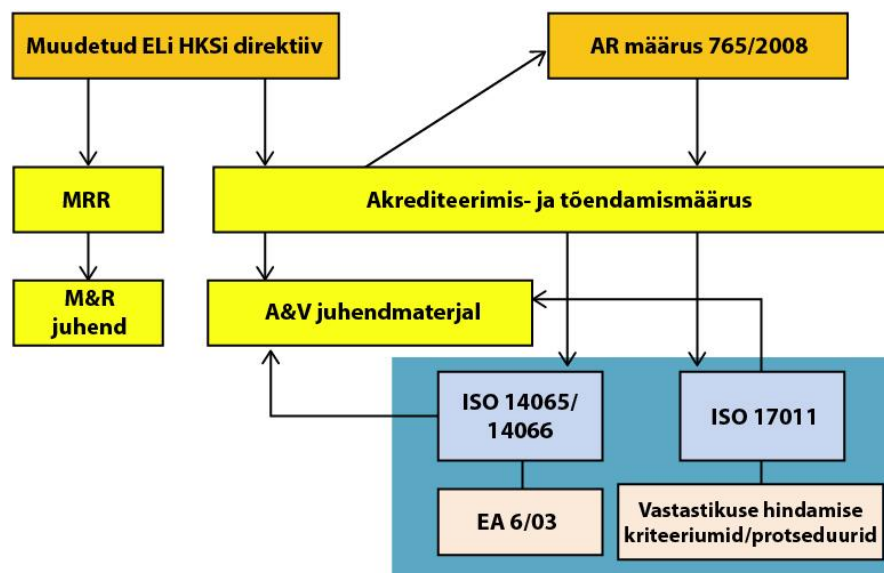
Kõik eespool nimetatud nõuetele vastavuse ahela elemendid on reguleeritud MRRis ja AVRis. Mõlemad määrused on mitmes punktis omavahel seotud. Käesolevas selgitavas suunises selgitatakse AVRi nõudeid ja nende seotust MRRiga konkreetses küsimustes.

2.2 Määruste, ühtlustatud standardite ja suuniste vaheline seos

ELi HKS-i direktiiv on nii MRRi kui ka AVRi õiguslik alus. Määruste nõuete ühtse tõlgendamise ja kohaldamise tagamiseks on Euroopa Komisjon koostanud kaks eraldi juhenddokumentide komplekti: üks juhenddokumentide komplekt toetab MRRi ja teine AVRi tõlgendamist. Teavet MRRi jaoks koostatud juhenddokumentide kogumi kohta leiab lisast IV. AVRi juhendmaterjal on esitatud jaotises 2.3.

AVR ise on tihedalt seotud üldise raammäärusega, mis reguleerib vastavushindamise toimingute akrediteerimist. Mõlema määruse vahel on loodud sünergia, kuna AVRis on sätestatud, et akrediteerimise määruse 765/2008 üldnõudeid kohaldatakse juhul, kui need ei ole AVRis sätestatud. Lisaks sellele on AVRis muudetud mõned AR määruse 765/2008 üldsätted ELi HKS-i spetsiifiliseks (nt pädevusnõuded NABi töötajatele).

Alljärgneval joonisel on esitatud eri määruste, standardite ja juhendmaterjalide omavaheline seos.

Joonis 2. ELi HKS-i tõendamist ja akrediteerimist käsitlev õigusraamistik

¹⁹ Või sertifitseeritud füüsiliste isikute puhul NCA.

²⁰ Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsioon (EA) on piirkondlik asutus, mis on rahvusvahelise akrediteerimisfoorumi liige. Vastavalt AVRi artikli 55 lõikele 4 peab NAB olema EA liige.

AVR näeb tõendajate akrediteerimisel ja nende pädevuse hindamisel ette **ühtlustatud standardi**, st **EN ISO 17029**, ISO üldise raamstandardi, mida kasutatakse tõendajate akrediteerimiseks ja selle standardi sektoripõhiseks rakendamiseks, kasvuhoonegaaside programmi neutraalse standardi **EN ISO 14065** kohaldamist. NABid peavad tõendaja pädevuse ja tulemuslikkuse hindamiseks kasutama seda standardit ning ELi HKS-i erinõudeid AVR-i tõendamise, pädevuse, erapooletuse ja menetluste kohta. Samamoodi on ühtlustatud standard ette nähtud ka NAB-i jaoks, st EN ISO/IEC 17011. NAB peab vastama nii käesolevas standardis sätestatud nõuetele kui ka AVR-i ELi HKS-i erinõuetele. Nende nõuete täitmist jälgivad korrapäraselt liikmesriigid ja neid jälgitakse vastastikustes hindamistes. Üksikasjalikum teave AVR-i ja mõlema standardi vahelise seose kohta on esitatud dokumendis:

- peamised suunised AVR-i ja EN ISO 14065 vahelise seose kohta ([KGN II.8](#)) ja
- peamised suunised AVR-i ja EN ISO/IEC 17011 vahelise seose kohta ([KGN II.9](#)).

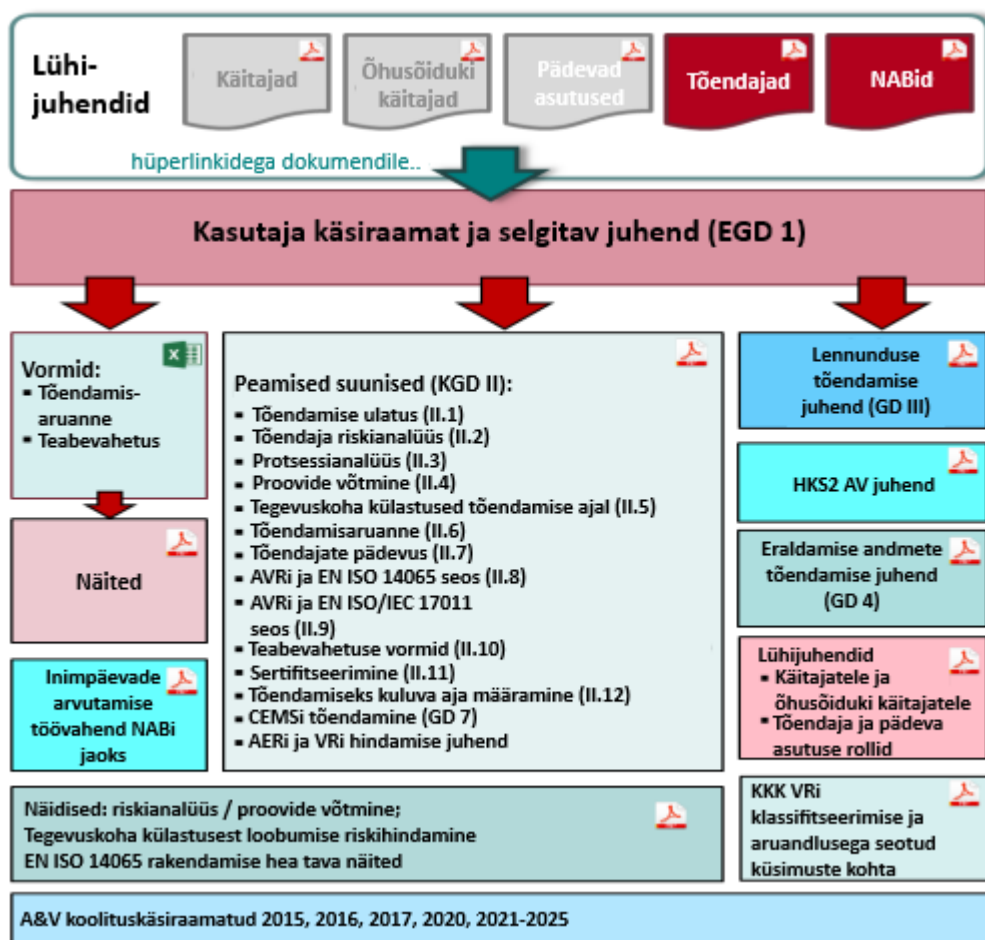
Komisjoni koostatud juhenddokumentide paketi kõrval on oluline roll Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni koostatud juhenddokumentidel. Kuna ELi HKS-i akrediteerimises osalev NAB peab olema EA liige, tähendab see, et NAB järgib EA kehtestatud suuniseid ja menetlusi (lisateave on saadaval EA veebisaidil²¹). Erilist huvi pakuvad kaks dokumenti:

- EA 6/03 (EA dokument tõendajate tunnustamiseks ELi HKS-i direktiivi alusel). Seda juhenddokumenti kohaldatakse juba teisel kauplemisperioodil liikmesriikides, kes kasutavad EA akrediteerimismenetlusi. Seda on ajakohastatud neljandaks kauplemisperioodiks, et see vastaks uuele AVR-ile, EN ISO 14065-le, ja toetaks komisjoni poolt AVR-i tõlgendamiseks välja töötatud juhenddokumentide kogumit. EA 6/03 eesmärk on aidata NAB-il hinnata tõendaja vastavust standarditele EN ISO 17029, EN ISO 14065 ja AVR-i nõuetele. Seega täiendavad EA 6/03 ja komisjoni väljatöötatud juhenddokumentide kogum teineteist;
- Vastastikuse hindamise kriteeriumid ja menetlused, mille on välja töötanud EA (vt 8. peatükk).

2.3 Juhenddokumentide kasutusjuhend

Komisjoni poolt välja töötatud juhenddokumentide kogum koosneb mitut liiki dokumentidest. Selgitavad juhised on üldine juhenddokument, milles selgitatakse iga AVR-i artiklit. Peamised juhised on välja töötatud, et käsitleda konkreetseid küsimusi tõendamise ja akrediteerimise valdkonnas, mis nõuavad üksikasjalikku või täpsemat selgitust. Järgneval joonisel on esitatud kokkuvõtte erinevatest välja töötatud juhenddokumentidest, vormidest ja näidistest ning nende omavahelisest seosest.

²¹ <https://european-accreditation.org/publications-and-news/ea-publications/>

Joonis 3. AVRI ühtset tõlgendust toetavate juhenddokumentide komplekt

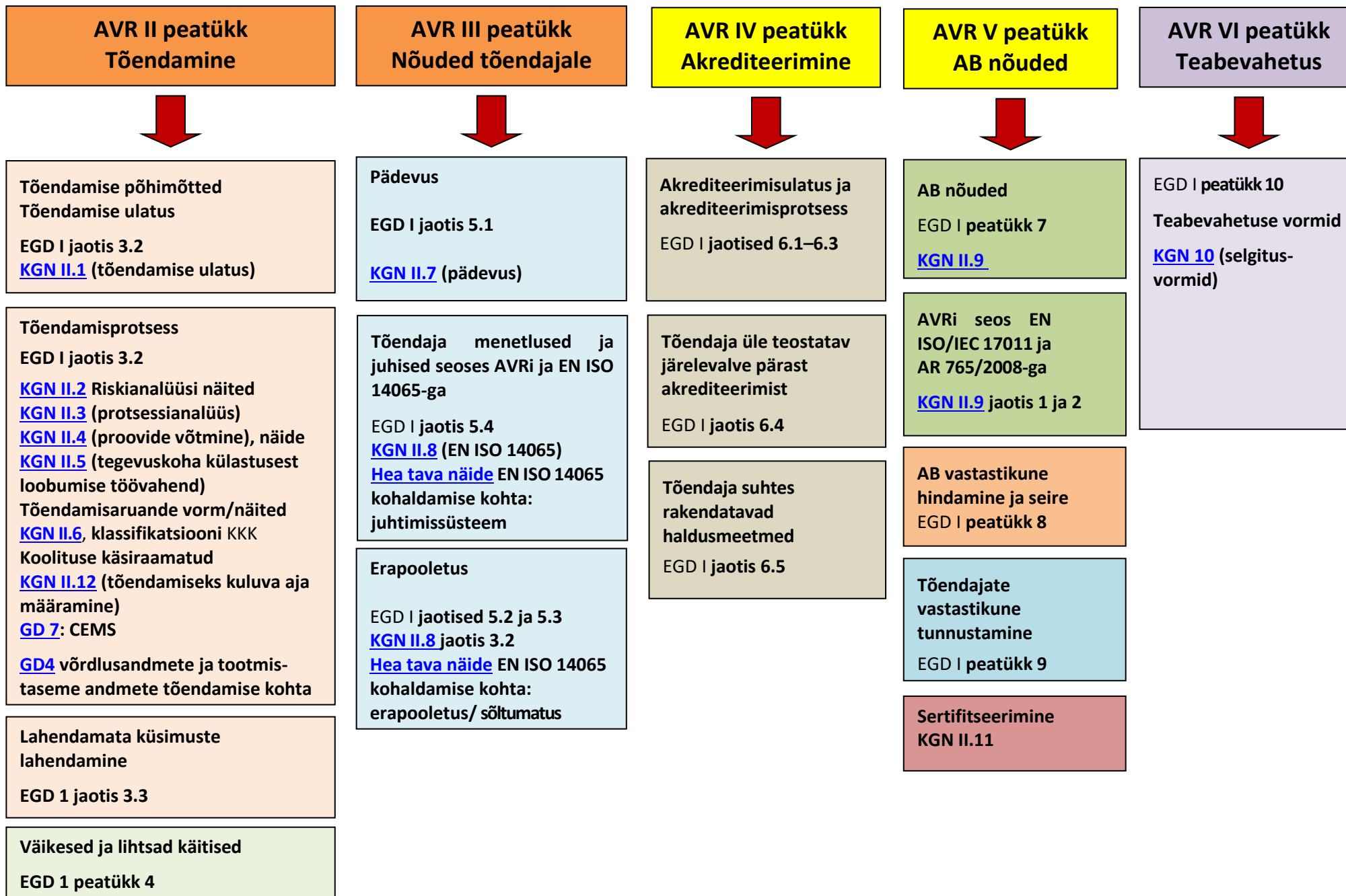
<p>Märkus: Lennunduse tõendamise suunistes (GD III) kirjeldatakse lennundusspetsiifilisi küsimusi, mis on seotud õhusõiduki käitaja aruannete tõendamisega ja sellist tõendamist teostavate tõendajate akrediteerimisega. Suunistes selgitatakse, milliseid peamisi suuniseid ja selgitavate suuniste jaotisi kohaldatakse ELi HKS-i lennunduse suhtes.</p>	
<p>Märkus: HKS2 AV juhend HKS2 ettevõtjate aruannete tõendamiseks (HKS2 AV Juhend) selgitab tõendaja rolli HKS2 ettevõtja heitkoguse aruannete tõendamisel HKS2s. Selle juhendi peatükid 6–10 on siiski HKS2 tõendajate jaoks asjakohased.</p>	

Joonisel 4 on näidatud, kus juhenddokumentide kogumis leida juhiseid või töövahendeid konkreetse teema kohta. Esitatakse ülevaade AVRi II-VI peatükist ja nende peatükkidega seotud juhenddokumentidest ning eri teemade selgitustest, mis on esitatud üksikutes peamistes suunistes. III lisas on esitatud üksikasjalik ülevaade, mis seob kõik AVRi artiklid juhendmaterjalidega.

Käitajatel, kes soovivad saada rohkem teavet neid puudutavate nõuete kohta, soovitatakse lugeda käesoleva juhendi 3. ja 4. peatükki ning jaotisi 5.1 ja 5.2. Näited teemadest, mis võivad neile erilist huvi pakkuda, on juhised järgmistes valdkondades:

- lepingueelne etapp, eelkõige ajakulu ja selles etapis jagatav teave (jaotis 3.2.1);
- tõendamise käigus esitatav teave (jaotis 3.2.2);
- tõendamisprotsessi erinevad etapid ja nendega seotud nõuded, sealhulgas tõendamise ajakava (jaotis 3.2 ja I lisa);
- tegevuskoha külastused ja tingimused, millal loobutakse tegevuskoha külastustest (3.2.7);

- nõue, et käitajad peavad tegelema väärkajastamiste ja mittevastavustega ning juhised selle kohta, kuidas hinnata, kas need väärkajastamised ja mittevastavused avaldavad olulist mõju (jaotised 3.2.8–3.2.9);
- tõendamisaruanne ja erinevad tõendamisarvamused (jaotis 3.2.13);
- lahendamata küsimuste käsitlemine pärast tõendamist (jaotis 3.3);
- väikeste ja lihtsate käitiste tõendamine (4. peatükk);
- tõendaja pädevus ja erapooletus (jaotised 5.1 ja 5.2).

2.4 Mida uut on läbivaadatud AVRis ja kuidas see mõjutab juhiseid?

AVR vaadati läbi 2018. aastal, 2020. aastal IV kauplemisperioodi jaoks ning uuesti 2024. ja 2025. aastal, et rakendada ELi HKS-i direktiivi muudatusi alates 2023. aastast. Tabelis 1 on esitatud kokkuvõtte tehtud muudatused ja nende mõju juhenddokumentide kogumikule. Lisas V on üksikasjalikum ülevaade.

Tabel 1. AVRile mõju avaldavate ELi õigusaktide muudatuste kokkuvõtte

Teema	Muudatused ELi HKS-i õigusaktides	AVR-i peamised muudatused	Kust leida uusi juhiseid?
Võrdlusandmete aruannete tõendamine (tasuta eraldamise taotluse osa)	<ul style="list-style-type: none"> Mõnede FARi seire-eeskirjade muudatused²² Tutvustatakse tõendaja rolli eraldamise tingimuste täitmise kontrollimisel 	Uued nõuded AVR-i artiklites 17a, 17b ja 17c tõendaja rolli kohta energiatõhususe parandusettepanekute rakendamise kontrollimisel ja uued nõuded AVR-is kliimaneutraalsuse aruannete tõendamise kohta	Juhenddokument nr 4 FARi võrdlusandmete aruannete, iga-aastaste tootmistaseme andmete ja seiremetoodikakavade valideerimise kohta
Iga-aastaste tootmistaseme andmete tõendamine (eraldise korrigeerimine)			
Taastuenergia direktiiviga vastavusse viimine	Uued eeskirjad nullmääraga ja nullmäärata biomasskütuste, muu kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste ning ringlussevõetud süsinikupõhiste kütuste (RFNBO/RCF) ja vähese süsinikuheitega sünteetiliste kütuste (SLCF) kohta	Tõendaja rolli selgitamine säästlikkuse ja kasvuhoonegaaside kriteeriumidele vastavuse kontrollimisel (AVR-i artikli 17 lõiked 5, 5a ja 5b)	KGN II.3 protsessianalüüsi kohta KGN II.12 tõendamiseks kuluva aja määramise kohta
Alternatiivsed ja abikõlblikud lennukikütused lennunduses	MRR-i artikkel 53–54c	AVR-i artikkel 17 lõige 6	Juhenddokument nr III HKS lennunduse tõendamise kohta

²² Tasuta lubatud heitkoguse ühikute eraldamise eeskirjad: komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/331, 19. detsember 2018, millega määratakse kindlaks üleliidulised üleminekueeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaste lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks ühtlustatud viisil, ELT L 59, 27.02.2019, lk 8–69. Seda määrust muudeti 2024. aastal komisjoni 30. jaanuari 2024. aasta delegeeritud määrusega (EL) nr 2024/873, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2019/331 seoses lubatud heitkoguse ühikute ühtlustatud viisil tasuta eraldamist käsitlevate üleliiduliste üleminekueeskirjadega (ELT L, 2024/873, 04.04.2024). Konsolideeritud versiooni saab alla laadida aadressilt: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02019R0331-20240101>

Lennunduse mitte-CO ₂ mõjude tõendamine	Uued nõuded, kuidas seirata ja esitada mitte-CO ₂ lennumõjusid	Lennunduse mitte-CO ₂ mõjude tõendamine	Lisateavet ELi HKS-i lennunduse tõendamise kohta leiate GD III -st.
Uue lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi juurutamine hoonetele, maanteetranspordile ja muudele sektoritele	<ul style="list-style-type: none"> MRR-i uued eeskirjad selle kohta, kuidas seirata ja esitada HKS2 sektorites tarbimisse lubatud kütustega seotud CO₂-heidet MRR-i on lisatud erisätted, et vältida ELi HKS1 ja HKS2 vahelist topeltarvestust 	<ul style="list-style-type: none"> AVR-i on lisatud uued eeskirjad HKS2 ettevõtja heitkoguse aruannete tõendamise kohta Artikli 16 lõike 2 punktis ha, artikli 17 lõikes 7 ja artikli 27 lõike 3 punktis re esitatud uued nõuded HKS1 tõendaja rolli kohta lisa Xa teabe kontrollimisel 	<ul style="list-style-type: none"> HKS2 AV juhend HKS2 heitkoguse aruannete tõendamise kohta Käesoleva juhendi lisa IV 2. jaotis selle kohta, kuidas HKS1 tõendaja peaks kontrollima lisa Xa teavet
CO ₂ ülekandmine	Uued eeskirjad on lisatud MRR-i artiklisse 49 ja lisasse IV	AVR-i artikli 17 lõiked 4, 4a ja 4b reguleerivad tõendaja rolli CO ₂ ülekandega seotud seireaspektide kontrollimisel	Käesoleva juhendi lisa IV ja KGN II.3 protsessianalüüsi kohta
CO ₂ , mis on püsivalt keemiliselt seotud määruses (EL) 2024/2630 loetletud tootes	Uued eeskirjad on lisatud MRR-i artiklisse 49a	AVR-i artikli 17 lõige 4c reguleerib tõendaja rolli tootes püsivalt keemiliselt seotud CO ₂ -ga seotud seireaspektide kontrollimisel	Käesoleva juhendi lisa IV ja KGN II.3 protsessianalüüsi kohta
Tõendaja tegevuskoha külastused ja tegevuskoha külastustest loobumine		Tegevuskoha külastustest loobumise tingimusi käsitlev AVR-i artikkel 32 lisati 2020. aastal. Artikli 32 lõike 1 punktis c sätestatud tegevuskoha külastusest loobumise tingimust on 2024. aastal leevendatud	Käesoleva juhendi jaotis 3.2.7 ja KGN II.5 tegevuskoha külastuste kohta
Virtuaalsed tegevuskoha külastused		AVR-i artikkel 34a lisati, et võimaldada tõendajal vääramatul jõu korral teha tegevuskoha virtuaalseid külastusi. Aastal 2024 kehtestati AVR-i artikkel 34b, et laiendada virtuaalseid tegevuskoha külastusi ELi HKS-i lennunduses olukordadele, mis ei ole vääramatul jõuga seotud (tingimustel)	<ul style="list-style-type: none"> EGD I jaotis 3.2.7 ja KGN II.5 jaotis 4 vääramatul jõu virtuaalsete tegevuskoha külastuste kohta GD III jaotis 3.2.7 HKS lennunduse virtuaalsete tegevuskoha külastuste kohta KGN II.6 selle kohta, millest tuleb aru anda virtuaalsete tegevuskoha külastuste puhul

EN ISO 14065	Standardi uuendus 2020. aastal	Väikesed muudatused erapooletuse kohta AVRi artikli 43 lõiked 6a, 7 ja 8 koos eeskirjadega tutvavlikkuse riskide ja juhtivtöendajate rotatsiooni kohta	Väiksemad selgitused jaotis 5.2 ja KGN II.8 -s, mis käsitleb seost EN ISO 14065 ja AVRi vahel
EN ISO/IEC 17011	Standardi uuendus 2019. aastal	Väiksemad täpsustused AVRi peatükkides 4 ja 5	KGN II.9 EN ISO/IEC 17011 ja AVRi vahelise seose kohta
ISO 14066	Standardi uuendus 2023. aastal	Mõju puudub	Väikse täpsustus KGN II.7 -s, mis on pädevuse kohta
Juhtivtöendajate rotatsioon		AVRi artikli 43 lõiked 7 ja 8 koos juhtivtöendajate rotatsiooni eeskirjadega	Käesoleva juhendi jaotis 5.3 GD III jaotis 5.2 HKS lennunduse töendamise kohta
CORSIA	CORSIA delegeeritud õigusakt kuulutab MRRi ja AVRi kohaldatavaks CORSIA MRV kohase heite suhtes	Väiksemad muudatused AVRis ja juhendmaterjal, et viia need vastavusse CORSIA nõuetega	GD III Eli HKS lennunduse töendamise ja KGN II.7 pädevuse kohta
Sobilikud töendajad		AVRi artiklis 46 selgitatakse, et töendajad peavad olema juriidilised isikud, kes on asutatud liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel	Käesoleva juhendi peatükk 6
Teabevahetus NABi ja pädeva asutuse vahel		2020. aastal tehti muudatused AVRi artiklites 62, 71, 73 ja 77	Käesoleva juhendi peatükk 10 ja KGN II.10 teabevahetuse kohta

3 Tõendamine

Tõendamise eesmärk on tagada, et heitkoguse andmeid on seiratud vastavalt MRRile ning et heitkoguste kohta esitatakse usaldusväärseid ja õiged andmed. Seda eesmärki toetavad AVRi artiklites 6 ja 7 sätestatud üldised tõendamispõhimõtted ja -kohustused.

3.1 ELi HKS-i osapoolte rollid ja kohustused

Tõendamise eesmärgi saavutamiseks ja selleks, et tagada, et tõendamine on piisavalt usaldusväärne ja kvaliteetne, peab tõendaja kontrollima, et on täidetud mitmed MRRi ja AVRi aluspõhimõtted, st tõepärasuse ja usaldusväärseuse, täielikkuse, järjepidevuse, võrreldavuse, täpsuse, meetodika terviklikkuse ja pideva täiustamise põhimõtted.²³

3.1.1 Tõendamise usaldusväärsus

Põhiprintsiip on nõue, et tõendatud käitaja aruanne on **usaldusväärne selle kasutajate jaoks** (st tegelikkuse tõepärane esitus), kelle hulka kuuluvad või võivad kuuluda pädevad asutused, käitajad, tõendajad, akrediteerimisasutused, üldsus või muud osapooled.

AVRi
art. 6

Selle põhimõtte olulisust võib selgitada selle seotusega tõendaja kinnitusega, et heitkogused on õiged ja ilma oluliste väärkajastamisteta. Selleks, et käitaja aruanne oleks tõepärane ja seega usaldusväärne, ei tohi see sisaldada olulisi väärkajastamisi. Olulised küsimused määratakse kindlaks teiste põhimõtete hindamise tulemuse põhjal – kas aruanne või seda toetavad andmed on täielikud, järjepidevad, täpsed, terviklikud ja ajas võrreldavad? Või on mõne või kõigi nende põhimõtetega seotud olulisi küsimusi?

Kõigi või mõne neist põhimõtetest mittejärgimine mõjutab tõenäoliselt esitatud andmeid; see võib põhjustada olulisi väärkajastamisi ja seega mittevastavust AVRi artiklis 6 sätestatud usaldusväärseuse põhiprintsiibile.

Kuigi need põhimõtted on olulised, et hinnata, kas aruanne sisaldab heitkoguste õiglast esitust, siis läbipaistvuse põhimõttel võib olla vähem tõenäoline otsene oluline mõju andmetele. See ei tähenda siiski, et see põhimõte oleks vähem oluline kui teised järelevalve- ja aruandluspõhimõtted. Kui käitaja ei suuda andmeid läbipaistvalt hankida, registreerida, koostada, analüüsida ja dokumenteerida, võib see siiski mõjutada käitaja aruande usaldusväärset, ja kui see juhtub, peab tõendaja tegema oluliselt rohkem tööd, et tagada piisavalt üksikasjalik ja täpne arusaam käitaja seire- ja aruandlussüsteemi toimimisest, et olla võimeline teostama tõendamistoiminguid, mis on vajalikud muude põhimõtete järgimise kindlakstegemiseks. Samuti on oluline toetav põhimõte käitaja seire- ja aruandlussüsteemi pidev täiustamine: kui tõendaja ja/või käitaja tuvastab võimalused süsteemi tugevdamiseks ja selle usaldusväärsemaks muutmiseks, tuleb seda teha, et vähendada väärkajastamiste, mittevastavuste või nõuete rikkumise võimalust MRRi suhtes.

3.1.2 Tõendaja sõltumatus

Tõendaja sõltumatus ja erapooletus on põhinõue. Selleks, et pädev asutus saaks olla kindel esitatud andmete ja tõendatud heitkoguste täpsuses, on oluline, et tõendaja oleks käitajast

²³ Täielikkuse, järjepidevuse, võrreldavuse, täpsuse, meetodika terviklikkuse, läbipaistvuse ja pideva täiustamise põhimõtted on sätestatud MRRi artiklites 5-9. Kui tõendaja tuvastab tõendamise käigus, et mõni neist põhimõtetest ei ole täidetud, nt et lähtevood ei ole täielikud, teatab tõendaja sellest tõendamisaruanDES (vt tõendamisaruanne käsitlev peamine suunis KGN II.6).

sõltumatu. See tähendab, et tõendaja ei tohi mitte ainult olla käitaja, vaid tal ei tohi olla ka mingeid suhteid käitajaga, kui see mõjutab tema erapooletust ja sõltumatust. Lisaks peab tõendaja olema sõltumatu ELi HKSi rakendamise ja selle nõuetele vastavuse eest vastutavast pädevast asutusest. **Tõendaja ja pädeva asutuse vahelistes suhetes ei tohiks olla huvide konflikti.** AVRi artikkel 43 sisaldab konkreetseid nõudeid tõendaja erapooletuse ja sõltumatuse kohta, mis täpsustavad AVRi artikli 7 lõikes 3 sätestatud põhinõudeid. Lisateavet nende erinõuete kohta leiate käesoleva juhendi jaotisest 5.2 ja AVRi ning standardi EN ISO 14065 vahelisi seoseid käsitleva peamise suunise jaotisest 3.2 ([KGN II.8](#)).

AVRi
art. 7
lg 3 ja
art. 43

3.1.3 Kutsealane skeptitsism

ELi HKSi direktiivi V lisa ja AVR nõuavad, et tõendaja tegutseb usaldusväärselt ja objektiivselt ning professionaalselt. Kutsealase skeptitsismi ja nõuetekohase professionaalsuse järgimine peavad olema tõendaja peamised iseloomujooned. See tähendab näiteks, et tõendaja ei tohiks automaatselt aktsepteerida tõendamise käigus saadud tõendeid, vaid ta peaks neid tõendeid põhjalikult analüüsima vastavalt nõutavale kindlustasemele. Tõendaja peab alati olema teadlik sellest, et võivad esineda asjaolud, mille tõttu heitkoguse aruandes sisalduv teave võib sisaldada olulisi väärkajastamisi.

AVRi
art. 7
lg 2

3.1.4 Piisav kindlustase

Tõendamise roll on oluline, et luua kindlustunne käitaja aruandes esitatud andmete täpsuse kohta. Tõendaja poolt oma arvamusalalduses andmete õigsuse kohta antav kindluse tase on seotud tõendamise sügavuse ja üksikasjalikkusega. Seotud kindlustandvate töövõtude puhul võib anda kahel tasemel kindlust²⁴:

- „piisav kindlustase“, mis tähendab kõrget, kuid mitte absoluutset kindlustaset, et objekt vastab kõigis olulistest aspektides nõutavatele kriteeriumidele;
- „piiratud kindlustase“, mis tähendab mõõdukat kindlustunnet, et objekt on antud asjaolusid arvestades usutav.

Iga tase mõjutab erinevalt tõendamistoimingute laadi, ajastust, sügavust ja ulatust. „Piiratud kindlust“ andva töövõtu käigus saadud kindlustase on oluliselt madalam kui „piisavat kindlust“ andva töövõtu korral. Piiratud kindlust andva töövõtu nõuete täitmiseks läbiviidud tõendamistoimingute ulatus on seega vähem üksikasjalik kui siis, kui töövõttu viiakse läbi piisava kindlustaseme saavutamiseks. Piiratud kindlusega auditi puhul on audititegevuse ulatus ja sügavus kitsam, mis tähendab, et väärkajastamiste risk on suurem. Näiteks piisavat kindlust andva töövõtu puhul kontrollib tõendaja andmevoogu ja käitaja rakendatud kontrollitoiminguid, et hinnata väärkajastamiste riski; piiratud kindlustase ei hõlma tingimata kontrollitoimingute testimist.

Erinevus kindlustasemete vahel kajastub ka tõendamisarvamuse sõnastuses. Kui piisava kindluse taset väljendav avaldus on sõnastatud positiivses sõnastuses²⁵, siis piiratud kindlust väljendava avalduse puhul kasutatakse negatiivset sõnastust²⁶.

AVR nõuab, et ELi HKSi tõendamise kindlustase oleks piisav. See tähendab, et tõendaja peab tõendamist kavandama ja teostama nii, et ta saaks **piisava kindlusega** väita, et **heitkoguse**

AVRi
art. 7
lg 1

²⁴ Rahvusvaheline kindlustandvate töövõtude standard ISAE 3410, kasvuhoonegaaside aruannete kindlustandvad töövõttud.

²⁵ Kasvuhoonegaaside kohta tehtud otsus ei sisalda olulisi väärkajastamisi ja on koostatud kõigis olulistest aspektides kooskõlas kohaldatavate kriteeriumidega.

²⁶ Tõendajale ei ole teatavaks saanud midagi, mis paneks tõendajat läbiviidud menetluste põhjal uskuma, et heitkoguse aruanne ei ole kõigis olulistest aspektides koostatud kooskõlas kohaldatavate kriteeriumidega.

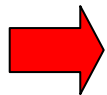
aruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi. Tõendaja peab tegema märkimisväärseid jõupingutusi, et väita piisava kindlusega, et heitkogused on kindlaks määratud suure kindlusastmega. Sellise avalduse esitamiseks peab tõendaja saama tõendamisprotsessi käigus piisavalt tõendeid²⁷. Selliseid tõendeid võib koguda näiteks:

- saades vajaliku arusaama AVRi artiklis 10 nimetatud teabest;
- hinnates pidevalt oluliste väärkajastamiste riske ning kohandades vastavalt tõendamistoiminguid ja -menetlusi;
- edasiste kontrollitoimingute, nagu testimine, proovide võtmine, andmete tõendamine ja muud kontrollimenetlused, laadi, ajastuse ja ulatuse kindlaksmääramisega;
- protsessianalüüsi tegevuste, näiteks andmete tõendamise ja analüütiliste menetluste läbiviimisega.

Peamises suunises proovivõtu ja kontrollitoimingute testimise kohta ([KGN II.4](#)) selgitatakse, kuidas piisav kindlustase määrab kindlaks proovivõtuandmete ulatuse ja kontrollitoimingute testimise.

3.1.5 Olulisus

Olulisus on tõendamise põhielement: see on oluline **kahe mõttes**. Kontseptsioon ise on asjakohane, kui tõendaja määrab kindlaks tõendamistoimingute laadi, ajastuse ja ulatuse: nende tegevuste planeerimine ja kavandamine põhineb väärkajastamiste ja mittevastavuste riskide ning nende võimaliku olulise mõju hindamisel esitatud andmetele. Teiseks, olulisus on oluline, et otsustada, kas heitkoguse aruande saab tunnistata rahuldavaks. Rahuldavaks saab pidada ainult selliseid aruandeid, milles ei ole olulisi väärkajastamisi.

Oluline on märkida, et **olulisus ei ole lubatud hälve**: iga tuvastatud väärkajastamise, mittevastavuse ja nõuete rikkumise peab käitaja parandama. Olulisus on tõendaja jaoks vaid vahend, mis aitab tal teha otsuseid ja järeldusi, ning nende põhjal kujundada tõendamisarvamus.

EGD I
jaotis
3.2.8

Jaotis 3.2.9 annab täiendavaid juhiseid olukordade kohta, kus väärkajastamisi tuleks pidada oluliseks. Proovide võtmist käsitlevas peamises suunises ([KGN II.4](#)) selgitatakse olulisuse rolli andmete valimi võtmisel ja kontrollitoimingute testimisel ning muude kontrollitoimingute kavandamisel.

EGD I
jaotis
3.2.9

3.1.6 Tõendamise ulatus

Tõendamise ulatus on määratletud ülesannetega, mida tõendaja peab täitma, et saavutada tõendamise eesmärk: st tagada, et heitkoguseid andmeid on seiratud vastavalt MRRile ning et heitkoguste andmed on esitatud usaldusväärset ja õigesti. Peamine suunis tõendamise ulatuse kohta ([KGN II.1](#)) sisaldab üksikasjalikke juhiseid järgneva kohta:

- milliseid elemente peab tõendaja tõendamise käigus hindama;
- millises ulatuses peab tõendaja kontrollima vastavust MRRile;

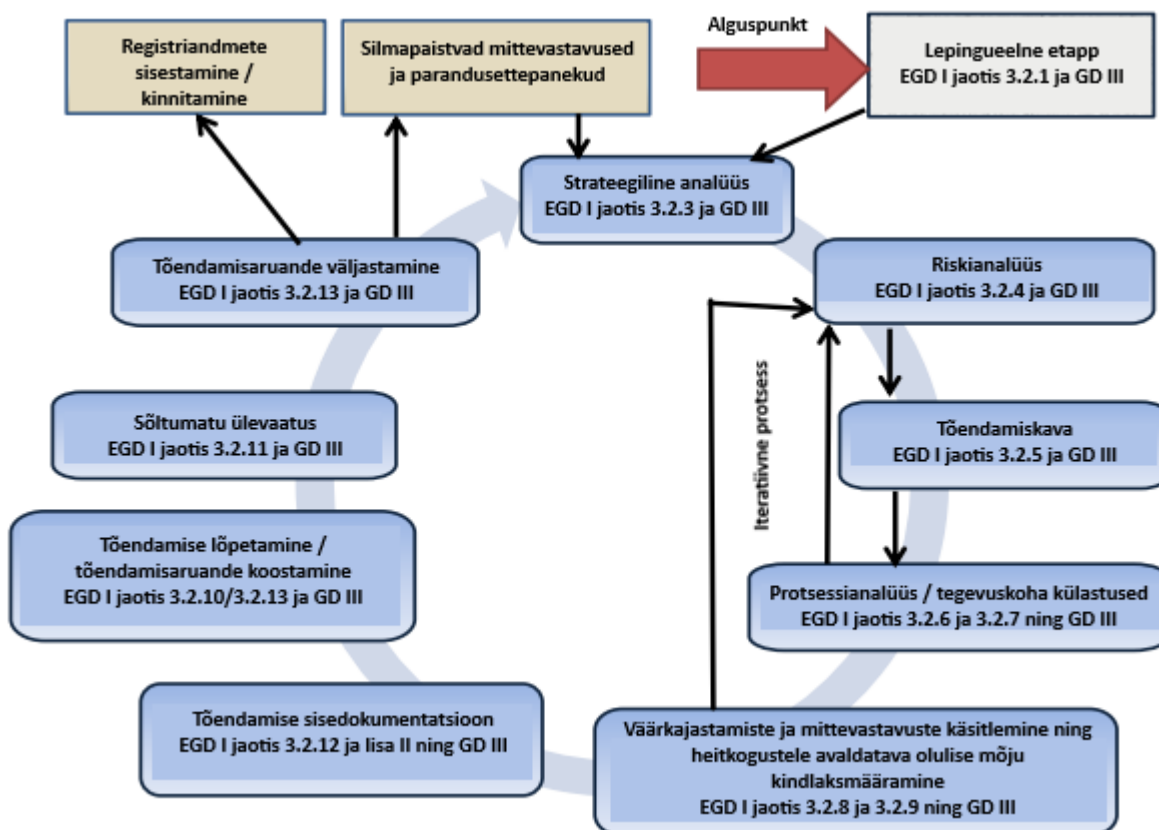
AVRi
art. 7
lg 4, 5
ja 6

²⁷ Piisav kindlus ei ole absoluutne kindlus. Tõendamisriski vähendamine nullini ei ole saavutatav ega kuluefektiivne, sest näiteks testimine on valikuline, kontrollitoimingud on olemuselt piiratud, paljud tõendaja käsutuses olevad tõendid on pigem veenvad kui otsustavad ning tõendite kogumisel ja hindamisel ning nende põhjal järelduste tegemisel kasutatakse otsustust.

- mida tõendaja peab tegema, kui heakskiidetud seirekava puudub, kui seirekava ei ole ajakohastatud või kui seirekava ei kajasta käitaja tegelikku olukorda; ja
- mida tõendaja peab tegema, kui ta on tuvastanud mittevastavuse MRRile.

3.2 Tõendamisprotsess

Tõendamisprotsess koosneb mitmest omavahel **seotud ja üksteisest sõltuvast kohustuslikust etapist**. See tähendab, et tõendamise käigus tehtud tähelepanekud võivad põhjustada vajaduse vaadata uuesti läbi üks või mitu varem tehtud etappi ja seejärel neid etappe kohandada. Järgmisel joonisel on visandatud AVRis kirjeldatud tõendamisprotsessi etapid:

Joonis 5. Tõendamisprotsessi etapid

Enne iga aasta 25. märtsi või hiljemalt 25. märtsil²⁸ peab käitaja pädevale asutusele esitama tõendatud aruande koos vastava tõendamisarundega. Selleks, et sellest tähtjast kinni pidada, on oluline, et käitajad alustaksid aruandlusprotsessi ja tõendaja **alustaks tõendamist varakult**, et vältida viimasel minutil tehtavaid muudatusi ja tõendamisarunde koostamist veebruari lõpus ja märtsis, kui olulised nõudmised käitajatele, tõendajatele ja pädevatele asutustele võivad lükata käitaja lõpparuande ja tõendamisarunde koostamise edasi.

Lisaks soovitatakse, et **tõendamisprotsess algaks aruandeaasta jooksul**, mitte pärast aasta lõppu, sest see hõlbustab vastavuse ja nõuetele vastavuse kontrollimist, probleemide õigeaegset lahendamist ja kontrolli käigus tuvastatud võimalike andmete puuduste, väärkajastamiste või mittevastavuste käsitlemist. Protsessi algatamiseks on siiski vaja piisavalt andmeid ning kõik hilisemad muudatused käitajate süsteemides tuleb arvesse võtta aegsasti,

²⁸ Pädevad asutused võivad nõuda, et käitaja või õhusõiduki käitaja esitaks tõendatud heitkoguse aruande varem kui 31. märtsil, kuid kõige varem 28. veebruariks (MRRi artikkel 68).

et tõendatud aruanne saaks esitatud 25. märtsiks.²⁹ Tõendamise lõpuks peavad kogu aruandeaasta andmed olema tõendatud. Lisas I on esitatud skeem, kus on esitatud tõendamiseiga seotud etapid ja tegevused vastavalt kavandatud ajakavale.

3.2.1 Lepingueelne etapp

Lepingueelne etapp on kõige olulisem algne etapp, mis eelneb tõendamise protsessile. Enne tõendamiskohustuse võtmist hindab tõendaja, kas ta saab selle konkreetse käitaja tõendamist teha. See hõlmab tõendaja järgmisi tegevusi:

Tabel 2. Lepingueelne etapp

AVRi nõue	Selgitus
Artikli 8 lõike 1 punkt a	<p>Tõendamise läbiviimisega seotud riskide hindamine. Tõendaja peaks eelkõige kaaluma järgmist:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ käitaja seirekava ja käitaja aruanne, et näha, millised riskid kaasnevad tõendamisülesande võtmisega; ▪ võimalikud riskid tõendaja erapooletusele ja sõltumatusele; ▪ riskid, mis on seotud tõendamisülesandele eraldatud ajaga. <p>See hinnang peaks olema täielikult dokumenteeritud tõendamise sisedokumentatsioonis ja näitama, kuidas tõendaja on neid ärriske käitajaga sõlmitud lepingus käsitletud ning kuidas neid riske on maandatud: nt eraldades vajaduse korral konkreetsele tõendamisülesandele rohkem aega, töötades välja selged ja läbipaistvad lepingu tingimused.</p>
Artikli 8 lõike 1 punkt b	<p>Käitaja esitatud teabe läbi vaatamine. AVR nõuab, et käitaja esitaks tõendajale asjakohast teavet, mis võimaldab tal teostada lepingueelse etapi tegevusi. Asjakohane teave hõlmab näiteks käitaja eelmise aasta aruannet ja käitaja seirekava ja luba.</p>
Artikli 8 lõike 1 punkt c	<p>Hindamine, kas kõnealuse käitaja aruande tõendamine kuulub tõendaja akrediteerimisulatusse. Tõendaja võib anda tõendamisaruande käitajale välja ainult siis, kui ta on akrediteeritud kõnealuse käitaja sektori jaoks (vt jaotis 6.1).</p>
Artikli 8 lõike 1 punkt d ja e	<p>Hindamine, kas tal on olemas pädevus, personal ja ressursid, mis on vajalikud selleks, et valida selle konkreetse tõendamisülesande jaoks välja tõendamisrühm ja viia tõendamistoimingud nõutud aja jooksul edukalt lõpule. See hinnang sõltub suurel määral käitaja ja tema tegevuste liigist. Näiteks nõuab rafineerimistehase aruande tõendamine, et tõendamisrühma kuuluksid HKSi tõendajad, kellel on asjaomane valdkondlik pädevus ja teadmised. Seepärast peaks tõendajal olema piisavalt töötajaid oma organisatsioonis või töövõtjate kaudu, et ta suudaks katta nende erinevate sektorite pädevusnõuded, mille jaoks ta on akrediteeritud.</p> <p>Tõendaja valib iga konkreetse tõendamisülesande jaoks tõendamisrühma ja kontrollib, kas selle koosseisus on esindatud kõik määruses nõutud pädevused. Sellise hindamise tulemusel võidakse rühma lisada tehnilisi eksperte või ELi HKSi tõendajaid, samuti</p>

AVRi
art. 8
lg 2

²⁹ Vt joonealune märkus eespool.

	tagavarapersonali. Lisateave pädevuse ja tõendamisrühma nõuete kohta on esitatud jaotises 5.1 ning pädevust käsitlevas peamises suunises (KGN II.7).
Artikli 8 lõike 1 punktid d ja f	Tõendamise nõuetekohaseks läbiviimiseks vajaliku ajakulu kindlaks määramine. Tõendaja peaks tagama, et tõendamistööde ulatus ja selleks lepingus määratud aeg on kooskõlas tuvastatud riskidega. Ebapiisavat lepingujärgset aega ei tohi kasutada selle töömahu vähendamiseks, mis on vajalik selleks, et viia tõendamine rahuldavalt lõpule vastavalt selle riskidele.

Aja eraldamine

AVRi artikli 9 lõikes 1 on sätestatud, milliseid tegureid tuleb aja eraldamisel arvesse võtta. Sõltuvalt käitaja käitise või õhusõiduki käitaja tegevusala liigist ja suuruselt keskendub tõendaja AVRi artiklis 9 loetletud elementide eripäradele ja omadustele. Seirekava hindamisel keskendub tõendaja näiteks seiremetoodika üksikasjadele, et saada vajalikku teavet käitaja raamatupidamisprotsesside kohta. **Eraldatud aeg ei ole fikseeritud suurus.** Kui tõendaja leiab üksikasjaliku tõendamise käigus, et vajalike tõendamistoimingute nõuetekohaseks läbiviimiseks on vaja lisa-aega, tuleb lepingus ettenähtud aega vastavalt kohandada. Lepingus peab olema säte sellise kohandamise kohta.

AVRi
art. 9
lg 1

AVRi
art. 9
lg 2

3.2.2 Käitaja või õhusõiduki käitaja esitatud teave

Käitajad peavad esitama tõendajale piisavalt teavet, et see saaks tõendamist kavandada ja teostada. AVRis on kirjeldatud, millist teavet tuleb esitada enne, kui tõendaja saab alustada strateegilist analüüsi, ja millist teavet muudel juhtudel tõendamise ajal. Tuleb arvestada järgmist:

AVRi
art. 10
lg 1

Tabel 3. Käitaja esitatav teave

AVRi nõue	Selgitus
Artikli 10 lõike 1 punkt a	Tõendajal peab olema juurdepääs loale, et hinnata, kas loatingimusi on täidetud, ning üle kontrollida heiteallikaid ja käitise piire võrreldes seirekavaga. Lisateavet leiate koolituskäsiraamatutest ³⁰ .
Artikli 10 lõike 1 punkt b	See puudutab kõiki heakskiidetud seirekava versioone, mis on asjakohased aruandeperioodil ja selle perioodi andmete hindamiseks.
Artikli 10 lõike 1 punktid d ja e	Käitaja riskihindamise tegevused ja andmekäsitus on olulised selleks, et hinnata käitise keerukust ja saada ülevaade kaasnevatest riskidest.
Artikli 10 lõike 1 punkt g	See hõlmab kõiki menetlusi, mis on selle käitaja jaoks loetletud tema heakskiidetud seirekavas. Pange tähele, et heakskiidetud kava sisaldab ainult nende menetluste ülevaadet. Tegelikud menetlusdokumendid tuleb saada käitajalt.
Artikli 10 lõike 1 punkt j	Pädeva asutuse kinnitatud proovivõtukava on asjakohane, kui arvutusteguritest võetakse valim ja neid analüüsitakse. Muud seirekava toetavad materjalid, näiteks tõendid põhjendamatute kulude kohta, tuleb AVRi artikli 10 lõike 1 punkti s alusel samuti esitada.
Artikli 10 lõike 1 punkt k	Kõikide seirekavas tehtud muudatuste registreerimine võimaldab tõendajal hinnata, millised muutused toimusid aruandeperioodil.

³⁰ Euroopa Komisjoni veebisaidil on avaldatud mitu koolituskäsiraamatut: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/eu-emissions-trading-system-eu-ets/monitoring-reporting-and-verification_en

Artikli 10 lõike 1 punkt l	See hõlmab eelmise aasta parandusaruannet, mille käitaja pidi esitama 30. juuniks ³¹ , kui eelmise aasta tõendamisaruanne sisaldas lahendamata mittevastavusi ja parandusettepanekuid (MRRi artikli 69 lõige 4). Parandusaruannet ei pea esitama, kui käitaja on juba lahendanud kõik mittevastavused ja parandusettepanekud ning esitanud sellega seotud seirekava olulise muudatuse heakskiitmiseks pädevale asutusele. Sellistel juhtudel vajab tõendaja juurdepääsu nende küsimuste parandamisega seotud kirjavahetusele pädeva asutusega (AVRi artikli 10 lõike 1 punkt n). Parandusaruanne on asjakohane ka siis, kui see on esitatud seetõttu, et käitis ei vasta nõutavale määramistasandile (MRRi artikli 69 lõige 1).
Artikli 10 lõike 1 punkt n	Asjakohane kirjavahetus pädeva asutusega võib hõlmata näiteks kirjavahetust, mis käsitleb käitaja teadet seirekava muudatustest, kirjavahetust seoses nõuetele vastavuse probleemide lahendamise või esitatud andmete parandamisega.
Artikli 10 lõike 1 punkt o	See ei puuduta mitte ainult teavet sisemistest andmeallikatest, nagu kütusearved ja kalibreerimistunnistused, vaid ka väliseid andmeallikaid ja andmebaase, nagu kütusetarnijate kütuseandmed, Eurocontroli andmed, laboriaruanded ja analüüsitulemused ning arvestite kalibreerimine.
Artikli 10 lõike 1 punkt r	Selle punkti näiteks võiks olla tõendid, mida käitaja on esitanud pädevale asutusele, mis näitavad, et käitaja järgib tegevusandmete ja arvutustegurite mõõtemääramatuse künniseid.
Artikli 10 lõike 1 punkt s	Artikli 10 lõikes 1 esitatud loetelu ei ole ammendav. Tõendaja võib nõuda mis tahes muud teavet, mis on vajalik tõendamise kavandamiseks ja läbiviimiseks. Sellisel juhul peab käitaja selle teabe esitama.

Kuna strateegiline analüüs viiakse tavaliselt läbi juba aruandlusperioodil (september/oktoober), ei ole lõplik heitkoguse aruanne veel kättesaadav. Siiski ei saa tõendamist lõpule viia ja tõendamisaruanne välja anda enne, kui tõendaja on saanud ja heaks kiitnud lõpliku heakskiidetud ja sisemiselt kinnitatud aruande, mille alusel tema arvamus on koostatud.

AVRi art. 10 lg 2

3.2.3 Strateegiline analüüs

Tõendaja teeb tõendamise alguses strateegilise analüüsi käitaja kõigi asjakohaste tegevuste kohta. See analüüs võimaldab tõendajal **mõista käitaja tegevust ning hinnata teostatavate tõendamistoimingute tõenäolist laadi, ulatust ja keerukust**. See annab ka sisendi järgmisele tõendamisetapile, st riskianalüüsile. Strateegilise analüüsi eesmärk on saada ülevaade käitaja äritegevusest ja raamatupidamistegevusest: arvesse tuleb võtta vähemalt AVRi artikli 11 lõikes 3 sätestatud elemente. Alljärgnevas tabelis toodud näited annavad ülevaate võimalikest teguritest, mis võivad olla olulised nende elementide kaalumisel.

AVRi art. 11 lg 3

³¹ Pädev asutus võib määrata käesolevas lõikes osutatud aruande esitamiseks alternatiivse kuupäeva, kuid mitte hilisemat kuupäeva kui sama aasta 30. september.

Tabel 4. Strateegiline analüüs

AVRi artikli 11 lõike 3 element	Näide küsimuste kohta, mis võivad olla strateegilise analüüsi jaoks olulised
<p>Käitise kategooria (punkt a) Käitise kategooria annab töendajale üldise ülevaate käitleja ulatusest ning sellest, millist liiki ja millise mahuga töendamistoiminguid on tõenäoliselt vaja teha. Seega kontrollib töendaja kas tegemist on väikese ja väikese heitega käitisega, A, B või C kategooria käitisega.</p>	<p>Kui näiteks käitise heitkogused jäävad alla 25 000 tonni CO_{2(e)} aastas, võib kohaldada lihtsustatud seiremetoodikat: see nõuab teistsugust töendamist kui juhul, kui tegemist on keerulise käitise ja/või keerulise seiremetoodika või arvestusprotsessiga.</p> <p>Pange tähele, et mitte kõik käitised, mille CO₂-heide on alla 25 000 tonni aastas, ei ole lihtsad käitised.</p>
<p>Seirekava (punkt c) Seirekava mõistmine annab aimu nii käitise kui ka arvestusprotsessi keerukusest ja seega ka töendamisülesannete liigist ja mahust, mis on vajalikud, et töendamine lõpule viia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Käitise üldine korraldus ja kohad, kus dokumente säilitatakse ning kus toimub seire- ja aruandlustegevus; ▪ käitise piirid, sealhulgas heiteallikad ja lähteveod; ▪ kas käitis on olmejäätmete põletusseade. Olmejäätmed on heterogeenne kütus ja MRRis kehtivad mõned lisanõuded (vt lisateabe saamiseks MRRi juhenddokumendi nr 1 lisa IV jaotised 12.18 ja 12.19); ▪ heakskiidetud seirekavas kirjeldatud menetluste liik ja analüüs nende usaldusväarsuse kohta arvestusprotsesside ja -riskide kontrollimisel.
<p>Konkreetsed andmed seiremetoodika kohta ja kasutatavad seirevahendid (punkt d)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kas käitaja kasutab arvutustel või mõõtmistel põhinevat metoodikat; ▪ kas heitkoguse aruanne sisaldab teavet MRRi lisa Xa kohta; ▪ kas käitaja kohaldab varumeetodit vastavalt MRRi artiklile 22; ▪ kas tegevusandmed määratakse kindlaks mõõtesüsteemide otseste näitude põhjal (automatiseeritud või käsitsi), kas tegevusandmed põhinevad kütusearvete andmetel või kas need andmed määratakse kindlaks käitaja kontrolli all olevate mõõtesüsteemide abil; ▪ kas kohaldatakse vaikimisi heitekoefitsiente või tegureid, mis on määratud laboratoorse või veebipõhise analüüsi abil; ▪ kas kantakse üle/edastatakse CO₂ või N₂O; ▪ kas ülekantud CO₂ tuleneb nullmääraga süsinikku sisaldavatest materjalidest või kütustest; ▪ kas CO₂ on komisjoni delegeeritud määruses (EL) 2024/2620³² loetletud tootes püsivalt keemiliselt seotud;

³² Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2024/2620, 30. juuli 2024, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ seoses nõuetega, mille kohaselt tuleb lugeda kasvuhoonegaasid tootes püsivalt keemiliselt seotuks, ELT L, 2024/2620, 04.10.2024.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kas tegevusandmete määramiseks kasutatakse mõõtevahendeid ja kas need mõõtevahendid on hõlmatud seaduslikku metrooloogilist kontrolli käsitlevate siseriiklike õigusaktidega.
Andmevoog, selle kontrollisüsteem ja kontrollikeskkond (punkt e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tee, mille kaudu primaarallikast saadud andmed jõuavad heitkoguse aruandesse (nt manipuleerimine, koondamine, kokkulangemine jne); ▪ kuidas andmehaldussüsteem on loodud ja toimib; ▪ viis, kuidas heitkoguste aruanne andmehaldussüsteemist välja võetakse; ▪ mõõtevahendite kalibreerimise sagedus ja tüüp ning nende ettenähtud otstarbeks sobivus algse konstruktsiooni ja paigalduse alusel; ▪ andmete riskide maandamiseks kasutatud kvaliteedikontrollide liik, nt topeltkontrollid, mida teostab teine isik, käitaja poolt teostatavad usaldusväärse kontrollid või automatiseeritud kontrollide kasutamine; ▪ kas osa käitise seiretegevusest on sisse ostetud ja millist liiki kontrollitegevust rakendatakse sisseostetud tegevuse kvaliteedi tagamiseks; ▪ andmete IT-süsteemidesse salvestamise ja edastamise kontrollide liik ja kvaliteet ning pardaregistraatorite (mustade kastide) andmebaaside, arhiivide ja teistes IT-süsteemides olevate lähteandmete kontrollimine.

Selleks, et saada ülevaade AVri artikli 11 lõikes 3 nimetatud elementidest, **kogub ja vaatab töendaja** artikli 10 lõikes 1 nimetatud **teavet** ning kaalub kohaldatavat **olulisuse taset**.

AVri
art. 11
lg 2

Kui töendaja on teinud sama käitise või õhusõiduki käitaja suhtes **eelneva(te) aasta(te) töendamise(d)**, peab töendaja võtma arvesse nende varasemate töendamiste andmeid. Töendaja peaks erilist tähelepanu pöörama suurtele kõrvalekalletele võrreldes varasemate töendamistega. Kuigi strateegiline analüüs võtab vähem aega olukorras, kus töendaja on varasemate töendamiste tõttu käitisega juba tuttav, ei takista see töendajal selle analüüsi läbiviimist käesoleva töendamisülesande puhul.

Strateegilise analüüsi osana kontrollib töendaja:

- kas seirekava on heaks kiidetud;
- kas seirekavale on tehtud muudatusi ja kas pädev asutus on need muudatused heaks kiitnud (kui need seirekava muudatused on olulised vastavalt MRRi artiklile 15);
- kui need muudatused ei ole olulised või on ajutised, kas neist on teatatud pädevale asutusele.

AVri
art. 11
lg 4

[MRRi juhenddokumendi nr 1](#) (GD1) jaotises 5.6.1 ja [MRRi juhenddokumendi nr 2](#) (GD2) jaotises 6.5.1 selgitatakse, mis on **oluline seirekava muudatus**. Nende kontrollide käigus hindab töendaja, kas seirekava on ajakohane ja täielik. Kui seirekava (selle osa) ei ole heaks kiidetud või kui pädev asutus ei ole heaks kiitnud olulisi muudatusi seirekavas, suunab töendaja käitaja pädeva asutuse poole, et olukorda parandada. Põhimõtteliselt ei tohiks töendaja jätkata töendamist enne, kui ta on saanud sellise heakskiidu. See kehtib näiteks juhul, kui on kasutusele võetud uus oluline allikas või kui arvutustel põhinev meetodika asendatakse mõõtmistel põhineva meetodikaga või vastupidi.

Mõnel juhul võib töendaja siiski jätkata töendamistoiminguid, kui käitaja on täiesti teadlik sellest, et teatavaid toiminguid võib olla vaja korrata vastavalt pädeva asutuse lõplikule vastusele ning et vastus võib mõjutada töendaja arvamust töendamise edenedes. AVRis on nõutud, et pärast pädeva asutuse heakskiitu töendaja jätkab, kordab või kohandab töendamistoiminguid. Peamised suunised töendamise ulatuse kohta ([KGN II.1](#)) sisaldavad juhiseid menetluste kohta, mida tuleb järgida, kui pädeva asutuse heakskiitu ei ole võimalik saada.

AVRi
art. 7
lg 6

Mõned seirekava muudatused võivad mõjutada seda, kuidas varem seiret teostati: nt uute kütuste kasutuselevõtt, selline muudatus käitises, mida ei olnud kavandatud ja millest ei ole nõuetekohaselt teatatud. Sellistel juhtudel kohaldatakse juba praegu praktikas seirekava muudatust, samas kui seirekava ise ei ole veel ajakohastatud või seirekava olulise muudatuse korral pädeva asutuse poolt heaks kiidetud. Töendaja peab muutunud olukorda ja sellega seotud seireandmeid arvestama alates hetkest, mil muudatus seirekavas või käitises praktikas rakendati, nt kui uued kütused esmakordselt kasutusele võeti. Loomulikult võtab töendaja andmete töendamisel arvesse vastavust ja pädeva asutuse hilisemaid otsuseid.

Seirekava olulise muutmise korral tuleb saada pädeva asutuse heakskiit. Mõnel juhul ei ole võimalik andmeid või osa andmetest pädeva asutuse poolt heakskiidetud või pädevale asutusele teatatud uuest seirekavast tuvastada, sest näiteks uuest kütusest tulenevaid andmeid ei ole mõõdetud ja neid ei ole võimalik tuvastada. Selliste olukordade puhul kohaldatakse AVRi artiklit 18. Töendaja kontrollib, kas puuduvate andmete kindlaksmääramiseks kasutatud meetod annab piisava kindluse, et heitkoguseid ei ole alahinnatud ja et lähenemisviis ei põhjusta olulisi väärkajastamisi.

3.2.4 Riskianalüüs

Töendaja peab hindama väärkajastamiste ja mittevastavuste riske ning nende olulist mõju esitatud andmetele. **Riskianalüüsi tulemustest** sõltub, kuidas ja millises ulatuses tuleks töendamistegevusi kavandada, planeerida ja ellu viia. Riskianalüüs keskendub kahte liiki riskide, s.o oma- ja kontrolliriskide tuvastamisele, hindamisele ja kvantifitseerimisele. Koos avastamisriskiga moodustavad need riskid üldise töendamisriski, st riski, et töendaja annab ebasobiva töendamisarvamuse. Lisateavet leiate riskianalüüsi käsitlevatest peamisest suunistest ([KGN II.2](#)).

AVRi
art. 12

Riskianalüüs on korduv protsess ja seda tuleb muuta, kui protsessianalüüsi üksikasjalik kontroll näitab, et riskid on suuremad või väiksemad kui algselt hinnatud. Sellisel juhul tuleb ajakohastada ka töendamiskava.

3.2.5 Töendamiskava

Riskianalüüs määrab kindlaks, kuidas töendaja koostab töendamiskava, mis koosneb kolmest elemendist:

- töendamisprogramm³³, milles kirjeldatakse töendamistoimingute laadi ja ulatust ning nende toimingute teostamise aega ja viisi. See hõlmab ka kõigi tegevuste planeerimist;
- testimiskava, milles sätestatakse kontrollitoimingute ja -menetluste testimise ulatus ja meetodid;

AVRi
art. 13

³³ Töendamisprogramm ei ole lihtsalt tegevuskoha külastuse kava, vaid peaks sisaldama piisavalt üksikasjalikke andmeid kavandatud testide ja tegevuste kohta, et anda rühmaliikmetele teavet sellest, milliseid tegevusi tuleks läbi viia.

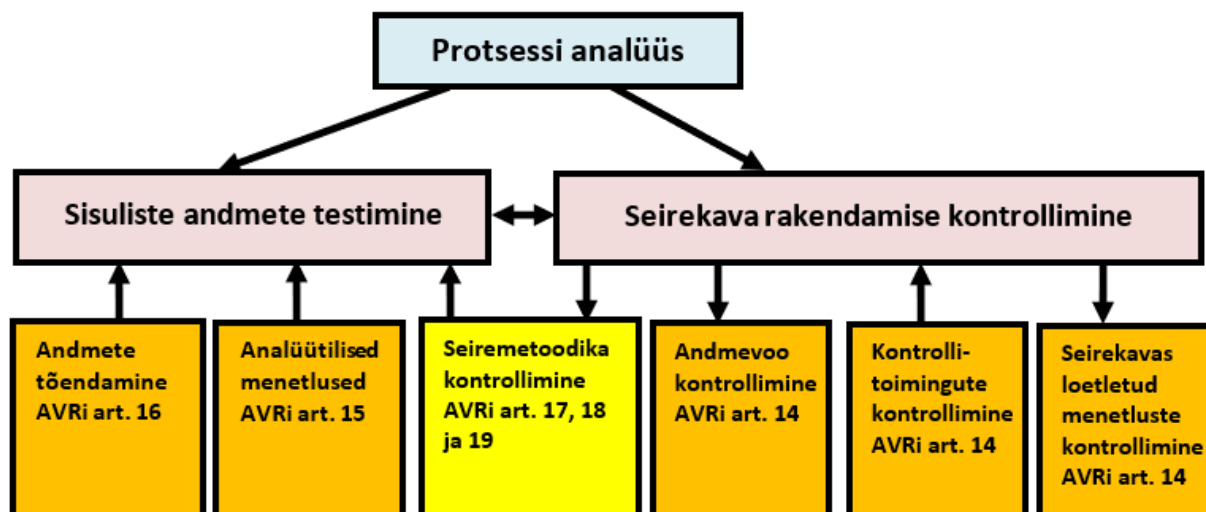
- andmete valikuplaan, milles sätestatakse koondheite aluseks olevate andmepunktidega seotud andmete proovide võtmise ulatus ja meetodid.

Palun vaadake riskianalüüsi käsitlevat peamist suunist ([KGN II.2](#)) selle kohta, kuidas riskianalüüs mõjutab tõendamiskava koostamist.

3.2.6 Protsessi analüüs (üksikasjalik tõendamine)

Tõendamise selle etapi eesmärk on koguda ja dokumenteerida üksikasjalikud tõendid, millele tõendaja saab oma tõendamisarvamuse koostamisel tugineda. Protsessianalüüsi käigus peab tõendaja ellu viima tõendamiskava ja teostama AVRI artiklis 14 loetletud tegevusi.

AVRI
art. 14

Joonis 6. Protsessianalüüsi tegevuste skeem

Andmete sisuline testimine on protsessianalüüsi osa. See on üksikasjalik andmete testimine ja hõlmab:

- andmete tõendamine** mitmete katsemeetodite rakendamise kaudu, näiteks andmete jälgimine kuni esmase andmeallikani, ristkontrollimine sisemiste ja väliste andmeallikatega, üldiste heitkoguste arvutuse osade ümberarvutamine, et kontrollida teatavaid alajaotusi ja elemente (nt et tegurid on lähteandmete põhjal õigesti arvutatud);
- analüütilised menetlused**, mis tähendab andmete kõikumise ja suundumuste analüüsi, sealhulgas selliste seoste analüüsi, mis ei ole kooskõlas muu asjakohase teabega või mis erinevad prognoositud kogustest. See võib hõlmata näiteks samadest allikatest pärinevate heitkoguste võrdlemist mitme aasta jooksul, eeldatavate tootmis- ja heitkoguste andmete³⁴ analüüsimist, selle uurimist, kas esitatud arvandmeid saab kinnitada muude analüütiliste vahenditega, nt heitkoguste andmete tootmis- ja muude tegevusandmetega ristkontrollimisega;
- seiremetoodika õige kohaldamise** kontrollimine, kasutades näiteks tabelarvutusmeetodit, arvutades esitatud andmed ümber või sisestades seiremetoodikasse erinevaid sisendandmeid, et kontrollida selle õiget kohaldamist (andmete agregeerimise uuesti teostamine).

AVRI
art. 16

AVRI
art. 15

AVRI
art. 17

³⁴ Kui andmekogumite vahel on seos. Kõikides käitistes ei ole selget seost energiatarbimise, heitkoguste tekkimise ja tootmise vahel.

Seirekava rakendamise kontrollimine hõlmab:

- käitaja andmevoo kontrollimine, jälgides teatatud andmeid tagasi kuni nende esmase allikani;
- kontrollimine, et kontrollitoimingud on nõuetekohaselt dokumenteeritud, rakendatud, toimivana hoitud ja tõhusad, et maandada omariske;
- kontrollimine, kas seirekavas loetletud menetlused on tõhusad oma- ja kontrolliriskide maandamiseks ning kas menetlusi rakendatakse, dokumenteeritakse piisavalt ja hoitakse nõuetekohaselt toimivana;
- seiremetoodika nõuetekohase rakendamise kontroll, hinnates, kas kõik seirekava elemendid on korrektset kohaldatud ja kas seirekava on ajakohastatud. See hõlmab ka tõendavate dokumentide, näiteks mõõtemääramatuse arvutamiseks kasutatud teabe, valikuplaani jne kontrollimist.

**AVRi
art. 14**

Joonisel 6 on näha, et andmete sisuline testimine ja seirekava rakendamise kontrollimine on omavahel seotud (nt seiremetoodika kontrollimine on osa mõlemast tegevusest). Täiendavad juhised erinevate testide kohta, nende mõju ja selgitused näidete kujul on esitatud protsessianalüüsi käsitlevas peamises suunises ([KGN 3](#)).

Erinevate andmete tõendamise ja analüütiliste menetluste raames tehtavate kontrollide ning ka seirekavas loetletud kontrollitoimingute ja -menetluste kontrollimiseks võib kohaldada käitise jaoks spetsiifilist proovivõtmist. Proovivõtutehnika või -meetodi kasutamine peab olema riskianalüüsi alusel põhjendatud. Peamises suunises proovivõtu kohta selgitatakse järgmist:

**AVRi
art. 20**

- proovivõtu põhimõtted;
- kuidas väärkajastamise, vea või mittevastavuse tuvastamine võib mõjutada proovide võtmist (nt valimimahu või valimisse võetava andmekogumi osa kohandamine);
- millised tegurid mängivad rolli valimi moodustamise tehnikas ja valimimahus (AVRi artikli 13 lõigete 2 ja 3 selgitus);
- näited erinevate proovivõtumeetodite kohta.

Seiremetoodika kontrollimise raames kontrollib tõendaja puuduvate andmete arvestamiseks/täiendamiseks kasutatud meetodite mõistlikkust ning heakskiidetud seirekava mõõtemääramatuse taseme arvutamiseks kasutatud teabe kehtivust. Vt protsessianalüüsi käsitleva peamise suunise ([KGN II.3](#)) jaotised 4.1 ja 4.2.

**AVRi
art. 18
ja 19**

3.2.7 Tegevuskoha külastus

Tõendaja peab tõendamise ajal **ühel või mitmel sobival ajal külastama** käitajat **kohapeal**. Tegevuskoha külastused on olulised näiteks mõõteseadmete nõuetekohase töö ja asukoha, kontrollitegevuse piisavuse ning lähtevoogude ja heiteallikate täielikkuse hindamiseks. Ainult eritingimustel ja erandlikel asjaoludel võib tegevuskoha külastusest loobuda. Käitiste puhul, mille CO_{2(e)} heited ületavad 25 000 tonni aastas, on selliseks külastusest loobumiseks vaja pädeva asutuse heakskiitu. Peamine suunis tegevuskoha külastuste kohta ([KGN II.5](#)) annab lisateavet, sealhulgas **tegevuskoha külastustest loobumise** tingimuste kohta. Teavet õhusõiduki käitajate tegevuskoha külastuste ja tingimuste kohta, mis võivad õigustada õhusõiduki käitajate tegevuskoha külastustest loobumist, leiate ELi HKS'i lennunduse tõendamise suunistest ([GD III](#)).

**AVRi
art. 31**

AVRi artikli 21 kohaselt peab tõendaja tegema füüsilisi külastusi käitise või õhusõiduki käitaja

**AVRi
art. 34a**

tegevuskohta. Vääramatu jõu asjaolud võivad takistada tõendajal sellise tegevuskoha külastuse läbiviimist füüsiliselt. Sellistel juhtudel lubab AVRi artikkel 34a tõendajatel teostada tegevuskoha virtuaalseid külastusi, kui teatavad tingimused on täidetud. [KGN II.5](#) jaotisest 4 leiab lisateavet.

3.2.8 Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumiste käsitlemine

Tõendaja peab käitajat õigeaegselt teavitama, kui ta on tuvastanud väärkajastamisi, mittevastavusi või nõuete rikkumisega seotud probleeme.

AVRi
art. 22
lg 1

Tabel 5. Väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumised

Mõisted ja näited väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumiste kohta	AVRi nõue
<p>Väärkajastamine tähendab käitaja andmete esitamata jätmist, esitatud andmete väärkajastamist või viga. See ei hõlma MRRi alusel lubatud mõõtemääramatust (st määramistasanditega seotud mõõtemääramatust).</p> <p>Mõõtemääramatus on väärkajastamine, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> mõõtmisseadmed ei vasta nõutavale mõõtemääramatuse tasemele, nagu on kirjeldatud heakskiidetud seirekavas või MRRis; mõõtevahendid ei ole korralikult paigaldatud või ei toimi nõuetekohaselt; mõõtevahendeid ja süsteeme ei ole (nõuetekohaselt) hooldatud või kalibreeritud. <p>Sellistel juhtudel peaks tõendaja käsitlema mõõtemääramatust kui väärkajastamise komponenti, kui see mõjutab andmeid: näiteks kui üldine mõõtemääramatus on väljaspool nõutavat määramistasandit, loetakse täiendavat mõõtemääramatust veaks.³⁵</p>	Artikli 3 lõige 5
<p>Mittevastavus tähendab:</p> <ul style="list-style-type: none"> Käitiste puhul: mis tahes tegevus või tegevusetus, mis on vastuolus kauplemissüsteemi loa ja pädeva asutuse poolt heakskiidetud seirekava nõuetega. Õhusõiduki käitajate puhul: mis tahes tegevus või tegevusetus, mis on vastuolus pädeva asutuse poolt heakskiidetud seirekava nõuetega. <p>Näited mittevastavuste kohta:</p> <p>Arvestid, mida ei ole kalibreeritud vastavalt seirekavas toodud nõuetele, käitise lähtevood ei ole kantud seirekavasse; seirekavas loetletud määramistasandite kohaldamata jätmine; seirekava muudatus.</p> <p>Kui mittevastavus toob kaasa vea, väärkajastamise või andmete esitamata jätmise, käsitatakse seda samuti väärkajastusena.</p>	Artikli 3 lõike 14 punktid a ja b
<p>Nõuete rikkumine tähendab mis tahes tegevusetust või tegu, mis ei ole kooskõlas MRRi, AVRi poolt käitajatele kehtestatud nõuete või muude</p>	

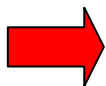
³⁵ Mõnel juhul on seda täiendavat mõõtemääramatust raske kvantifitseerida. Kui näiteks mõõteseadmete kalibreerimist ei ole teostatud, saab kõrvalekalde määrata alles pärast seda, kui kalibreerimise uued tulemused on teada. Mõnel juhul ei ole võimalik uut kalibreerimist enne tõendamisaruarande väljastamist teostada. See põhjustab tõenäoliselt tõendaja ebakindlust selles, kas andmed ei sisalda olulisi väärkajastamisi, ja mõjutab tõendamisarvamuse avaldust.

asjakohaste õigusaktidega. Muud asjakohased õigusaktid võivad olla näiteks liikmesriigi poolt vastu võetud siseriiklikud õigusaktid.

Näiteid nõuete rikkumise kohta

- Käitaja võetud sõeproofid ei ole asjaomase partii puhul representatiivsed. See ei ole kooskõlas MRRi artikliga 33.
- Põletamiseks kasutatavate biomasskütuste, muu kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste, ringlussevõetud süsinikupõhiste kütuste või vähese süsinikuheitega sünteetiliste kütuste suhtes kohaldatakse nullheite koefitsienti ja need biomasskütused ning teised eelmainitud kütused ei vasta taastuvenergia direktiivis loetletud kohaldatavatele säästlikkuse või kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriumidele. See ei ole kooskõlas MRRi artikli 38 lõikega 5, artikli 39a lõikega 4 ja 5. Kui heakskiidetud seirekava sisaldab nullheite koefitsiendi kasutamist, on ka see mittevastavus.

Täiendavaid näiteid leiate tõendamisaruanDES loetletud [küsimuste klassifitseerimist käsitlevatest korduma kippuvatest küsimustest](#) (vt jaotis 1.3).

Käitaja peab parandama **kõik tuvastatud** väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised.

Kui käitaja **on parandanud** väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised, peab tõendaja lisama selle tõendamise sisedokumentatsiooni ja märkima need lahendatuks. Kui käitaja **ei ole** enne tõendamisaruanDE väljastamist **väärkajastamisi ja/või mittevastavusi parandanud**, peab tõendaja hindama väärkajastamiste ja/või mittevastavuste mõju ja nende olulist mõju esitatud andmetele. Kui tegemist on MRRi või muude asjakohaste õigusaktide **nõuete rikkumisega**, peab käitaja teavitama pädevat asutust ja viivitamata rikkumise kõrvaldama. Kui kõnealune käitaja ei paranda või ei saa nõuete rikkumist enne tõendamisaruanDE väljastamist parandada, peab tõendaja hindama selle olulist mõju esitatud andmetele.

3.2.9 Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumise olulisuse mõju hindamine

Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumise olulise mõju hindamisel on **kvantitatiivne ja kvalitatiivne aspekt** ning mõlemat tuleb arvesse võtta. Kvantitatiivne aspekt sõltub mõju suurusest ja iseloomust, samas kui kvalitatiivne aspekt sõltub suuresti teguritest, mis võivad mõjutada kasutajat, st pädevat asutust (nt konkreetsed asjaolud, kas tegemist on nõuete rikkumisega).

Kvantitatiivse aspekti puhul mängib olulist rolli olulisuse tase. AVR näeb ette järgmised **olulisuse tasemed**:

Tabel 6. Olulisuse tase

Käitise või õhusõiduki käitaja liik	Olulisuse tase
A- ja B-kategooria käitised Õhusõiduki käitajad, kelle aastased heitkogused on kuni 500 000 tonni fossiilset CO ₂	5% kogu aruandlusperioodi jooksul teatatud heitkogust suhtes kohaldatakse tõendamist.

AVRi art. 22 lg 3

AVRi art. 23

C-kategooria käitised Õhusõiduki käitajad, kelle aastased heitkogused on üle 500 000 tonni fossiilset CO ₂	2% kogu aruandlusperioodi jooksul teatatud heitkogust suhtes kohaldatakse tõendamist.
--	---

Väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumise olulise mõju hindamisel tuleb arvesse võtta vigu, väljajätmisi ja väärkajastamisi esitatud andmetes võrreldes tõendaja poolt tuvastatud tegelike andmetega. See hõlmab kõrvalekaldeid nõutavast mõõtemääramatuse tasemest, mida ei saa selgitada heakskiidetud seirekava või MRRiga. Järgnev meetod näitab, kuidas tõendaja saab arvutada, kas olulisuse tase on ületatud.

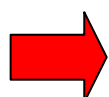
Element	Teatatud väärtus	Tõendaja väärtus	Erinevus	Oluline?
Element 1	A	B	A-B = C	C/Z %
Element 2	F	G	F-G = H	H/Z %
Elemendid kokku	Z	X	Z-X = Y	Y/Z %

Kui tegeliku väärtuse ja tõendaja väärtuse erinevus on negatiivne, tähendab see, et esialgne teatatud väärtus oli **alahinnatud**; kui erinevus on positiivne, tähendab see, et esialgne teatatud väärtus oli **üle hinnatud**. Seejärel määratakse kõigi elementide koguväärtuste erinevus üksikute elementide summeerimise teel, st võttes arvesse positiivseid ja negatiivseid väärtusi. Need positiivsed/negatiivsed väärtused tuleb seejärel võtta kokku % arvestuses, et tagada, et erinevuste kogusumma oleks nõuetekohaselt arvesse võetud, ning selle arvu alusel hindab tõendaja, kas vigade ja erinevuste kogusumma on oluline üle- või alahindamine.

Heitkoguste oluline ülehindamine toob kaasa olukorra, kus käitaja tagastab rohkem kaubeldavaid heitelubasid, kui ta peaks. Olulisem on aga oluline alahindamine, mille tulemusel käitaja tagastab vähem kaubeldavaid heitelubasid kui vaja, mille tagajärjeks on nõuete rikkumine ja sellele järgnev karistus, mis on seotud kaubeldavate heitelubade tagastamise eeskirjadega.

Eespool esitatud näide näitab, et tõendaja poolt tuvastatud erinevad erinevuste väärtused liidetakse kõigepealt kokku, kusjuures positiivsed väärtused tasaarvestatakse negatiivsete väärtustega: seejärel võrreldakse seda erinevuste koguväärtust käitiste või õhusõiduki käitajate jaoks asjakohase olulisuse piirmääraga. Seetõttu võib juhtuda, et üksiku lähteveo absoluutväärtus võib olla üle asjakohase olulisuse piirmäära, kuid kokku, st kui positiivsed erinevused on tasaarvestatud negatiivsete erinevustega, võib saldo jääda alla piirmäära. See ei ole siiski luba leebemaks kohtlemiseks. Tõendaja jätkab iga üksiku elemendi ülevaatamist ja hindab selle elemendi erinevuse väärtuse asjakohasust seoses kõnealuse heiteallika, lähteveo või käitise olulisuse piirmääraga.

Ainult kvantitatiivne aspekt ja seega olulisuse tase ei ole ainus tegur, kui hinnatakse, kas väärkajastamisel, mittevastavusel või nõuete rikkumisel on oluline mõju või mitte. Arvesse tuleb võtta ka **kvalitatiivset aspekti**. Kvalitatiivse aspekti hindamisel on põhiküsimus, kas väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised (eraldi või kombineeritult) võivad mõjutada pädeva asutuse otsust. See sõltub **väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumise ulatusest ja laadist ning nende esinemise konkreetsetest asjaoludest**.

Oluline on märkida, et väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumised võivad avaldada olulist mõju esitatud andmetele ka siis, kui olulisuse taset ei ületata.

Selle kindlaksmääramisel, kas väärkajastamisel, mittevastavusel või nõuete rikkumisel on oluline mõju või mitte, võivad olla olulised järgmised **tegurid**:

- kas väärkajastamisi, mittevastavusi või nõuete rikkumisi saab parandada;
- kas käitaja keeldub tuvastatud väärkajastamist, mittevastavust või nõuete rikkumist parandamast;
- milline on väärkajastamiste, mittevastavuste või nõuete rikkumise kordumise tõenäosus;
- milline on väärkajastamise, mittevastavuse või nõuete rikkumise kestus;
- kas väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised on tahtliku või tahtmatu tegevuse tulemus;
- kas küsimus puudutab MRRi nõuete rikkumist?

3.2.10 Kokkuvõtte tõendamisel leitud puuduste kohta

Tõendamise lõpetamisel ja kõigi tõendamise käigus kogutud tõendite arvesse võtmisel peab tõendaja tegema AVRi artiklis 24 loetletud toimingud. Selle etapi peamine aspekt on see, et **tõendaja peab tagama, et ta on kogunud piisavalt tõendeid tõendamisarvamuse avalduse kinnitamiseks.**

AVRi
art. 24

Tõendite piisavust mõjutab käitaja oluliselt väärkajastatud aruande risk: mida suurem on olulise väärkajastamise risk, seda üksikasjalikumaid tõendamistoiminguid ja rohkem tõendeid on tõenäoliselt vaja. Lisaks mängib rolli ka tõendite kvaliteet (mida parem on tõendite kvaliteet, seda vähem tähtsaks muutub tõenäoliselt tõendite kvantiteet). Siiski ei pruugi pelgalt rohkemate tõendite hankimine alati kompenseerida nende kehvade kvaliteeti.³⁶

Tõendite usaldusväärset mõjutavad nende allikas ja olemus ning see sõltub konkreetsetest asjaoludest, milles need on saadud. Näiteks:

- kui tõendid saadakse välistest, sõltumatutest ja asjatundlikest allikatest (nt välise labori analüüs), võivad need olla usaldusväärsemad kui ettevõttesisesed allikad.
- Asutusesiseselt loodud tõendusmaterjal on usaldusväärsem, kui sellega seotud tõendamistoimingud on tõhusad või kui tõendamisrühm on tõendusmaterjali otseselt saanud (nt jälgides, kuidas käitaja on teostanud andmete käsitsi riskikontrolli, selle asemel et küsida, kas käitaja on sellist kontrolli teostanud).

Tõendaja saab üldjuhul suurema kindluse erinevatest allikatest saadud järjepidevatest tõenditest või teistsugustest tõenditest kui üksikult vaadeldavatest tõenditest. Kui ühest allikast saadud tõendid ei ole kooskõlas teisest allikast saadud tõenditega, määrab tõendaja kindlaks, milliseid täiendavaid protsessianalüüsi raames mainitud tõendamistoiminguid on vaja teha, et vastuolu lahendada.

3.2.11 Sõltumatu ülevaatus

Enne tõendamisaruaruande väljastamist tuleb tõendamise sisedokumentatsioon ja tõendamisaruanne sõltumatult üle vaadata. Selle ülevaatus eesmärk on pakkuda järgmist:

AVRi
art. 25

- kvaliteedikontrolli funktsioon ja tehniliste vigade või puuduste/väljajätmete otsimine;
- lõplik kontroll, et tõendamisprotsessis on kasutatud nõuetekohast professionaalset hoolsust ja otsustust, nt et tööde ulatus on kooskõlas käitaja tegevusega ja et saavutatakse piisav kindlustase;

³⁶ ISO 14066:2023: Kasvuhoonegaasid: Keskkonnateavet valideerivate ja tõendavate meeskondade pädevusnõuded.

- lõplik kontroll, et kinnitada, et tõendamisrühm on teostanud tõendamise kooskõlas AVRiga ja et tõendamistoimingute menetlusi on õigesti kohaldatud;
- hinnang selle kohta, kas kogutud tõendusmaterjal on piisav, et toetada tõendamisaruanDES esitatud arvamust;
- korrektuuri funktsioon, nt lihtsate vigade, trükivigade ja puuduste parandamine.

Kui sõltumatu ülevaataja on tuvastanud vigu või järelDab, et tõendeid on kogutud ebapiisavalt, peab juhtivtõendaja need parandama ja hankima puuduvad tõendid või toetavad tõendid. Muudatused, mis tõendaja teeb tõendamisaruanDES sõltumatu ülevaatusE tulemusena, peab sõltumatu ülevaataja koos aluseks olevate tõenditega läbi vaatama. Sõltumatu ülevaatus hõlmab kõiki tõendamisprotsessi etappe ja keskendub eelkõige järgmistele elementidele:

Mittetäielik loetelu küsimustest, mis tuleb sõltumatu ülevaatusE käigus läbi vaadata

- Tõendamisrühma valik (nt kontrollitakse, kas tõendamisrühmal on nõutav pädevus).
- Kuidas tõendaja on hinnanud oma riske, et võtta vastu konkreetne tõendamisülesanne (nt kui palju aega on tõendamiseks eraldatud, millised tingimused on lepingus käitajaga sätestatud).
- Strateegiline analüüs, riskianalüüs ja tõendamiskava, sealhulgas riskianalüüsi ja kava ülevaatus.
- Protsessianalüüsi käigus tehtud tegevused, kogutud tõendusmaterjalid ning muudatused kavandatud ja teostatud tõendamistegevustes.
- Kuidas tõendamisrühm on täitnud tõendamise sisedokumentatsiooni ning tõendamise sisedokumentatsiooni ja tõendamisaruanDE vaheline kooskõla.
- Kõik tõendaja poolt tõstatatud küsimused, eelkõige need, mis on seotud tõendamisarvamusega.
- Käitajale teatatud väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumised, kas käitaja on nendega tegelenud ning kuidas need on kõrvaldatud ja tõendamise sisedokumentatsioonis kajastatud.
- Mis tahes parandamata väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumiste ülevaatus ning see, kuidas tõendaja on määranud kindlaks nende olulise mõju esitatud andmetele.
- TõendamisaruanDES esitatud arvamuse põhjendused.

Oluline nõue on, et **sõltumatu ülevaataja ei tohi olla teostanud tema poolt läbi vaadatavat tõendamistegevust**. See tähendab, et sõltumatu ülevaataja ei tohi kuuluda tõendamisrühma ega olla seotud ühegi konkreetse käitise või õhusõiduki käitaja tõendamistoiminguga. Käesoleva juhendi 5. peatükis ja pädevust käsitleva peamise suunise ([KGN II.7](#)) jaotises 7 on esitatud teave sõltumatu ülevaataja nõutava pädevuse kohta.

3.2.12 Tõendamise sisedokumentatsioon

Tõendaja peab koostama tõendamise sisedokumentatsiooni, et esitada täielik jälg hindamistest ja otsustest, mis võimaldaksid tõendajal jõuda piisava kindlusega oma tõendamisarvamusele. **Lisa II sisaldab loetelu minimaalsetest elementidest**, mida tõendamise sisedokumentatsioon peab hõlmama.

Tõendamise sisedokumentatsioon peab olema **läbipaistev** ja koostatud nii, et sõltumatu ülevaataja ja riiklik akrediteerimisasutus (NAB) saavad hinnata, kas tõendamine on teostatud kooskõlas AVRiga. Nad peavad olema võimelised jälgima täielikku dokumendi- ja andmejalge ning hindama tõendamisprotsessi käigus tehtud kriitilisi otsuseid ja küsimusi.

Tõendaja hindamisel vastutab riiklik akrediteerimisasutus tõendaja tõendamise sisedokumentatsiooni hindamise eest.

Lisaks sellele võib pädev asutus nõuda, et tõendaja annaks juurdepääsu oma tõendamise sisedokumentatsioonile ja muule asjakohasele teabele. Pädev asutus võib määrata tähtaja, mille jooksul peab tõendaja andma juurdepääsu dokumentidele. Pange tähele, et AVRi

AVRi
art. 25
lg 4

AVRi
art. 25
lg 2

AVRi
art. 26

AVRi
art. 26
lg 3

artikli 26 lõige 3 ei ole nõue pädevale asutusele. Peamine vastutus tõendamise sisedokumentatsiooni kontrollimise eest lasub riiklikul akrediteerimisasutusel.

3.2.13 Tõendamisaruanne

Tõendaja väljastab käitajale selle edasiseks aruandluseks pädevale asutusele tõendamisaruanne iga tõendatud käitaja aruande kohta. AVRi artikkel 27 sisaldab nõudeid tõendamisaruanne sisu kohta, mida selgitatakse tõendamisaruanne käsitlevas peamises suunises ([KGN II.6](#)) seoses Euroopa Komisjoni väljatöötatud vormiga.

Võimalikud on kahte liiki tõendamisarvamuse avaldused (**tunnistatud rahuldavaks ja tunnistatud mitterahuldavaks**), millel on erinevad põhjendused. Kõigil neil avaldustel ja põhjendustel on oma mõju ja omadused.

Tabel 7. Tõendamisarvamuse avaldus

AVRi nõue	Selgitus
Aruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi ja seega tunnistatakse rahuldavaks	<p>Aruanne tunnistatakse rahuldavaks, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aruandes puuduvad väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumisega seotud probleemid (tunnistatud rahuldavaks kommentaarideta).³⁷ • Aruanne sisaldab probleeme, mis ei mõjuta oluliselt esitatud andmeid. Need on probleemid, mis ei ole aruandluse ajal lahendatud ja hõlmavad järgmist: <ul style="list-style-type: none"> ▪ mitteolulised väärkajastamised; ▪ mittevastavused, millel ei ole olulist mõju esitatud andmetele; ▪ nõuete rikkumisega seotud probleemid, millel ei ole olulist mõju esitatud andmetele; ▪ parandusettepanekud. <p>Tõendaja peaks valima tõendamisaruanne vormil märkuse „tõendatud koos kommentaaridega“. Nende kommentaaridega tuleb tegeleda (vt jaotis 3.3).</p>
Aruanne sisaldab olulisi väärkajastamisi, mida ei parandatud enne tõendamisaruanne väljastamist. Käitaja aruanne tunnistatakse mitterahuldavaks	Vt jaotis 3.2.9 ja jaotis 3.3 oluliste väärkajastamiste kohta.
Tõendamise ulatus on liiga piiratud Käitaja aruanne tunnistatakse mitterahuldavaks	<p>Tõendamise ulatuse piiramine võib tuleneda järgmistest olukordadest (AVRi artikkel 28):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Puuduvad andmed, ja see ei võimalda tõendajal saada tõendeid, mis on vajalikud tõendamisrisi vähendamiseks piisava kindlustasemeni, nt puuduvad mõned või kõik esmased algandmed ning andmed on kättesaadavad ainult agregeeritud tasemel;

AVRi art. 27

AVRi art. 27 lg 1

AVRi art. 27 lg 1 punkt a

AVRi art. 27 lg 1 punkt b

AVRi art. 27 lg 1 punkt c

³⁷ Endiselt võib olla parandusettepanekuid, millele tuleb tähelepanu pöörata (vt jaotis 3.3).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pädev asutus ei ole kinnitanud seirekava, mis tähendab, et tõendaja ei saa aruannet kontrollida nõuetekohase võrdlusdokumendi alusel; ▪ Seirekava ei anna piisavat ulatust või selgust, et teha järeldusi tõendamise kohta, näiteks ei ole seirekavas nõuetekohaselt kirjeldatud teatud osasid seiremetoodikast; ▪ Käitaja ei ole esitanud piisavalt teavet, et võimaldada tõendajal tõendamist läbi viia: nt käitaja ei ole tõendajale esitanud järgmist: <ul style="list-style-type: none"> – seirekava uusim versioon; – esmased lähteandmed, mis on vajalikud esitatud andmete täpsuse kontrollimiseks, näiteks nõutud kütusearved või veebipõhiste mõõtmiste tulemused; – teave mõõteseadmete ja nende kvaliteedi tagamise kohta (tootja andmed, kalibreerimisprotokollid, hooldusteave).
<p>Mittevastavused individuaalselt või kombineerituna teiste mittevastavustega ei anna piisavat selgust ja takistavad tõendajal piisava kindlusega väita, et aruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi</p> <p>Käitaja aruanne tunnistatakse mitterahuldavaks</p>	<p>Kui tõendamisprotsessi käigus avastatakse mittevastavusi, mõjutab see tavaliselt riskianalüüsi ja kavandatud tõendamistoiminguid. Eelkõige juhul, kui need mittevastavused suurendavad väärkajastamise riski ja tekitavad ebakindlust andmete täpsuse suhtes, peavad tõendamistoimingud olema üksikasjalikumad ning andmete suurema kindluse ja usaldusväärsuse saavutamiseks on vaja täiendavaid teste ja kontrole.</p> <p>Kui näiteks on rakendatud ebapiisavaid kontrollitoiminguid (nt puudub kalibreerimine, puuduvad menetlused, millega tagatakse lähtevoogude täielikkus, puudub nõuetekohane IT-liides, mida kasutatakse andmete agregeerimiseks), teeb tõendaja andmete täpsuse hindamiseks põhjalikumaid teste. Siiski ei anna edasine testimine tõendajale alati piisavat kindlustunnet andmete suhtes.</p> <p>Mõnel juhul tekitavad need mittevastavused (üksikult või koos muude mittevastavustega) liiga suurt ebakindlust, et tõendaja saaks piisava kindlusega kinnitada, et käitaja aruanne ei sisalda olulisi väärkajastamisi. See võib juhtuda näiteks juhul, kui käitaja ei kalibreeri mõõteseadmeid, mittevastavust ei korrigeerita korduvalt ja kalibreeritud mõõtmistulemused puuduvad, mis põhjustab tõendaja ebakindlust, kas esitatud andmed ei sisalda olulisi väärkajastamisi.</p>

AVRi art. 27 lg 1 punkt d

3.3 Tõendamisaruaude lahendamata küsimustega tegelemine

Käitaja peab tegelema tõendamisaruaudes loetletud lahendamata väärkajastamiste, mittevastavuste ja MRRi nõuete rikkumistega ning parandusettepanekutega. Tegemist võib olla mitmete olukordadega:

MRRi art. 69 ja 70

Tabel 8. Lahendamata küsimustega tegelemine

Lahendamata probleemi liik	Kuidas käsitleda
Tõendamisaruanne ei sisalda väärkajastamisi, mittevastavusi, MRRi nõuete rikkumisi või parandusettepanekuid (tõendatud kommentaarideta)	Meetmeid ei ole vaja võtta.
Tõendamisaruanne sisaldab mitteolulisi väärkajastamisi (tõendatud kommentaaridega)	Pädev asutus hindab antud väärkajastamisi ja teeb konservatiivse hinnangu käitaja heitkoguste kohta , kui ta leiab, et selline hinnang on asjakohane. ³⁸ Pädev asutus teatab käitajale, kas ja milliseid parandusi on käitaja aruandes vaja teha. Käitaja teeb antud teabe tõendajale kättesaadavaks.
Tõendamisaruanne sisaldab mittevastavusi, mis ei põhjusta aruande mitterahuldavaks tunnistamist (tõendatud kommentaaridega)	Käitaja peab 30. juuniks esitama aruande ³⁹ , milles tuleb kirjeldada, kuidas ja millal käitaja on kõrvaldanud või kavatses kõrvaldada tõendaja tuvastatud mittevastavused. Pädev asutus peab selle parandusaruande heaks kiitma. Parandusaruannet ei pea esitama, kui käitaja on juba lahendanud kõik mittevastavused ja parandusettepanekud ning esitanud sellega seotud seirekava olulise muudatuse heakskiitmiseks pädevale asutusele. Tõendaja hindab järgmise tõendamise käigus, kas need mittevastavused on kõrvaldatud. Kui neid ei ole parandatud, peab tõendaja kaaluma, kas see suurendab või võib suurendada väärkajastamise riski. See omakorda mõjutab tõendamise planeerimist ja tõendamistoimingute üksikasju (nt edasine testimine). Tõendamisprotsessi käigus annab tõendaja käitajale juhised nende mittevastavuste kõrvaldamiseks. Kui käitaja ikka ei paranda mittevastavusi, on see üks teguritest, mida tuleb arvesse võtta tõendamise käigus avastatud väärkajastamiste ja mittevastavuste olulisuse hindamisel. Jätkuv parandamata jätmine võib viia väiksemate probleemide eskaleerumiseni olulisteks probleemideks järgmistes tõendamistsüklites. Väikeste heitkogustega käitised ei pea esitama parandusaruannet, kui tõendamisaruanne sisaldab ainult tõendaja ettepanekuid paranduste tegemiseks. Sellised käitised peavad siiski esitama aruande, kui tõendamisaruanandes on loetletud lahendamata mittevastavused.

MRRi art. 70 lg 2

MRRi art. 69 lg 4

MRRi art. 69 lg 5

AVRi art. 29

MRRi art. 47 lg 3

³⁸ See ei tähenda, et heitkoguse aruanne ei ole rahuldav. Rahuldav aruanne võib siiski sisaldada mitteolulisi väärkajastamisi tingimusel, et need on esitatud tõendamisaruanandes (vt tõendamisaruanne käsitlev peamine suunis ([KGN II.6](#))). Teatatavad heitkogused on sellisel juhul tõendatud heitkoguste andmed, samas kui parandamata mitteolulistest väärkajastamistest teavitatakse tõendamisaruanandes eraldi. Sellises olukorras on pädevatel asutustel siiski õigus teha konservatiivne hinnang vastavalt MRRi artikli 70 lõikele 2.

³⁹ Pädev asutus võib määrata aruande esitamiseks alternatiivse kuupäeva, kuid mitte hilisemat kuupäeva kui sama aasta 30. september.

<p>Tõendamisaruanne sisaldab mittevastavusprobleeme seoses MRRiga</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kui nõuete rikkumine on põhjustanud mitteolulise väärkajastamise, hindab pädev asutus väärkajastamist ja teeb vajaduse korral heiteandmete kohta konservatiivse hinnangu. Pädev asutus sisestab need andmed registrisse vastavalt registri määruse artiklile 31. Nõuetele rikkumine tuleb korrigeerida pärast konsulteerimist pädeva asutusega. ▪ Kui nõuete rikkumine on põhjustanud olulise väärkajastamise, teeb pädev asutus heitkoguste andmete kohta konservatiivse hinnangu vastavalt MRRi artikli 70 lõikele 1 ja sisestab parandatud andmed registrisse vastavalt registri määruse artikli 31 lõikele 6. Nõuete rikkumine ise tuleb parandada, konsulteerides pädeva asutusega. ▪ Kui nõuete rikkumine ei põhjusta väärkajastamist, tuleb nõuete rikkumine korrigeerida pärast konsulteerimist pädeva asutusega. Pädev asutus võib nõuda, et käitaja muudaks seirekava või võib kaaluda täitemeetmete võtmist. 	<p>MRRi art. 70 lg 2</p>	<p>MRRi art. 70 lg 1</p>
<p>Tõendamisaruanne on märgitud, et käitaja aruannet ei saa tunnistada rahuldavaks</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pädev asutus teeb heitkoguste kohta konservatiivse hinnangu ja sisestab hinnangulised andmed registrisse vastavalt registri määruse artiklile 31. ▪ Tõendaja ei sisesta ega kinnita heitkoguste näitajat registris. 	<p>MRRi art. 70 lg 1</p>	
<p>Tõendamisaruanne sisaldab ettepanekuid paranduste tegemiseks</p>	<p>Kui käitaja ei ole vähese heite tekitaja⁴⁰, peab ta 30. juuniks esitama parandusaruande⁴¹, milles tuleb kirjeldada, kuidas ja millal on käitaja täitnud tõendaja tuvastatud parandusettepanekud või millal kavatses neid täita.⁴²</p> <p>Parandusaruannet ei pea esitama, kui käitaja on juba kõrvaldanud kõik mittevastavused ja täitnud parandusettepanekud ning on esitanud sellega seotud seirekava olulise muudatuse heakskiitmiseks pädevale asutusele.</p> <p>Parandusettepanekud võivad hõlmata tervet rida teemasid. Need ei hõlma mitte ainult ettepanekuid käitaja riskihindamise, andmevoo, kontrollitoimingute ja menetluste parandamiseks, vaid võivad hõlmata ka ettepanekuid seoses heitkoguste seire ja aruandlusega, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ettepanekud kõrgema määramistasandi saavutamiseks; ▪ kui tõendaja leiab, et käitises on tehniliselt võimalik kohaldada täpsemaid heitekoefitsiente, kütteväärtusi, koostise andmeid, ümberhindamistegureid ja oksüdatsioonikoefitsiente, mis võimaldab neil liikuda kõrgemale määramistasandile; 	<p>MRRi art. 69 lg 4</p>	<p>MRRi art. 69 lg 5</p>

⁴⁰ Vähese heitega käitised on käitised, mille jooksvale kauplemiss perioodile vahetult eelnenud kauplemiss perioodil teatatud keskmine tõendatud aastane heide oli alla 25 000 tonni CO_{2(e)} aastas. Need käitised ei pea esitama parandusaruannet, milles käsitletakse tõendaja poolt tõendamisaruanne esitatud parandusettepanekuid.

⁴¹ Pädev asutus võib määrata käesolevas lõikes osutatud aruande esitamiseks alternatiivse kuupäeva, kuid mitte hilisemat kuupäeva kui sama aasta 30. september.

⁴² Kuigi tõendaja peaks soovitude osana tuvastama kontrollitoimingute puudused ja teavitama käitajat sellest, miks seda peetakse puuduseks, ei tohi tõendaja siiski mingil viisil teatada, kuidas käitaja peaks puuduse kõrvaldama, sest see asetaks tõendaja nõuandvasse rolli ja ohustaks tema sõltumatust.

	<ul style="list-style-type: none">▪ ettepanekud kalibreerimisrežiimide parandamiseks;▪ ettepanekud proovivõtürežiimide parandamiseks. <p>Järgmisel tõendamisaastal kontrollib tõendaja, kas käitaja on kõnealused parandusettepanekud rakendanud ja kuidas seda on tehtud. Kui neid ettepanekuid ei ole rakendatud, peab tõendaja kaaluma, kas see suurendab või võib suurendada väärkajastamiste ja mittevastavuste riski. See omakorda mõjutab tõendamise kavandamist ja tõendamistoimingute üksikasju (nt edasine testimine).</p>
--	--

4 Lihtsate ja väikeste käitiste tõendamine

Käesoleva juhendi 3. peatükis kirjeldatud tõendamispõhimõtted ja tõendamisprotsessis läbiviidavad etapid kehtivad ka väikeste ja lihtsate käitiste tõendamisel. Nende käitiste puhul võib erineda ainult tõendamise põhjalikkus ja üksikasjalikkus. Selles peatükis selgitatakse, kuidas toimub tõendamine väikeste ja lihtsate käitiste puhul. See ei hõlma õhusõiduki käitaja heitkoguse aruannete tõendamist. Väikeste õhusõiduki käitajate heitkoguste tõendamise kohta vt ELi HKS-i lennunduse tõendamise suunised ([GD III](#)).

4.1 Väikesed ja lihtsad käitised

Käitised, mille heitkogused on MRRi artikli 47 lõike 2 tähenduses väikesed, on „väikesed käitised“. MRR võimaldab neil käitistel kasutada lihtsustatud seiremeetodeid. Lisaks on sellised väikesed käitised vabastatud mõnede MRRi nõuete kohaldamisest.

Tabel 9. Nõuded, mida kohaldatakse väikese heitkogusega käitistele

MRRi nõue	MRRi suunised (GD I) ⁴³	
Väikese heitega käitised on käitised, mille jooksvale kauplemisperioodile vahetult eelnenud kauplemisperioodil teatatud keskmine tõendatud aastane heide ⁴⁴ oli alla 25 000 tonni CO _{2(e)} aastas. ⁴⁵ Kui keskmised aastased heitkogused ei ole kättesaadavad või ei ole käitise piiride muutumise või käitise käitamistingimuste muutumise tõttu enam kohaldatavad, siis põhinevad keskmised aastased heitkogused konservatiivsel hinnangul järgmise viie aasta heitkoguste kohta.	Jaotis 4.4.2	MRRi art. 47 lg 2 MRRi art. 47 lg 2 punkt b
Väikeste käitiste suhtes kehtivad erinõuded: <ul style="list-style-type: none">liikmesriikide võimalus kasutada lihtsustatud seirekavasidsaab kasutada lihtsustatud seiremeetodeid (nt võimalus kasutada madalamat määramistasandit või määrata kütusekogus ostudokumentide abil)käitajad ei pea esitama tõendavaid dokumente mõõtemääramatuse hindamise ja käitaja riskihindamise kohtakäitajad on vabastatud parandusaruande esitamisest selle kohta, kuidas käsitleda tõendaja poolt tõendamisaruanandes esitatud parandusettepanekuid. Nad peavad siiski esitama aruande, kui tõendamisaruanne sisaldab lahendamata mittevastavusipädev asutus peab lihtsa käitise jaoks koostama lihtsustatud riskihindamise, kui liikmesriik on lubanud käitise käitajal esitada lihtsustatud seirekava.	Jaotis 7.1	MRRi art. 47 lg 3–8 MRRi art. 13 lg 2

Kõiki neid „väikeseid käitisi“ ei saa deklareerida kui lihtsaid käitisi. Mõned käitised otsustavad ise määrata oma arvutusteguri ja seega kohaldada kõrgemat määramistasandit selle asemel, et kasutada madalamat määramistasandit ja kohaldada vaikeväärtusi, kuna nad eelistavad kohaldada täpsemat seiremeetodikat. Sellisel juhul võib seiremeetodika olla üsna keeruline, mis nõuab näiteks laboratooriumide poolt läbiviidavaid analüüse.

⁴³ MRRi juhenddokument nr 1 ([MRR GD 1](#)).

⁴⁴ Välja arvatud nullmääraga süsinikust tulenev CO₂ ja enne ülekantud CO₂ lahutamist.

⁴⁵ Neljanda kauplemisperioodi 2021-2030 puhul hõlmaks see kolmanda kauplemisperioodi keskmist: 2013-2020.

Lisaks sellele on väikestes käitistes mõnikord nõrgemad kontrollisüsteemid, mis koosnevad ebapiisavalt tugevatest kontrollitoimingutest, mis võib põhjustada probleeme seiremetoodika rakendamisel ja vigu esitatud andmetes. See võib mõjutada tehtava tõendamistöö mahtu.

Teisest küljest võib mõningaid käitisi, mis eraldavad rohkem kui 25 000 tonni CO_{2(e)} aastas, pidada lihtsateks käitisteks. Näited selliste käitiste kohta on loetletud MRRi juhenddokumendi nr 1 ([MRR GD I](#)) jaotises 7.2.2.2: nt A- ja B-kategooria käitised, mille lähtevooks on ainult maagaas, või käitised, mis kasutavad ainult kaubanduslikke standardkütuseid ilma protsessiheiteta. Need käitised võivad kasutada lihtsaid seiremeetodeid (nt kommerts mõõtmine või kütusekogus arveandmete ja vaikumisi arvutusteguri alusel).

4.2 Riskianalüüsi roll väikeste ja lihtsate käitiste puhul

Tõendaja riskianalüüs määrab kindlaks tõendamistoimingute põhjalikkuse ja üksikasjalikkuse⁴⁶. Kui oma- ja kontrolliriskid on suured, näitab tõendaja riskianalüüs, et on vaja andmete üksikasjalikku tõendamist ning andmevoo ja kontrollitoimingute ulatuslikku testimist.

Väikeste ja lihtsate käitiste puhul on aga tavaliselt üsna lihtne seiremetoodika ja lihtne andmevoog, milles palju ei muutu. Sellistel juhtudel võivad omariskid olla väikesed ja nende omariskide maandamiseks vajalikud kontrollitoimingud ei ole tavaliselt keerulised, mis tähendab, et tõendaja saab neid kergemini testida.

Kui nii oma- kui ka kontrolliriskid on madalad, näitab tõendaja riskianalüüs, et tõendamistegevust saab fookuseerida ja et on vaja vähem ulatuslikku tõendamistegevust. Selle tulemusel võib tõendamiskava, tõendamise sisedokumentatsioon ja sõltumatu ülevaatus olla lihtsam, nagu on kirjeldatud tabelis 10.

<p>Pange tähele, et mõnikord on väikestel käitistel suured omariskid ja ka suured kontrolliriskid. Mõnikord ei ole sellistes käitistes nõuetekohast dokumentatsiooni ja/või menetlusi, mistõttu suureneb tõenäosus, et esitatud andmed sisaldavad olulisi väärkajastamisi. Sellistel juhtudel peab tõendamistegevus olema üksikasjalikum.</p>	
--	---

Tabel 10. Lihtsustatud lähenemisviisid

Lihtsustatud lähenemisviisid	Selgitus ja näited
Riskianalüüsil põhinev vähem ulatuslik tõendamine	<p>Tõendaja peab siiski teostama protsessianalüüsis nõutavad tegevused, et olla võimeline piisava kindlusega kinnitama, et esitatud andmed ei sisalda olulisi väärkajastamisi. Protsessianalüüsis nõutavad elemendid võivad hõlmata vähem ulatuslikku testimist:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Andmevoo kontrollimine</u>: tavaliselt väikestes ja lihtsates käitistes ei ole andmevoog ja andmehaldussüsteem keeruline, mis hõlbustab tõendaja poolt andmete jälgimist teatud andmetest tagasi kuni nende algallikani. ▪ <u>Kontrollitegevuste kontrollimine</u>: tavaliselt ei ole kontrollitegevused keerulised, kontrollitegevusega kontrollitavate objektide arv ei ole nii suur või mõned

AVRi art. 14–20

⁴⁶ Vaadake tõendaja riskianalüüsi peamisi suuniseid (KGN II.2).

	<p>kontrollitegevused ei ole kriitilised, sest väärkajastamise tõenäosus on väga väike. See tähendab üldiselt, et kontrollitegevusi on lihtsam testida.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Menetluste kehtestamise, rakendamise ja dokumenteerimise kontrollimine</u>: lihtsate käitiste puhul võivad menetlused olla lihtsad, mistõttu nende kontrollimine on üsna lihtne⁴⁷. ▪ <u>Analüütilised menetlused</u>: esitatud andmete usaldusväärsuse kontroll ja ristkontrollimine teiste andmetega võtab vähem aega, kui andmekogum ei ole nii suur ja välised andmeallikad, millega andmeid tuleb ristkontrollida (nt gaasiettevõtte andmed), on piiratud. ▪ <u>Andmete tõendamine</u>: lähtevoogude ja heiteallikate täielikkuse kontrollimine või andmete täpsuse usaldusväärsuse kontrollimine on lihtne, kui lähtevooge on ainult mõned. ▪ <u>Seiremetoodika kontrollimine</u>: kui seiremetoodika on lihtne (nt kommertsmõõtmise ja vaikeväärtuste kasutamine), on seiremetoodikat lihtsam kontrollida. ▪ <u>Puuduvate andmete suhtes kohaldatavate meetodite tõendamine</u>: seda sätet kohaldatakse väikeste ja lihtsate käitiste suhtes. ▪ <u>Mõõtemääramatuse hindamine</u>: mõnel juhul ei ole käitaja kohustatud teostama mõõtemääramatuse hindamist või esitama mõõtemääramatuse hindamist tõendavaid lisadokumente. Kui tegemist on mõõtmisega, kontrollib tõendaja tavaliselt kalibreerimistunnistusi või muid tõendeid, et tagada mõõteseadmete nõuetekohane toimimine ja mõõtemääramatuse nõuete täitmine. ▪ <u>Proovide võtmine</u>: kuna andmed ja kontrollitoimingute arv on piiratud, võib tõendaja soovida kontrollida kõiki andmeid ning kontrollitoimingute ja -menetluste nõuetekohast rakendamist. Kogu andmekogumi kontrollimine sellises olukorras võtaks vähem aega kui proovivõtmine ja on ka täpsem.
<p>Riskianalüüsil põhinev lihtne tõendamiskava</p>	<p>Kuna tõendamistoimingud on vähem ulatuslikud, võib tõendamiskava olla lihtsam. Kava sisaldaks endiselt samu elemente, kuid selle üksikasjad on vähem üksikasjalikud:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ tõendamisprogramm, milles kirjeldatakse tõendamistoimingute laadi, ulatust ning toimingute teostamise aega ja viisi; ▪ testimiskava, milles sätestatakse kontrollitoimingute testimise ulatus ja meetodid; ▪ andmete valimi moodustamise kava, kui on kasutatud valimi moodustamist (proovide võtmist). Enamasti otsustab tõendaja teha andmete täieliku kontrolli, kuna see võtab vähem aega kui proovide võtmine.

**AVRi
art. 13
ja 34**

⁴⁷ Pange siiski tähele, et kui menetlusi juhib üks isik ja see isik on haige ning tal puudub asendaja, võib menetluste kontrollimine osutuda keerulisemaks.

	Kui kasutatakse lihtsustatud tõendamiskava, peab tõendaja lisama tõendamise sisedokumentatsiooni põhjenduse sellise kava kasutamise kohta (AVRi artikkel 34).	
Riskianalüüsil põhinev lihtne tõendamise sisedokumentatsioon	Vähem ulatuslikud tõendamistoimingud tähendavad, et nende toimingute dokumenteerimine ja kogutud tõendid on selgemad ja ei nõua üksikasjalikku dokumentatsiooni. Siiski tuleks jälgida, et tõendamise sisedokumentatsioon sisaldaks piisavalt teavet tõendamisprotsessi hindamiseks ja selleks, et toetada tõendamisarvamuses esitatud järeldusi.	AVRi art. 26
Riskianalüüsil põhinev lihtne sõltumatu ülevaatus	Kogu tõendamise protsessi kohta tuleb teostada sõltumatu ülevaatus. Kuna lihtsa käitise tõendamine hõlmab vähem tööd, on sõltumatul ülevaatajal lihtsam kinnitada, kas tõendaja on AVRi nõuded täitnud.	AVRi art. 25
Tegevuskoha külastustest loobumine	Tegevuskoha külastustest võib loobuda teatavatel tingimustel ja teatavat liiki käitiste puhul. Artiklis 32 on loetletud kriteeriumid, mille alusel on võimalik loobuda tegevuskoha külastustest. Vt peamiseid suuniseid tegevuskoha külastuste kohta (KGN II.5).	

4.3 Väikeste ja lihtsate käitiste tõendamise nõuded

Kuigi mõned tõendamistoimingud võivad olla vähem ulatuslikud, ei välista see, et tõendaja teeb **tõendamisprotsessis samu tegevusi**. Tõendaja peab siiski:

- teostama strateegilise ja riskianalüüsi;
- kehtestama ja rakendama tõendamiskava;
- viima läbi erinevaid tegevusi protsessi analüüsis;
- tuvastama väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumised ning laskma käitajatel need kõrvaldada;
- hindama väärkajastamiste, mittevastavuste ja nõuete rikkumiste olulist mõju lõplikele esitatud andmetele;
- koostama tõendamise sisedokumentatsiooni ja viima läbi sõltumatu ülevaatus;
- tõendamise lõpule viia ja tegema järeldused;
- väljastama tõendamisaruarande. Tõendaja peab täitma samad andmeväljad tõendamisaruarande vormil ja esitama kõik AVRi artiklis 27 nõutud andmed;
- tõendaja peab tõendamisaruarandes esitama ka ettepanekuid paranduste tegemiseks, kui ta tuvastab parandamist vajavaid valdkondi. Väheste heitega käitised on siiski vabastatud parandusaruande esitamisest pädevale asutusele, kui tõendamisaruarandes on loetletud ainult sellised ettepanekud paranduste tegemiseks, mis ei ole lahendamata mittevastavused või väärkajastamised. On pädeva asutuse otsustada, kas ta nõuab tõendaja esitatud ettepanekute alusel meetmete võtmist või mitte.⁴⁸

MRRi art. 47 lg 3

Väikesi ja lihtsaid käitisi tõendavad tõendajad peavad vastama samadele nõuetele, mis on sätestatud AVRi III peatükis, kui tõendajad, kes tõendavad keerulisi käitisi.

⁴⁸ Väikesed käitised peavad esitama parandusaruande, kui tõendamisaruarande sisaldab lahendamata mittevastavusi. Sellisel juhul sisaldab parandusaruande plaane, kuidas neid mittevastavusi käsitleda ja parandada. Kõnealuse parandusaruande peab heaks kiitma pädev asutus.

5 Nõuded tõendajatele

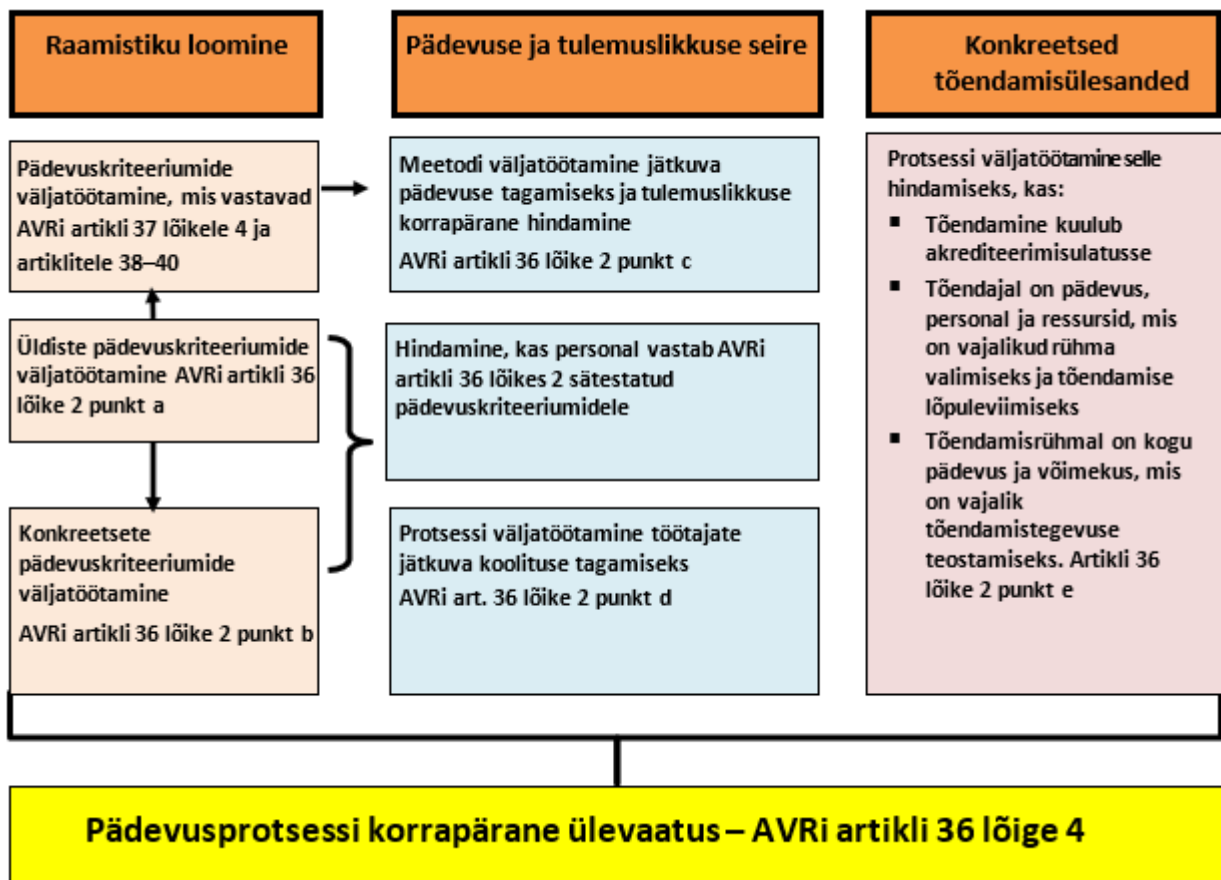
AVRi III peatükis on kehtestatud ELi HKS-i erinõuded tõendajatele, viidates samas teatavates punktides ka EN ISO 14065 nõuetele. Peamises suunises [KGN II.8](#) selgitatakse, kuidas EN ISO 14065 on seotud AVRiga.

5.1 Pädevusprotsess

Tõendaja peab kehtestama, dokumenteerima, rakendama ja toimivana hoidma **pädevusprotsessi**, et tagada, et kõik tõendajad on pädevad neile määratud ülesannete täitmiseks. Personal ei puuduta mitte ainult ELi HKS-i tõendajat või juhtivtõendajat, vaid ka tehnilisi eksperte, sõltumatuid ülevaatajaid, tugipersonali, kes aitab tõendamist ette valmistada: põhimõtteliselt kõiki, kes on tõendamistegevusega seotud.

AVRi
art. 36

Pädevusprotsess koosneb mitmest elemendist:

Joonis 7. Pädevusprotsessi skeemiline diagramm

Tõendajal peab olema süsteem, mille abil registreeritakse pädevusprotsessis tehtud tegevused ja pädevuse hindamise tulemused kõigi tõendamistoiminguid tegevate töötajate puhul.

AVRi
art. 36
lg 5

Raamistiku loomine

Tõendaja loob pädevuse raamistiku, arendades:

- kõigi tõendamistoiminguid tegevate töötajate (nt müügipakkumiste koostajad, planeerijad, ELi HKS-i tõendajad, juhtivtõendajad, sõltumatu ülevaataja, tehnilised eksperdid jne) üldisi pädevuskriteeriume;

- nende üldiste pädevuskriteeriumide alusel konkreetsed pädevuskriteeriumid iga tõendamistegevuses osaleva tõendaja funktsiooni, eelkõige ELi HKS-i tõendajate, juhtivtõendajate, sõltumatute ülevaatajate ja tehniliste ekspertide jaoks. Nende konkreetsete pädevuskriteeriumide väljatöötamisel võtab tõendaja arvesse konkreetseid tehnilisi ja organisatsioonilisi küsimusi, sealhulgas riike ja akrediteerimisulatust, milles tõendaja tegutseb.

Need pädevuskriteeriumid peavad vastama AVRI artikli 37 lõigetes 4 ja 5 ning artiklites 38–40 sätestatud nõuetele. Palun vaadake pädevust käsitlevat peamist suunist ([KGN II.7](#)), et saada juhiseid nendes artiklites sätestatud pädevusnõuete kohta.

Pädevuse ja tulemuslikkuse hindamine ja seire

Kõigepealt peab tõendajal olema **meetod, millega tagada jätkuv pädevus** ja hinnata korrapäraselt tõendamises osalevate töötajate tegevust, samuti peab tal olema protsess, millega tagada pidev väljaõpe. Selle meetodi raames hindab tõendaja iga tõendamistoiminguid teostava töötaja pädevust üldiste ja konkreetsete pädevuskriteeriumide alusel. Pädevuse hindamiseks kasutab tõendaja erinevaid meetodeid (nt koolitus, kogemused, eksamid, juhendamine, vaatlus ja hindamine).

<p>Pange tähele, et kogemus ja koolitus ei tõenda, et isik on pädev, vaid annavad struktuuri pädevuse omandamiseks. Eksami sooritamine või kvalifikatsiooni omandamine võib olla teadmiste tõenduseks, kuid sellest iseenesest ei piisa personali täieliku pädevuse näitamiseks.</p>	
---	--

Kogu tõendamistegevust teostav personal peab läbima **rutiinse kontrolli oma pädevuse ja töö tulemuslikkuse üle**. Tõendaja määrab kindlaks, millised on asjakohased vahendid seire tegemiseks. ELi HKS-i tõendaja ja ELi HKS-i juhtivtõendaja puhul peab seda tegema piisavalt pädev hindaja, kes jälgib nende tõendajate pädevust ja tegevust tõendamise ajal ning hindab, kas pädevusprotsessis välja töötatud pädevuskriteeriumid on täidetud. See hõlmab ka nendega käitisesse või õhusõiduki käitaja juurde kaasa minemist. Pädevaks hindajaks võib olla tõendaja juures töötav isik. See isik peab olema piisavalt pädev, et olla võimeline seda hinnangut andma.

**AVRI
art. 36
lg 3**

Kui töötaja ei suuda näidata, et talle määratud konkreetse tööülesande pädevuskriteeriumid ei ole täielikult täidetud, määrab tõendaja kindlaks ja korraldab täiendava koolituse või juhendatud töökogemuse omandamise. Isikut tuleb jälgida seni, kuni ta tõestab tõendajale rahuldavalt, et ta vastab pädevuskriteeriumidele.

**AVRI
art. 36
lg 6**

**AVRI
art. 36
lg 7**

Pädevuse hindamine konkreetsete tõendamisülesannete täitmiseks

Konkreetsete tõendamisülesannete puhul peab tõendaja kontrollima töötajate pädevust ja olemasolevaid ressursse. Tõendaja valib rühma, mis vastab kõigile pädevusnõuetele. Selle hindamise ja valiku tegemiseks peab tõendaja protsessi välja töötama, selle dokumenteerima, rakendama ja toimivana hoidma.

5.2 Erapooletus ja sõltumatus

Erapooletust ohustavad riskid on võimalike riskide allikad, mis võivad ohustada või mille puhul võib põhjendatult eeldada, et need ohustavad tõendaja võimet teha erapooletuid otsuseid. See võib hõlmata järgmisi riske:

- tuluallikas: riskid, mis on seotud käitaja poolt käitaja aruande tõendamise eest tasumisega;

- omakasu: isiku või asutusega seotud riskid, mis tulenevad tema enda huvides tegutsemisest, näiteks rahaline omakasu;
- enese hindamine/enese ülevaatus: risk, et isik või asutus vaatab üle oma enda tööd; sellise kliendi tõendamistegevuse hindamine, kellele tõendaja andis konsultatsioone, oleks selline enese hindamise risk;
- tuttavlikkus (või usaldus): riskid, mis tulenevad sellest, et isik või asutus on käitajale liiga tuttav; tuttavlikkuse riskiks on usaldada teise isiku otsust või arvamust, selle asemel, et otsida tõendamisel tõendeid;
- hirmutamise oht, et isikut või asutust survestatakse avalikult või salaja, või sellise olukorra tekkimise tajumine kätkeb endas riski, millega tuleb tegeleda või millest tuleb teatada ülemusele/juhatajale.

AVR sisaldab mõningaid ELi HKS-i erisätteid tõendaja ja tema tõendamistoiminguid tegevate töötajate **erapooletuse ja sõltumatuse** kohta. Need sätted hõlmavad piiranguid ja keelde tõendajale või personalile.

Tõendaja peab olema **sõltumatu käitajast** ja **lubatud heitkoguse ühikutega kauplevatest asutustest**.

Tabel 11. Tõendaja erapooletus

AVRi nõue	Selgitus ja näited
Tõendaja ja mis tahes osa samast juriidilisest isikust ei tohi olla käitaja või käitaja omanik.	See tähendab, et tõendaja emettevõtte või sama ettevõtte osakond, kuhu tõendaja kuulub, ei tohi olla käitaja ega omada käitist või õhusõiduki käitajat . See kehtib ka juhul, kui sama juriidilise isiku osakonnal, kuhu tõendaja kuulub, ei ole tõendajaga tegelikke suhteid. Tõendajaga sama juriidilise isiku mis tahes osa ei tohi ühelgi juhul olla käitise või õhusõiduki käitaja või omanik.
Tõendaja ja mis tahes osa samast juriidilisest isikust ei tohi kuuluda käitajale.	Eespool kirjeldatud osakonnad ja üksused ei tohi samuti kuuluda käitajale . Kui käitajal on näiteks 30%-line osalus tõendajas, siis juriidiliselt ei kuuluks tõendaja käitajale. See on aga suhe käitajaga, mis kätkeb endas vastuvõetamatut tõendaja erapooletuse riski, ja see ei ole lubatud (vt allpool esitatud lahter).
Tõendajal ei tohi olla käitajaga suhteid, mis võiksid mõjutada tema sõltumatust ja erapooletust.	Seda, mis kujutab endast vähemalt huvide konflikti tõendaja ja käitaja vahelistes suhetes , reguleerib AVRi artikli 43 lõige 4. Huvide konflikt tekib vähemalt siis, kui: <ul style="list-style-type: none"> ▪ suhe tõendaja ja käitaja vahel põhineb ühisomandil, ühisel juhtimisel⁴⁹, ühisel juhtkonnal või töötajatel, jagatavatel ressurssidel, ühistel rahalistel vahenditel ja ühistel lepingutel või turundusel; ▪ käitaja saab seire ja aruandlusega seotud konsultatsioone või tehnilist abi AVRi artikli 43 lõike 3 tähenduses organisatsioonilt, kellel on suhted tõendajaga ja mis ohustab tõendaja erapooletust. Tõendaja erapooletus on ohus, kui kõnealuse organisatsiooni ja tõendaja vaheline suhe põhineb ühisomandil, ühisel juhtimisel, ühisel juhtkonnal või töötajatel, jagatavatel ressurssidel, ühistel rahalistel vahenditel, ühistel lepingutel või turundusel ja ühiste

AVRi
art. 43
lg 4

AVRi
art. 43
lg 4

⁴⁹ See kehtib näiteks juhul, kui käitaja personal kuulub tõendaja juhatusse või igapäevasesse haldusse.

	müügikomisjonide või muude stiimulite maksmisel ⁵⁰ uute klientide suunamise eest.
Tõendaja peab olema sõltumatu asutustest, kes kauplevad lubatud heitkoguse ühikutega.	See tähendab, et tõendaja ei tohi olla üksus, mis tegeleb lubatud heitkoguse ühikute kauplemisega või on sellise üksuse omanik või kuulub sellisele üksusele. Tõendajal ei tohi olla suhteid ka lubatud heitkoguse ühikutega kaupleva asutusega, sest see ohustaks tõendaja erapooletust: näiteks: <ul style="list-style-type: none"> ▪ tõendajal ei tohi olla kauplemisüksusega ühist omandit, juhtimist, ühist juhtkonda ega personali, jagatud ressursse, ühiseid rahalisi vahendeid, ühiseid lepinguid ega turundust; ▪ tõendaja ei tohi ta pakkuda nõustamist käitajale, kelle aruannet ta tõendab seoses lubatud heitkoguse ühikutega kauplemisega; ▪ tõendaja ei saa nõustada lubatud heitkoguse ühikutega kauplevat üksust küsimustes, mis mõjutavad käitajat, kelle aruannet ta tõendab.

AVRi
art. 43
lg 1

Tõendaja ei tohi teha tõendamistoiminguid käitaja jaoks, mis kujutab **endast vastuvõetamatut ohtu tema erapooletusele** või tekitab **huvide konflikti**. Selline huvide konflikt tekib vähemalt siis, kui:

AVRi
art. 43
lg 3

- tõendaja või sama juriidilise isiku mis tahes osa osutab konsultatsiooniteenuseid⁵¹, et töötada välja osa heakskiidetud seirekavaga kirjeldatud seire- ja aruandlusprotsessist, sealhulgas seiremetoodika väljatöötamine, käitaja aruande koostamine ja seirekava enda koostamine. See hõlmab nõustamist heakskiidetud seirekava mis tahes elemendi kohta, sealhulgas nõustamist seirekavas loetletud kontrollitoimingute ja -menetluste kehtestamise kohta;
- tõendaja või sama juriidilise isiku mis tahes osa annab tehnilist abi heitkoguste andmete seireks ja aruandluseks rakendatud süsteemi arendamiseks või hooldamiseks.

Eespool nimetatud elemendid ei ole ammendavad. See tähendab, et ka muud riskid võivad põhjustada vastuvõetamatut ohtu erapooletusele. See võib olla näiteks järgmistes olukordades: nt tõendamisrühma liikmel on aktsiaid ettevõttes, mida kõnealune rühm tõendab, või rühma liige on töötanud eelmisel aastal käitaja ettevõttes või juhtivtõendaja on varem töötanud konsultatsiooniettevõttes, mis rakendas tõendatava käitise seiresüsteemi.

Tõendaja **ei tohi** käitaja aruande tõendamisel **kasutada töötajaid või lepingulisi isikuid**, näiteks tehnilisi eksperte, **kellel on tegelik või potentsiaalne huvide konflikt**. EN ISO 14065 nõuab, et tõendaja juhendaks töötajaid ja lepingulisi isikuid, et nad peavad tõendajale teatama kõikidest olukordadest, mis võivad ohustada tõendaja erapooletust. Tõendaja kasutab seda teavet selleks, et hinnata erapooletust ohustavaid riske ja seda, milliseid asjakohaseid meetmeid ta peaks võtma (nt rühmaliikmete väljajätmine konkreetsest tõendamisülesandest).

AVRi
art. 43
lg 3

⁵⁰ Näiteks preemia maksmine uute klientide toomise eest.

⁵¹ See keeld ei tähenda, et tõendaja või tõendajaga seotud ettevõtte ei saaks kunagi käitaja heaks nõustamistegevust teha. Tõendaja ei saa lihtsalt tõendada selle käitaja heitkoguse aruannet, kellele ta on pakkunud nõustamistegevust heite seire ja aruandluse jms alal. Muudel juhtudel peab tõendaja siiski võtma kasutusele kaitsemeetmed tagamaks, et erapooletusele ei teki lubamatut ohtu: nt nõustamistegevust teostab osakonnast eraldiseisev osakond, mis pakub tõendamistegevusi, mehhanisme erapooletusriskide jälgimiseks jne. Riiklik akrediteerimisasutus hindab neid kaitsemeetmeid ja erapooletuse riske tõendaja järelevalve käigus.

Lisaks peab tõendaja tagama, et töötajate või organisatsioonide (nt välised organisatsioonid, kellelt tõendaja on tõendamistoiminguid sisse ostnud; organisatsioonid, kellel on tõendajaga suhted, näiteks ühine omand või ühised ressursid) tegevus ei mõjuta tõendaja konfidentsiaalsust, objektiivsust, sõltumatust ja erapooletust. Seepärast rakendab tõendaja **teatavaid kaitsemeetmeid**, mis **maandavad erapooletuse ohtu**. See võib hõlmata näiteks järgmist:

- töötajate rotatsioon tõendamisülesannete täitmisel;
- siseaudit ja sisemised nõuded, et tõendaja poolt läbiviidavad konsultatsioonid või muud tegevused ei riku AVRi nõudeid;
- erapooletuse tähtsuse rõhutamine töötajate koolitamisel, suunistes ja juhendamisel, spetsiaalsed koolitusprogrammid äsja tööle võetud töötajatele;
- selle tagamine, et uued töötajad, kes on varem nõustanud seire- ja aruandlusaspekte, ei oleks kaasatud tõendamistegevusse enne, kui on möödunud asjakohane ajavahemik, vähemalt kaks aastat;
- kõigi tõendamisrühma valitud pädevate töötajate (sealhulgas lepinguliste isikute) erapooletuse hindamine, nende varasemate käitajaga seotud suhete ja kontaktide kindaks tegemine ning tagamine, et näiteks tema töötajad või lepingulised töötajad jäetakse kõrvale, kui nad on selgelt määratletud ajavahemiku jooksul (vähemalt kaks aastat) andnud käitajale nõuandeid;
- selge vastutuse eraldamine nende äritegevuse osade vahel, mis pakuvad nõustamisteenuseid, ja nende vahel, mis pakuvad kindlustandvaid teenuseid;
- selged protsessid ja põhimõtted, mis tagavad, et ei kasutata personali, mis kujutab endast vastuvõetamatut ohtu erapooletusele.

Tõendajad peavad **jälgima erapooletuse riske** ja hindama, kas need kaitsemeetmed maandavad ja kõrvaldavad riske tõhusalt. Enamikku eespool nimetatud kaitsemeetmetest kohaldatakse kombineeritult. Järelevalve käigus (vt jaotis 6.4) hindab riiklik akrediteerimisasutus tõendaja töötajate erapooletust ja võetud kaitsemeetmeid.

Tõendaja peab kehtestama, dokumenteerima, rakendama ja toimivana hoidma **protsessi, et tagada pidev erapooletus ja sõltumatus järgmise osas**:

- tõendaja;
- sama juriidilise isiku osad tõendajana;
- organisatsioonid, mis on tõendajaga seotud ühise omandiõiguse, ühise juhtimise, ühise juhtkonna või töötajate, jagatavate ressursside, ühiste rahaliste vahendite, ühiste lepingute või turunduse ning uute klientide suunamise eest ühiselt makstava müügitasu või muu stiimuli kaudu;
- organisatsioonid, kellelt tõendamistoimingud on sisse ostetud;
- kogu personal ja lepingulised isikud, kes on seotud tõendamistegevusega.

Protsess peab sisaldama mehhanismi, millega tagatakse tõendaja erapooletus ja sõltumatus. See võib hõlmata sõltumatu komitee loomist, sõltumatu isiku poolt teostatavat erapooletuse seiret või erapooletuse tagamise funktsiooni andmist mittetegevale juhtkonnale. See komitee jälgib ja vaatab regulaarselt üle tõendajate ja töötajate erapooletust.

Pideva erapooletuse tagamise protsess hõlmab erapooletuse kaitsemeetmete rakendamist seoses järgmisega:

- suhted käitajatega;
- sõltumatu ülevaatus ja muud tõendamise käigus läbitavad etapid;

- sisemised tõendamisasutuse menetlused.

Järgnevas komisjoni juhenddokumendis on esitatud hea tava erapooletuse tagamiseks tõendaja ja käitaja vahelistes suhetes, erapooletuse tagamiseks tõendamise ajal ja erapooletuse tagamiseks tõendamisasutuses: [Hea tava juhised EN ISO 14065 kohaldamise kohta](#): erapooletus.⁵²

5.3 Juhtivtõendajate rotatsioon

Tuttavlikkusega seotud riskid, kuid ka muud riskid, nagu enese hindamise ja hirmutamise riskid, võivad tekkida siis, kui tõendajad viivad sama käitaja tõendamist läbi mitmel aastal. Osana jaotises 5.2 kirjeldatud tavalisest erapooletuse menetlusest ja meetmetest võtavad tõendajad meetmeid erapooletuse riski vähendamiseks, kui nad tõendavad samu käitajaid kui eelmisel aastal.

AVRi
art. 43
lg 6a

AVRiga kehtestatakse täiendav meede, et vähendada selliseid erapooletuse riske: **ELi HKS-i juhtivtõendaja kohustuslik rotatsioon**. AVRi artikli 43 lõige 8 nõuab ELi HKS-i juhtivtõendaja rotatsiooni, kui see juhtivtõendaja on viis järjestikust aastat tõendanud sama käitise heitkoguse aruandeid või iga-aastaseid tootmistaseme aruandeid. Pärast neid viit järjestikust tõendamisaastat peab ELi HKS-i juhtivtõendaja tegema kolm aastat järjest pausi tõendamisteenuste osutamisest samale käitisele.

AVRi
art. 43
lg 8

Viieaastane periood algab 2021. aastal 2021. aasta heiteandmete ja 2021. aasta tootmistaseme andmete tõendamisel.⁵³ See tähendab, et rotatsioon peab toimuma pärast 2025. aasta heiteandmete või aasta tootmistaseme andmete tõendamist, kusjuures 2025. aasta on 5. järjestikune tõendamise aasta. 2026. aasta heiteandmete ja/või iga-aastaste tootmistaseme andmete tõendamist peab teostama teine juhtivtõendaja. Juhtivtõendaja, kes viis läbi 2021.–2025. aasta heiteandmete ja/või iga-aastaste tootmistaseme andmete tõendamist, võib jätkata tõendamist vahetult pärast kolmeaastast pausi, st alates 2029. aasta heiteandmete ja/või iga-aastaste tootmistaseme andmete tõendamisest.

Tõendajad võivad otsustada juhtivtõendajaid sagedamini vahetada või vahetada juhtivtõendajat muudel põhjustel (nt kui juhtivtõendaja lahkub ettevõttest või on haiguspuhkusel). Tõendaja erapooletuse tagamiseks võib isegi vaja olla, et tõendaja vahetaks juhtivtõendajaid. Kui juhtivtõendaja ei ole tõendanud sama käitise aruannet viie järjestikuse aasta jooksul ja rotatsioon on toimunud **enne** neid viit aastat, ei kohaldata AVRi artikli 43 lõiget 8. See ei tähenda siiski, et pausiperioodi ei kohaldata. Kui tõendaja vahetub sagedamini või kui erapooletuse tagamiseks on vaja rotatsiooni enne kõnealust 5 aastat, määrab tõendaja ise kindlaks pausiperioodi, mille jooksul juhtivtõendaja ei saa sama käitise tõendamist teostada, võttes arvesse kohaldatavaid erapooletusriske. Nagu on kirjeldatud jaotises 5.2, toimub see tõendaja tavapärase erapooletuse menetluse raames, mida nõutakse standardis EN ISO 14065. Riiklik akrediteerimisasutus hindab neid sisemise rotatsiooni menetlusi ning teostab järelevalvet tõendaja ja tema töötajate erapooletuse üle.

Organisatsioonides, kus on mitu juhtivtõendajat, kes on pädevad tõendama asjaomases sektoris, on juhtivtõendajate rotatsiooni lihtsam korraldada. Ideaaljuhul valivad tõendajad juhtivtõendajad, kes ei ole osalenud sama käitise tõendamises või sõltumatu ülevaatuse

⁵² https://climate.ec.europa.eu/document/download/4de2ebb9-3d46-4c9b-9314-4989fffba58f_en?filename=good_practice_iso_14065_impartiality_and_management_en.pdf

⁵³ Aruannete tõendamine, mis tuleb esitada 31. märtsiks 2022.

läbiviimises. Siiski ei pruugi see alati võimalik olla. Tõendaja peab arvesse võtma mõningaid aspekte:

- Kui organisatsiooni kaks juhtivtõendajat on viis aastat järjest teostanud sama käitise tõendamist (nt erinevad juhtivtõendajad on kaasatud heitkoguse aruande ja iga-aastase tootmistaseme aruande tõendamisse), tuleb mõlemad juhtivtõendajad vahetada vastavalt AVRi artikli 43 lõikele 8.
- Kui tõendajad on väikesed ja nende organisatsioonis on kaks juhtivtõendajat, võib juhtivtõendajaid omavahel rotatsiooni korras vahetada. Sellistel juhtudel võib näiteks juhtivtõendajat ja sõltumatut ülevaatajat vaheldumisi vahetada, isegi kui see ülevaataja on teinud sama käitise sõltumatut ülevaatomist viis aastat järjest. Tõendaja peab siiski tagama, et ei teki erapooletuse ohtu ja et võetakse meetmeid, et vähendada tuttavlikkusega seotud riski.
- Juhtivtõendajat ei saa vahetada ELi HKS-i tõendajaga, välja arvatud juhul, kui kõnealune ELi HKS-i tõendaja on saanud juhtivtõendajaks ja vastab asjakohastele pädevusnõuetele.

Mõnel juhul võib erapooletuse ohu tõttu olla vajalik ka teiste töötajate, näiteks tõendajate rotatsioon. Sellistel juhtudel määrab tõendaja kehtestatud sisekord kindlaks, kuidas ja millal rotatsioon toimub. See sõltub suuresti konkreetsetest asjaoludest ja on kohandatud vastavalt kohaldatavatele erapooletuse riskidele (vt jaotis 5.2).

Pange tähele, et **rotatsioon ei ole ainus mehhanism, mis aitab maandada tuttavlikkusega seotud riski**. Tõendajad peavad rakendama mitmeid kaitsemeetmeid, et tagada tõendaja ja tema töötajate jätkuv erapooletus.

Tõendajad peaksid tagama, et nende organisatsiooni juhtivtõendajad vastavad AVRi artiklis 38 sätestatud pädevusnõuetele. Kui tõendaja sõlmib lepingu väljastpoolt tulevate juhtivtõendajatega, peavad ka nemad olema pädevad. Jaotises 5.1 ja [KGN II.7](#)-s pädevuse kohta on kirjeldatud, milliseid meetmeid tõendajad saavad võtta, et tagada juhtivtõendaja ja tõendaja pädevus. Kui tõendajate suutlikkus keerukates sektorites on väike, soovitatakse tõendajatel koolitada tõendajaid, et luua suurem hulk uusi juhtivtõendajaid.

Kui juhtivtõendajad vahetuvad, võib uus juhtivtõendaja olla käitisega vähem tuttav ja vajab aega, et mõista käitise protsesse ja riske. **Kvaliteetne tõendamise sisedokumentatsioon** hõlbustab seda protsessi ja tagab, et vähendatakse riski, et uus juhtivtõendaja võib jätta tähelepanuta väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised.

Nagu on kirjeldatud jaotises 3.2.12, peab tõendamise sisedokumentatsioon sisaldama piisavalt üksikasjalikke andmeid ja andma selge ülevaate leitud probleemidest, põhjendustest ning täielikust strateegilisest analüüsist, riskianalüüsist ja muudest teostatud tegevustest ja tehtud otsustest. Selline dokumentatsioon peaks sisaldama ka teavet selle kohta, kuidas raamatupidamisprotsess käitises toimib, ning andma teavet andmevoogude teabe kvaliteedi kohta. II lisas on esitatud lisateave tõendamise sisedokumentatsiooni sisu kohta.

5.4 Muud küsimused

AVRi peatükk III kehtestab tõendajale lisanõuded:

Tabel 12. AVRi peatükk III nõuded

AVRi nõue	Peamine suunis
Artikkel 37: Tõendamisrühma pädevus	Pädevust käsitleva peamise suunise peatükid 2 ja 3 (KGN II.7)
Artikkel 38: ELi HKSi juhtivtõendaja ja ELi HKSi tõendaja pädevus	Pädevust käsitleva peamise suunise peatükid 4 ja 5 (KGN II.7)
Artikkel 39: Sõltumatu ülevaataja	Pädevust käsitleva peamise suunise peatükk 7 (KGN II.7)
Artikkel 40: Tehniline ekspert	Pädevust käsitleva peamise suunise peatükk 6 (KGN II.7)
Artikli 41 lõige 1: Menetlused	Peamise suunise jaotis 3.9, mis käsitleb seost ISO 14065 ja AVRi vahel (KGN II.8)
Artikli 41 lõige 2: Juhtimissüsteem	ISO 14065 ja AVRi vahelist seost käsitleva peamise suunise (KGN II.8) jaotis 3.8, hea tava näide ISO 14065 kohaldamise kohta : juhtimissüsteem
Artikkel 42: Registrid/teabevahetus ja konfidentsiaalsus	Jaotis 3.5 peamistes suunistes, mis käsitlevad seost EN ISO 14065 ja AVRi vahel (KGN II.8)
Artikli 43 lõige 5: Lepingute sõlmimine ja allhanked	Jaotis 3.4 peamistes suunistes, mis käsitlevad seost EN ISO 14065 ja AVRi vahel (KGN II.8)

6 Akrediteerimine

AVRi IV peatükk sisaldab nõudeid tõendajate akrediteerimise kohta riikliku akrediteerimisasutuse poolt ja nende seire kohta pärast akrediteerimist. Tõendajad, kes on juriidilised isikud või õigussubjektid, peavad olema akrediteeritud selleks ajaks, kui nad väljastavad tõendamisaruaande. Antud peatükki kohaldatakse ka tõendajate suhtes, kes on akrediteeritud HKS2 ettevõtjate heitkoguse aruannete tõendamiseks.

AVRi
art. 44

HKS2

6.1 Akrediteerimisulatus

Akrediteerimisulatus määrab kindlaks, millises käitaja või HKS2 ettevõtja tegevuste rühmas võib tõendaja teostada tõendamist ja väljastada tõendamisaruaandeid.

Akrediteerimisulatus	AVRi nõue
<i>AVRi I lisa osutatud tegevusalad, mille kohta akrediteeringut taotletakse või mille kohta see on antud.</i>	Artikli 3 lõige 8
<i>Tõendaja, kes annab käitajale, õhusõiduki käitajale või HKS2 ettevõtjale välja tõendamisaruaande, peab olema akrediteeritud nende I lisa loetletud tegevusalade ulatuses, millega seoses tõendaja käitaja või õhusõiduki käitaja aruannet tõendab.</i>	Artikkel 44 Artikkel 43y

AVRi I lisa loetletud tegevused viitavad peamiselt ELi HKS-i direktiivi I lisa sätestatud tegevustele. Need tegevused on liigitatud erinevatesse rühmadesse. Iga rühm moodustab konkreetse akrediteerimisulatus. Tegevuste rühmade liigitamine akrediteerimisulatusesse on põhinenud sarnasustel sektorite keerukuses, tööstusharu liigis, protsessides ja tehnilistes omadustes. Iga akrediteerimisulatus nõuab asjaomastelt tõendamisrühmadelt erinevat tehnilist pädevust ja oskusteavet.

Tõendaja, kes on akrediteeritud 4. akrediteerimisulatuses, võib näiteks tõendada ainult selliste käitajate heitkoguse aruaandeid, kes toodavad või töötlevad mustmetalle, toodavad sekundaaralumiiniumi ja toodavad või töötlevad värvilisi metalle, sealhulgas sulameid. Kõnealuste tööstuskäitiste heitkoguse aruannete tõendamise tegelev tõendamisrühm peab olema piisavalt pädev kõnealuses tööstussektoris toimuvate protsesside osas, et hinnata kõnealuseid metalle ja aineid tootvate käitiste tehnilise järelevalve aspekte. Tõendaja võib olla akrediteeritud rohkem kui ühe tegevusala jaoks.

HKS2 tõendajate akrediteerimisulatus on akrediteerimisulatus 1c. Lisateabe saamiseks vaadake [HKS2 AV juhendi](#) VII peatükki.

HKS2

6.2 Akrediteerimise eesmärgid

AVRi artiklis 45 kirjeldatakse akrediteerimise eesmärke. Riiklik akrediteerimisasutus hindab, kas tõendaja ja tema tõendamistoiminguid teostav personal:

- on pädevad tõendamist teostama;
- teostavad tõendamist kooskõlas AVRiga;
- vastavad AVRi III peatükis sätestatud nõuetele, mis hõlmavad pädevust, erapooletust, menetlusi, dokumentatsiooni ja täiendavaid nõudeid, mis on sätestatud standardis EN ISO 14065. HKS2 tõendamist teostavate tõendajate hindamisel on asjakohased peatükk III ja IIIa nõuded.

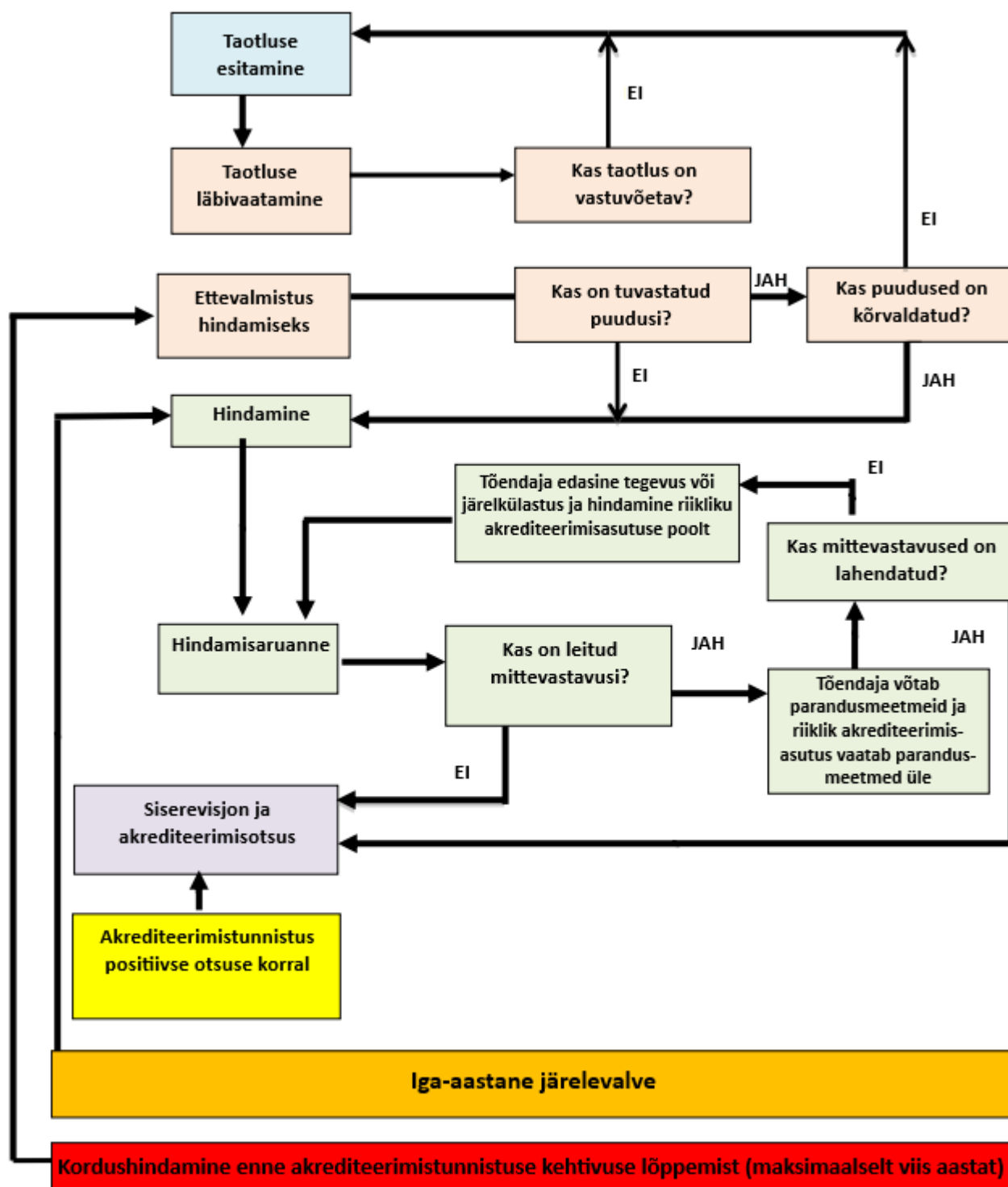
AVRi
art. 45

HKS2

Riiklik akrediteerimisasutus peab neid elemente hindama mitte ainult esialgse akrediteerimise käigus, vaid ka järelevalve, kordushindamise, erakorraliste hindamiste ja akrediteerimisulatus laiendamise taotlemise korral.

6.3 Akrediteerimisprotsess

Akrediteerimisprotsess koosneb mitmest etapist, mis on omavahel seotud ja üksteisest sõltuvad. Järgneval joonisel on näidatud nende etappide järjestus ja omavahelised seosed.

Joonis 8. Akrediteerimisprotsess ja akrediteerimise seire

Pärast akrediteerimisprotsessi lõpetamist ja akrediteerimistunnistuse väljastamist seiratakse töendaja pädevust ja tegelikku tegevust iga-aastase **järelevalve käigus**. Enne akrediteerimistunnistuse kehtivuse lõppemist viiakse läbi töendaja **kordushindamine**. Joonisel olevad nooled näitavad, kus need järelevalve- ja kordushindamise toimingud protsessis algavad.

Selleks, et **töendajad oleksid akrediteeritud töendamisaruande väljaandmise ajaks**, peaksid töendajad esitama oma akrediteerimistaotluse piisavalt varakult, et riiklikul akrediteerimisasutusel oleks võimalik viia kogu protsess õigeaegselt lõpule. See tähendab, et töendaja võib sõlmida töendamislepingu käitajaga enne akrediteerimistunnistuse väljastamist, tingimusel et akrediteerimistaotlus on esitatud ja akrediteerimine viiakse töendamisaruande väljastamise ajaks edukalt lõpule. Uute töendajate akrediteerimisprotsess võtab tavaliselt 6 kuni 12 kuud, sõltuvalt töendaja ettevalmistuse tasemest, mida tuleb hinnata, ja järgmisest:

- töendaja taotletava akrediteerimisulatus e keerukus ning töendaja menetluste ja juhtimissüsteemi kvaliteet;
- mil määral on töendajal juba olemas nõuetekohane dokumentatsioon ja menetlused;
- riikliku akrediteerimisasutuse töökoormus ja selle kogemus: hiljuti asutatud riiklik akrediteerimisasutus või ELi HKS-i akrediteerimisteenuste jaoks uus riiklik akrediteerimisasutus võib vajada töendaja akrediteerimiseks lisa aega.

Seepärast **soovitatakse töendajatel esitada akrediteerimistaotlus riiklikule akrediteerimisasutusele hiljemalt septembris**. Pange tähele, et juba akrediteeritud töendajad peavad taotlema ulatuse laiendamist, kui nad otsustavad töendada HKS2 heitkoguse aruandeid või teatud juhtudel mitte-CO₂ lennunduse mõjude aruandeid. Kui töendaja on juba akrediteeritud ning tal on olemas nõuetekohane dokumentatsioon ja menetlused, võib akrediteerimisulatus e laiendamine protsessi hõlbustada. Uued MRR-i nõuded, millega muudetakse olemasolevaid AVR-i nõudeid (nt töendaja hinnang käitistele, mis kannavad süsinikdioksiidi süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise käitis e sse või CO₂, mis on toodetes püsivalt seotud, ei nõua uut akrediteerimist, kuid akrediteerimisasutus peab uusi nõudeid arvesse võtma töendajate hindamisel järelevalve ja kordushindamise käigus.

UUS

6.3.1 Akrediteerimise taotlus

Akrediteerimist võib taotleda iga juriidiline isik või õigussubjekt, kes on asutatud liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel. Akrediteerimistaotlus peab sisaldama vähemalt järgmist teavet:⁵⁴

- töendaja üldised andmed, sealhulgas äriühing, nimi, aadress(id), õiguslik seisund ning inim- ja tehnilised ressursid;
- üldine teave töendaja kohta, sealhulgas tema tegevus, tema seos(ed) suuremates äriühingutes, kui see on asjakohane, ja kõigi tema füüsiliste tegevuskohtade aadressid, mis on hõlmatud taotletava akrediteerimisulatus e sse;
- selgelt määratletud taotlus akrediteerimisulatus e kohta;
- kirjalik kohustus täita AVR-i nõudeid, sealhulgas EN ISO 17029, EN ISO 14065 ja muid nõudeid, mida riiklik akrediteerimisasutus töendajatele kehtestab.⁵⁵

AVR-i
art. 46
lg 1

⁵⁴ EN ISO/IEC 17011.

⁵⁵ EN ISO/IEC 17011 nõuab, et riiklik akrediteerimisasutus (NAB) tagaks töendaja vastavuse konkreetsetele nõuetele. See hõlmab näiteks töendajale esitatavaid nõudeid:

- võimaldada majutust ja koostööd, et võimaldada NAB-i hinnata vastavust AVR-i nõuetele;
- anda NAB-ile juurdepääs asjakohasele teabele, dokumentidele ja registritele;
- korraldada töendamisel tunnistajana osalemine, kui NAB seda nõuab;

Lisaks peab akrediteerimist taotlev tõendaja **tegema riiklikule akrediteerimisasutusele kättesaadavaks vähemalt** AVRi artikli 46 lõikes 2 loetletud **teabe**. Mõnda neist nõuetest on selgitatud alljärgnevas tabelis.

Tabel 13. Akrediteerimise taotlus

AVRi nõue	Selgitus
Artikli 46 lõike 2 punkt b	<p>Selles punktis nimetatud menetlused ja protsessid on järgmised:</p> <ul style="list-style-type: none"> tõendamistoimingute menetlused (st tõendamisprotsessi etapid); standardis EN ISO 14065 nimetatud menetlused ja protsessid, nagu näiteks kaebusi, apellatsioonid ja parandusmeetmeid puudutavad. <p>Tõendaja peab tegema kõik need menetlused ja nendega seotud dokumendid riiklikule akrediteerimisasutusele kättesaadavaks (vt AVRi ja ISO 14065 vahelist seost käsitleva peamise suunise (KGN II.8) jaotis 3.9).</p> <p>Tõendaja peab kehtestama, dokumenteerima, rakendama ja toimivana hoidma juhtimissüsteemi, mis on loodud nii, et see suudab toetada ja tõendada AVRi ja EN ISO 14065 nõuete järjepidevat täitmist. Juhtimissüsteemiga seotud dokumentatsioon hõlmab näiteks juhtimissüsteemi käsiraamatut (vt AVRi ja ISO 14065 vahelist seost käsitleva peamise suunise (KGN II.8) jaotis 3.8).</p>
Artikli 46 lõike 2 punkt c	See puudutab üldiste ja konkreetsete pädevuskriteeriumide dokumenteerimist, pädevusprotsessi tulemusi ja muid asjakohaseid dokumente, mis on seotud tõendamisega seotud töötajate pädevusega (nt dokumentatsioon koolituse, eksamite, tunnistuste, CVde kohta).
Artikli 46 lõike 2 punkt d	<p>See hõlmab:</p> <ul style="list-style-type: none"> teave protsessi kohta, mis on kehtestatud ja rakendatud tõendaja, tõendajaga sama juriidilise isiku osade, tõendajaga seotud ja jaotises 5.2 nimetatud organisatsioonide, tõendaja töötajate ja lepinguliste isikute pideva erapooletuse ja sõltumatuse tagamiseks; teave selle erapooletuse ja sõltumatuse tagamiseks rakendatud mehhanismi kohta; tõendaja ja tema tõendamises osaleva personali erapooletuse ja sõltumatuse dokumente.
Artikli 46 lõike 2 punkt g	Muud asjakohased dokumendid võivad olla näiteks dokumendid selle kohta, kuidas äririski tõendamisprotsessis hinnatakse ja kuidas sellest teatatakse; dokumendid selle kohta, kas menetlustes ja juhtimissüsteemis on tehtud muudatusi; võtmeid lepinguliste töötajate pädevuse kohta jne.

Riiklik akrediteerimisasutus vaatab tõendaja akrediteerimistaotluse ja esitatud dokumendid läbi. Kui teave ja dokumendid ei ole täielikud või neid ei ole esitatud, tunnistatakse taotlus vastuvõetamatuks. Igal juhul võib riiklik hindamisasutus nõuda tõendajalt täiendava teabe esitamist.

- esitada end akrediteeritud tõendajana oma akrediteerimisulatuses alles pärast akrediteeringu saamist.

6.3.2 Ettevalmistus hindamiseks

Pärast taotluse läbivaatamist alustab riiklik akrediteerimisasutus hindamise ettevalmistamist ja teeb vajalikud korraldused. See ettevalmistusetapp hõlmab muu hulgas järgmist:

- hindamisplaani koostamine, milles kirjeldatakse hindamise käigus teostatavaid tegevusi, sealhulgas nende tegevuste planeerimist;
- sellise hindamisrühma valimine, mis vastab AVRI pädevusnõuetele ja suudab tegutseda erapooletult ja mittediskrimineerivalt selle konkreetse ülesande puhul;
- proovide võtmise korra kehtestamine, kui taotletav akrediteerimisulatus hõlmab mitmesuguseid konkreetseid tõendamisteenusi. Need menetlused tuleb kehtestada nii, et hindamisrühm hindab representatiivset arvu näiteid, mis võimaldab tõendaja pädevust ja tulemuslikkust nõuetekohaselt hinnata.

Ettevalmistusetapp võib hõlmata **tõendaja valduste külastamist**, et vaadata läbi dokumenteeritud juhtimissüsteem ja pädevuskord (nt koolitus, pädevuskriteeriumid ja menetlused). Kui ettevalmistusetapis on tuvastatud nende süsteemide ja pädevuse tõsiseid puudusi, tuleb need parandada, enne kui riiklik akrediteerimisasutus saab hindamist jätkata.

Hindamiskava koostamisel ja hindamise ettevalmistamisel peab riiklik akrediteerimisasutus võtma arvesse **AVRI artikli 47 lõikes 1 nimetatud tegureid**. Need tegurid mängivad rolli ka valimi moodustamisel hindamise käigus, tagades, et hinnatakse esinduslikku osa tõendamistegevusest, dokumentidest ja tõendaja töötajatest.

Tabel 14. Tegurid, mida akrediteerimistegevuste planeerimisel arvesse võtta

Arvesse võetavad tegurid	Selgitus
Akrediteerimisulatus	Keerulisem akrediteerimisulatus nõuab näiteks hindamisrühma, kuhu kuuluvad töötajad, kellel on tehniline pädevus, et mõista tõendaja poolt kõnealuse akrediteerimisulatuslega hõlmatud käitise, õhusõiduki käitaja või HKS2 ettevõtja jaoks teostatavaid tõendamistoiminguid. Nende elementide keerukus võib mõjutada ka teostatavate tegevuste planeerimist.
Kvaliteedijuhtimissüsteemi keerukus	
Menetluste ja protsesside keerukus	
Geograafilised piirkonnad	Kui tõendaja tegutseb mitmes liikmesriigis või teostab tõendamist teistes riikides asuvate käitajate, õhusõiduki käitajate või HKS2 ettevõtjate jaoks, mõjutab see hindamise ettevalmistamist ja hindamist ennast.

EN ISO/IEC 17011 nõuab, et riiklik akrediteerimisasutus ja tõendaja teeksid hindamiseks vajalikud praktilised korraldused, nt esitaksid hindamisrühmale asjakohased dokumendid ja muu teabe ning hõlbustaksid tunnistajate juuresolekul külastusi kliendi tegevuskohtadesse.

6.3.3 Hindamine

Hindamisrühm peab teostama järgmisi **peamisi tegevusi**:

Tabel 15. Peamised tegevused hindamisel

Peamised tegevused	Selgitus
I. Dokumentide läbivaatamine	Hindamisrühm vaatab läbi kõik kättesaadavad dokumendid ja teabe.

AVRI
art. 47

AVRI
art. 48

AVRI
art. 48
lg 1
punkt a

	<p>Kui dokumentide läbivaatamise käigus leitakse mittevastavusi, võib riiklik akrediteerimisasutus otsustada mitte jätkata kohapealset hindamist. Sellisel juhul teatatakse mittevastavustest</p>
<p>II. Külustus tõendaja valdustesse</p>	<p>Hindamisrühm külastab tõendaja valdusi, et kontrollida representatiivset valimit tõendamise sisedokumentatsioonist, kvaliteedijuhtimissüsteemi rakendamist ning menetlusi ja protsesse, mille kehtestamist ja rakendamist tõendajalt nõutakse.</p> <p>Tõendamise sisedokumentatsiooni representatiivse osa valimi võtmisel võetakse hindamisel arvesse tõendamistoimingute arvu ja laadi (nt tõendatud käitaja aruannete arv).</p> <p>Hindamisrühm kontrollib näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kas tõendaja peab nõuetekohast arvestust; ▪ kas menetlused on kehtestatud, rakendatud, dokumenteeritud ja toimivana hoitud ning kas need on piisavalt tõhusad, et piirata tõendaja riske, ning kas need menetlused toimivad nõuetekohaselt; ▪ kas menetlused ja protsessid ning nendega seotud tegevused vastavad AVRi nõuetele; ▪ kas personalile pakutakse piisavat koolitust ning milline on kasutatavate koolitajate kvaliteet ja pädevus; ▪ kas juhtimissüsteem on dokumenteeritud, kehtestatud, toimivana hoitud ja rakendatud ning kas see vastab standardi EN ISO 14065 nõuetele; ▪ kas tõendamise sisedokumentatsioon annab nõuetekohased jälgandmed tõendamistoimingute kohta, mida tõendaja teostas konkreetse tõendamise puhul ja kas säilitatakse piisavad tõendid.
<p>III. Vaatlusaudit</p>	<p>Vaatlusaudit on audit, mille käigus hindamisrühm jälgib, kuidas tõendaja töötajad teostavad tõendamistoiminguid kohapeal. See hõlmab tõendamisrühmaga liitumist tegevuskoha külalistel käitaja juurde, kus riikliku akrediteerimisasutuse hindamisrühm hindab, kuidas tõendamisrühm teostab tõendamist, kas tõendamisrühm on pädev ja kas rühm täidab AVRi nõudeid.</p> <p>Riikliku akrediteerimisasutuse hindamisrühm kontrollib näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kuidas ELi HKS-i juhtivtõendaja ja ELi HKS-i tõendajad andmeid võtavad; ▪ kuidas nad kontrollivad seiremetoodikat; ▪ kuidas nad testivad kontrollitoiminguid ja andmevoogu; ▪ kuidas nad intervjuueerivad käitaja töötajaid ja kas nad on võimelised töötama koos käitajaga.

**AVRi
art. 48
lg 1
punkt b**

**AVRi
art. 48
lg 1
punkt c**

Tõendaja valduste külastamine (II peamine tegevus tabelis 15)

Tõendaja valduste külastus tähendab külastust peakontoris (peakorterisse), kus menetlused ja dokumendid on registreeritud, ning mis tahes muusse kohta, kus teostatakse põhilisi tõendamistoiminguid. Peamised tegevused hõlmavad näiteks:

- poliitika kujundamine ja protsesside või menetluste väljatöötamine;
- tõendamisrühma valimise protsess;

- hinnang selle kohta, kas tõendaja on võimeline teostama tõendamist konkreetse käitaja puhul;
- pädevusprotsess: nt koolitus, tõendaja töötajate pidev seire;
- mehhanismid tõendaja ja tema töötajate erapooletuse ja sõltumatuse tagamiseks;
- tõendamistoimingute kavandamine;
- sõltumatu ülevaatuse protsess.

Kui kaalutakse, kas võtmetegevused toimuvad valdustes või asukohas, peaks riiklik akrediteerimisasutus võtma arvesse nende tegevuste mõju tõendamise tulemusele.⁵⁶ Mõju omavaid asukohti tuleb külastada.

Vaatlusaudit (III peamine tegevus tabelis 15)

AVR nõuab, et hindamisrühm vaatlaks järgnevat:

- taotletava akrediteerimisulatus representatiivne osa; ja
- representatiivse arvu tõendamisprotsessi kaasatud taotleja töötajate toimimine ja pädevus.

Taotletava akrediteerimisulatus representatiivse osa vaatlemine (tunnistajaks olemine) tähendab, et hindamisrühm hindab tõendaja tõendamistoiminguid, mis on seotud taotletava akrediteerimisulatus keerukusega, võttes arvesse tõendatavate käitajate, õhusõiduki käitajate või HKS2 ettevõtjate arvu ja keerukust. Nende tõendamistegevuste valimi võtmine peaks toimuma nii, et kogutakse piisavalt tõendeid, mis võimaldavad riiklikul akrediteerimisasutusel teha akrediteerimisotsuse.

Representatiivse arvu töötajate vaatlemine ei tähenda tingimata, et iga ELi HKS-i juhtivtõendaja ja iga ELi HKS-i tõendaja puhul peab olema tunnistajaks. Pigem tuleks teha valik esinduslikust arvust tõendaja töötajatest. Sellise representatiivse arvu töötajate valimine sõltub sellistest teguritest nagu:

- ELi HKS-i tõendajate kvalifikatsioon ja kogemused ning see, kas see hõlmab uusi töötajaid;
- tõendamistoimingute riskid ja keerukus (nt tõendatavate käitajate, õhusõiduki käitajate või HKS2 ettevõtjate arv); akrediteerimisulatus keerukus ja selle ulatuse jaoks nõutav tehniline pädevus;
- ELi HKS-i tõendajate, ELi HKS-i juhtivtõendajate ja muude tõendamises osalevate töötajate koguarv;
- asukohtade arv, kus tõendaja teostab tõendamisega seotud peamisi tegevusi;
- pädevusprotsessi ja koolitussüsteemi asjakohasus;
- tõendaja ja tema töötajate ning lepinguliste isikute jätkuva erapooletuse ja sõltumatuse tagamise protsessi asjakohasus;
- tõendamisega seotud töötajate sisemise järelevalve tõhusus;
- tõendaja organisatsiooniline stabiilsus ja riskiteadlikkus.

Riiklik akrediteerimisasutus võib nõuda tõendajalt, et ta korraldaks vaatlusauditi käitaja, õhusõiduki käitaja või HKS2 ettevõtja tegevuskohas; samuti peab ta võimaldama riikliku akrediteerimisasutuse hindamisrühmale juurdepääsu kõikidele asjakohastele dokumentidele ning pakkuma täielikku koostööd hindamise ja vaatejana/tunnistajana tegutsemise ajal.

Enne vaatlusauditi toimumist võib riiklik akrediteerimisasutus nõuda tõendajalt asjakohaste dokumentide, näiteks strateegilise ja riskianalüüsi, tõendamiskava, käitajaga, õhusõiduki käitajaga või HKS2 ettevõtjaga sõlmitud lepingu, vajaduse korral kauplemisüsteemi loa,

⁵⁶ IAF/ILAC mitmepoolsed vastastikuse tunnustamise kokkulepped EN ISO/IEC 17011 kohta.

seirekava, heitkoguse aruande ja mis tahes muude asjakohaste dokumentide esitamist, mida hindamisrühm vajab tõendamisrühma pädevuse ja tulemuslikkuse hindamiseks.⁵⁷

Tulemuste analüüs ja mittevastavuste lahendamine

Hindamisrühm analüüsib kõiki hindamise kolme etapi jooksul kogutud tõendeid ja järeldusi. Need järeldused teatatakse tõendajale hindamise lõppistungil ja lisatakse hindamisaruandesse; see aruanne sisaldab ka kõiki tuvastatud mittevastavusi.

Nõuetele mittevastavused	AVRi nõue
<i>Nõuetele mittevastavus on tõendaja mis tahes tegu või tegevusetus, mis on vastuolus AVRi nõuetega.</i>	Artikli 3 lõige 13

AVRi artikli 48 lõigete 2, 3 ja 4 ning EN ISO/IEC 17011 kohaselt peab tõendaja võtma parandusmeetmeid ja märkima oma vastuses riiklikule akrediteerimisasutusele, milliseid parandusmeetmeid ta on võtnud või kavatses võtta riikliku akrediteerimisasutuse määratud aja jooksul. Jaotises 6.3 esitatud joonisel 8 on näidatud tagajärjed, kui riiklik akrediteerimisasutus leiab, et taotleja vastus on ebapiisav ja ebatõhus ja/või kui tõendaja võetud parandusmeetmetega ei ole kõrvaldatud kõiki nõuetele mittevastavusi.

AVRi art. 48 lg 2, 3 ja 4

6.3.4 Akrediteerimisotsus

Akrediteerimisotsuse teevad muud isikud kui hindamisrühm. Selleks, et need isikud saaksid otsustada, kas anda akrediteering või mitte, nõuab EN ISO/IEC 17011, et hindamisrühm esitaks neile **piisavad tõendid**. See hõlmab:

AVRi art. 49 lg 1

- tõendaja tuvastamine, samuti tõendaja asukoha külastuse ja vaatlusauditi kuupäev (sealhulgas kõigi hinnatud valduste unikaalne identifitseerimine);
- hindamisrühma kuuluvate isikute, sealhulgas tehnilise eksperdi nimed;
- kavandatav akrediteerimisulatus, mida hinnati, ja hindamisaruanne;
- avaldus sisekorralduse, juhtimissüsteemi⁵⁸ ning tõendaja menetluste ja protsesside⁵⁹ asjakohasuse kohta;
- teave kõigi mittevastavuste lahendamise kohta;
- mis tahes muu teave, mis võib aidata riiklikul akrediteerimisasutusel kindlaks teha, kas tõendaja on pädev, kas ta vastab AVRi nõuetele ja kas ta teostab tõendamist kooskõlas AVRiga;
- vajaduse korral soovitus akrediteeringu andmise kohta kavandatud akrediteerimisulatuses.

Enne otsuse tegemist peab riiklik akrediteerimisasutus olema veendunud, et teave on piisav, et otsustada, et AVRi nõuded on täidetud. Kogu saadud teabe ja kogutud tõendite põhjal otsustab riiklik akrediteerimisasutus, kas anda akrediteering või mitte.

6.3.5 Akrediteerimistunnistus

Kui tõendajale akrediteeringu andmise otsus on positiivne, väljastab riiklik akrediteerimisasutus **akrediteerimistunnistuse**, mis peab sisaldama järgmist teavet:

AVRi art. 49 lg 2

- riikliku akrediteerimisasutuse identiteet ja akrediteerimissümbol ning logo;
- akrediteeritud tõendaja kordumatu identiteet ja kordumatu akrediteerimisnumber;

⁵⁷ AVRi artikkel 64 ja EN ISO/IEC 17011 nõuavad, et riiklik akrediteerimisasutus võtaks asjakohaseid meetmeid akrediteerimise käigus saadud teabe konfidentsiaalsuse tagamiseks.

⁵⁸ AVRi artikli 41 lõige 2.

⁵⁹ AVRi artikli 41 lõige 1.

- kõik valdused, kus tõendaja teostab ühte või mitut peamist tegevust ja mida akrediteering hõlmab;
- akrediteeringu andmise jõustumise kuupäev ja tunnistuse kehtivuse lõppkuupäev;
- lühike akrediteerimisulatuse ära näitamine või viide sellele;
- AVRile vastavuse deklaratsioon ja viide standardile EN ISO 14065 ning muudele asjakohastele standarditele või normdokumentidele, sealhulgas tõendaja hindamiseks kasutatud väljaanded või parandatud väljaanded.

Akrediteerimistunnistus kehtib maksimaalselt viis aastat, enne mida tuleb teha kordushindamine ja tunnistust uuendada.

6.4 Tõendaja seire pärast akrediteerimist

Riiklik akrediteerimisasutus peab seirama oma akrediteeritud tõendajaid, et tagada tõendaja jätkuv pädevus ja vastavus AVRi nõuetele. Tõendajate seire hõlmab iga-aastast järelevalvet ja kordushindamist ning vajaduse korral erakorralist hindamist või akrediteerimisulatuselaiendamist(t)e hindamist.

6.4.1 Järelevalve

Riiklik akrediteerimisasutus on kohustatud teostama akrediteeritud tõendajate iga-aastast järelevalvet. Järelevalve käigus viiakse läbi eespool kirjeldatud hindamise II ja III peamine tegevus:

- **külastus tõendaja valdustesse**, et kontrollida representatiivset valimit tõendamise sisedokumentatsioonist, kvaliteedijuhtimissüsteemi rakendamist ja menetlusi ja protsesse, mille tõendaja peab kehtestama ja rakendama (II peamine tegevus tabelis 15);
- **vaatlusaudit**, et hinnata representatiivse arvu tõendamises osalevate töötajate pädevust ja tegelikku tegevust (III peamine tegevus tabelis 15).

Nende külastuste käigus teostatavad muud järelevalvetegevused võivad olla riikliku akrediteerimisasutuse päringud tõendaja akrediteerimisega seotud aspektide kohta, tõendajale esitatud taotlused dokumentide ja andmete esitamiseks (nt tõendamisaruanded, kaebuste protokollid, juhtkonna ülevaatusse protokollid). See hõlmab AVRi artikli 41 lõikes 2 nimetatud juhtimissüsteemi, pädevusprotsessi ning muude menetluste ja protsesside ajakohastamist ja muutmist.

Kohaldatakse samu menetlusi, mis on esitatud joonisel 8 jaotises 6.3 ja mida on selgitatud käesoleva peatüki jaotises 6.3.3. Tavaliselt on järelevalve käigus läbiviidav hindamine vähem ulatuslik kui esialgse akrediteerimise käigus läbiviidav hindamine, kuna riiklik akrediteerimisasutus on menetlusi, protsesse ja juhtimissüsteemi juba kontrollinud.

Nende elementide hindamise ulatus sõltub erinevatest teguritest, nagu varasemate külastuste tulemused, täitmata parandused, muudatused personalis ning süsteemides ja menetlustes. AVRi artikli 50 lõikes 3 nõutud järelevalvekava tuleks koostada nii, et hinnatakse akrediteerimisulatusel esindavaid valimeid.

Siiski tuleb esialgse akrediteerimise ja esimese kordushindamise (ja seejärel esimese ja teise kordushindamise) vahelisel perioodil hinnata vähemalt ühel korral juhtimissüsteemide, menetluste, protsesside, pädevuste ja akrediteerimisulatusel kõiki elemente.

Nagu esialgse hindamise puhul, sõltub järelevalve käigus vaadeldavate töötajate ja tegevuste valik sellistest teguritest nagu jaotises 6.3.3 nimetatud; pidades silmas, et nende tegurite mõju

võib aja jooksul muutuda, kui tõendaja kohta saadakse teadmisi ja kui tõendaja pädevuse ja tegevuse kohta peetakse arvestust. Riiklik akrediteerimisasutus võtab oma järelevalves arvesse ka tõendaja pädevuse või tegevuse varasemat hindamist.

Kui järelevalve tulemused on positiivsed, kinnitab riiklik akrediteerimisasutus akrediteerimise jätkamist.

AVRi
art. 50
lg 4

Järelevalvet teostab tavaliselt tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus. Kui tõendaja teostab tõendamist teises liikmesriigis, võib tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus paluda teise liikmesriigi riiklikul akrediteerimisasutusel teostada järelevalvet tema nimel ja vastutusel. Kõnealune riiklik akrediteerimisasutus teostab järelevalvet vastavalt AVRi nõuetele ning hindamisaruanne, mis sisaldab järeldusi ja leitud nõuetele mittevastavusi, esitatakse tõendaja akrediteerinud riiklikule akrediteerimisasutusele. Ainult see riiklik akrediteerimisasutus saab teha otsuse, kas akrediteerimise jätkamist kinnitada või mitte. Jaotises 10.5 selgitatakse, millist teavet sellisel juhul mõlema riikliku akrediteerimisasutuse vahel vahetatakse.

AVRi
art. 50
lg 5

6.4.2 Kordushindamine

Tõendaja kordushindamisel järgib riiklik akrediteerimisasutus **samu samme**, mis **esialgse akrediteerimisprotsessi** puhul, et kontrollida, kas akrediteeringut saab uuendada. Joonisel 8 (jaotis 6.3) esitatud sammud ja jaotistes 6.3.2–6.3.5 esitatud tegevused on seega kohaldatavad kordushindamise käigus, mis tähendab, et see hindamine on ulatuslikum kui järelevalve. Tõendaja peab esitama samad dokumendid ja andmed. Kordushindamine tuleb läbi viia enne akrediteerimistunnistuse kehtivuse lõppemist.

AVRi
art. 51

Kordushindamise kava peab olema koostatud nii, et oleks võimalik akrediteerimisulatuses esindava valimi hindamine. Jaotises 6.3.3 nimetatud tegurid on kordushindamise puhul asjakohased, võttes arvesse asjaolu, et nende tegurite mõju võib aja jooksul muutuda, kui tõendaja kohta saadakse uusi teadmisi ja kui registreeritakse tõendaja pädevus ja töö tulemuslikkus. Seega võtab riiklik akrediteerimisasutus arvesse varasemat hinnangut tõendaja tegevuse pädevuse kohta.

AVRi
art. 51
lg 2

6.4.3 Erakorraline hindamine

Riiklik akrediteerimisasutus võib igal ajal viia läbi tõendaja erakorralise hindamise, et tagada tõendaja vastavus AVRi nõuetele. Selliste hindamiste puhul keskendutakse eelkõige selle konkreetse probleemi lahendamisele, mille tõttu on algatatud erakorraline hindamine.

AVRi
art. 52

Näited erakorralise hindamise läbiviimise põhjustest

- Tõendaja kohta esitatud kaebuste uurimine;
- Tõendajaga seotud apellatsioonkaebuste uurimine;
- Olulised muudatused tõendaja organisatsioonis või juhtimissüsteemis;
- Parandusmeetmete järelmeetmed;
- Peatamise lõpetamiseks kasutatud tegevuste järelmeetmed;
- Avalikust meediast, nt ajalehtedest, televisioonist saadud teave;
- Muud põhjused.

See tähendab, et erakorraline hindamine ei hõlma tingimata täielikku vaatlusauditit ja hindamist tõendaja valdustes. See sõltub sellest, millistel põhjustel algatati erakorraline hindamine, milliseid meetmeid on vaja võtta ja millise nõuetele mittevastavuse või muu probleemiga on tegemist.

6.4.4 Ulatuse laiendamine

Kui tõendaja soovib teostada tõendamist käitajate puhul, kelle tegevus kuulub mõne muu AVRi I lisa loetletud tegevusulatus alla, võib tõendaja esitada riiklikule akrediteerimisasutusele taotluse tegevusulatus laiendamiseks; sisuliselt viiakse läbi samad sammud, mis on kirjeldatud joonisel 8 jaotises 6.3. Mõnel juhul tehakse siiski ainult dokumentide ülevaatus, kui laiendamise laad seda võimaldab. Mõnda organisatsiooni, juhtimissüsteemi, menetluste ja protsesside aspekti on riiklik akrediteerimisasutus juba hinnanud esialgse akrediteerimisprotsessi ja varasemate riikliku akrediteerimisasutuse teostatud seiretegevuste (nt järelevalve) käigus.

Riiklik akrediteerimisasutus keskendub seetõttu nendele elementidele, mis on seotud taotletud tegevusulatus laiendamisega, nt taotletud tegevusulatus tõendamisega seotud töötajate pädevus ja tõendamistoimingute tegelik teostamine taotletud tegevusulatuses.

Jaotises 6.3.3 nimetatud tegurid on asjakohased tegevusulatus(t)e laiendamise hindamisel, hindamisrühma valimisel ja representatiivse osa dokumentatsiooni, tõendaja personali ja taotletava tegevusulatus laiendamise valikul. Üks teguritest võib hõlmata tõendaja tegevust ja pädevust tema olemasolevas akrediteerimisulatuses. Kui tõendajal on raskusi AVRi täitmisega olemasolevas akrediteerimisulatuses, võib see mõjutada tõendaja akrediteerimisulatus laiendamise taotluse hindamist. Erilist tähelepanu pööratakse taotletava akrediteerimisulatus sarnasusele juba antud akrediteerimisulatusesega. Kui on sarnasusi esialgse akrediteerimisulatus ja selle laiendamise puhul, on tõenäoline, et see hõlmab vähem põhjalikku hindamist, kuid see sõltub otseselt asjaomastest riskidest.

6.5 Haldusmeetmed

AVRi artiklis 54 on täpsustatud kolme liiki haldusmeetmeid, mida võib/peab rakendama, kui tõendaja ei täida AVRi nõudeid:

Tabel 16. Haldusmeetmed

Haldusmeede	Selgitus
Peatamine	Akrediteering on ajutiselt kehtetu, kas täielikult või osas akrediteerimisulatuses. See tähendab, et tõendaja säilitab oma akrediteeringu, kuid tal ei ole lubatud teostada tõendamist selle aja jooksul, mil see on peatatud. Kui peatamine on lõpetatud, võib täielikku tõendamist jätkata. AVRi artikli 54 lõikes 2 on sätestatud nõuded selle kohta, millal riiklik akrediteerimisasutus peab akrediteeringu peatamise kehtestama.
Akrediteerimis-tunnistuse tagasivõtmine	Akrediteering tühistatakse täielikult, mis tähendab, et tõendaja kaotab oma akrediteeringu ja ei saa teostada tõendamistoiminguid. AVRi artikli 54 lõikes 3 on sätestatud nõuded selle kohta, millal riiklik akrediteerimisasutus peab akrediteerimistunnistuse tühistama.
Akrediteerimis-ulatus vähendamine	Akrediteering tühistatakse osa ulatuses, mis tähendab, et tõendaja säilitab akrediteeringu muu(de)s ulatus(t)es, kuid kaotab akrediteeringu konkreetses tühistatud ulatuses. AVRi artikli 54 lõige 2 sisaldab nõudeid, mille korral peab riiklik akrediteerimisasutus akrediteerimisulatus vähendama.

AVRi
art. 53

AVRi
art. 54

Muudel kui AVRi artikli 54 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel võib riiklik akrediteerimisasutus kehtestada ühe eespool nimetatud kolmest meetmest, kui tõendaja ei vasta määruse nõuetele. See sõltub tõenäoliselt rikkumise liigist, ulatusest ja laadist, konkreetse rikkumise kordumisest ja sellest, kas on tuvastatud rohkem kui üks rikkumine. Lisaks võib tõendaja taotleda, et riiklik akrediteerimisasutus peataks, tühistaks või vähendaks tema akrediteeringut.

**AVRi
art. 54
lg 1**

Kõik kolm haldusmeedet peavad jõustuma siis, kui tõendajale teatatakse meetmete kehtestamise otsusest. See kehtib ka siis, kui otsus kaevatakse edasi. Haldusmeetmete mõju saab lõpetada ainult siis, kui haldusmeetmete kehtestamise otsus on apellatsioonkaebuse alusel tühistatud.

**AVRi
art. 54
lg 5**

Haldusmeetmete nõuetekohase ja õiglase kohaldamise tagamiseks peab riiklik akrediteerimisasutus kehtestama, dokumenteerima, rakendama ja toimivana hoidma haldusmeetmete kohaldamise menetlused. Apellatsioonkaebuste lahendamise korda reguleerivad liikmesriigid. Seda tehakse tavaliselt siseriiklikes õigusaktides, kui kehtestatakse riikliku akrediteerimisasutuse korraldus ja struktuur.

**AVRi
art. 54
lg 4**

7 Riiklikku akrediteerimisasutust käsitlevad nõuded

AVRi V peatükis on sätestatud nõuded riiklike akrediteerimisasutuste kohta. Need nõuded on tihedalt seotud akrediteerimismääruse 765/2008 nõuetega. Kõnealuse määruse akrediteerimist käsitlevad sätted, mida AVR ei hõlma, on kohaldatavad ELi HKSi akrediteerimise suhtes. Lisateave mõlema määruse koostoime kohta on esitatud jaotises 2.2 ning peamises suunises AVRi ja EN ISO/IEC 17011 vahelise seose kohta ([KGN II.9](#)).

7.1 Riiklikud akrediteerimisasutused (NABid)

Tõendajaid akrediteerib üks riiklik akrediteerimisasutus, mille liikmesriik on määranud vastavalt määrusele 765/2008. See NAB peab:

- olema Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni (EA) liige. See tähendab, et riiklik akrediteerimisasutus peab allkirjastama EA mitmepoolse kokkuleppe ja täitma selle menetlusnõudeid;
- omama akrediteerimisteenuste osutamise osas avalikku võimu ja saada liikmesriigi ametliku tunnustuse, kui akrediteerimist ei korralda otseselt avaliku sektori asutus. See tähendab, et teatavaid riiklike õigusakte võidakse kohaldada ka riikliku akrediteerimisasutuse suhtes: nt õigusaktid, mis käsitlevad üldsuse juurdepääsu institutsioonide dokumentidele, õigusaktid, mis käsitlevad dokumentide arhiveerimist.

Riiklikud akrediteerimisasutused peavad oma tegevuses vastama järgmistele nõuetele:

- AVRis sätestatud nõuded;
- AR määruse 765/2008 akrediteerimise nõuded, kui need ei ole juba hõlmatud AVRiga;
- standardis EN ISO/IEC 17011 sätestatud nõuded.

Vt peamist suunist AVRi ja EN ISO/IEC 17011 vahelise seose kohta ([KGN II.9](#)).

7.2 Piiriülene akrediteerimine

Liikmesriikide riiklikud akrediteerimisasutused ei tohi omavahel konkureerida ja ainult teatavatel tingimustel võivad nad tegutseda piiriülevalt. Seepärast peavad tõendajad olema akrediteeritud selle liikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse poolt, kus need tõendajad on asutatud. Sellest reeglist on kolm erandit:

- kui liikmesriik leiab, et riikliku akrediteerimisasutuse määramine või riiklikul akrediteerimisasutusel akrediteerimisteenuseid ELi heitkogustega kauplemise süsteemis osutada laskmine ei ole majanduslikult mõttekas või jätkusuutlik, peab ta kasutama teise liikmesriigi riiklikku akrediteerimisasutust. Sellistel juhtudel taotleb tõendaja akrediteerimist selle liikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse juures, kelle poole pöörduti;
- kui liikmesriigil ei ole riiklikku akrediteerimisasutust või kui riiklik akrediteerimisasutus ei paku akrediteerimisteenuseid ja see liikmesriik ei ole pöördunud teise liikmesriigi poole, võib tõendaja taotleda akrediteerimist otse teise liikmesriigi riiklikult akrediteerimisasutuselt;
- kui riiklik akrediteerimisasutus ei ole edukalt läbinud EA korraldatud vastastikust hindamist, ei saa kõnealune riiklik akrediteerimisasutus akrediteerimisteenuseid osutada enne, kui ta on edukalt läbinud vastastikuse hindamise ja nõuetele

AVRi
art. 55

AVRi art.
55 ja AR
765/2008
art. 7

mittevastavused on kõrvaldatud. Kuni selle ajani võib tõendaja taotleda akrediteerimist teise liikmesriigi riiklikust akrediteerimisasutusest.

7.3 AVRi ja EN ISO/IEC 17011 sätestatud nõuded

AVRi V peatükis on sätestatud ELi HKS-i erinõuded juhtivtõendajate, hindajate ja tehniliste ekspertide erapooletuse, sõltumatuse ja pädevuse ning hindamisrühma koostamise kohta. Muud nõuded puudutavad menetlusi, mida riiklik akrediteerimisasutus peab kehtestama ja rakendama sätteid selle kohta, kuidas käsitleda erinevate osapoolte esitatud kaebusi ning juurdepääsu riiklikus akrediteerimisasutuses hoitavale teabele ja selle konfidentsiaalsust. Enamiku nende nõuete puhul viidatakse standardile EN ISO/IEC 17011. Täiendavat teavet leiab AVRi ja EN ISO/IEC 17011 vahelist seost käsitlevast peamisest suunistest ([KGN II.9](#)).

8 Liikmesriikide vastastikune hindamine ja parandusmeetmed

Vastastikune hindamine ja parandusmeetmed on mehhanismid, millega tagatakse, et riiklikud akrediteerimisasutused täidavad jätkuvalt AVRi nõudeid ning on pädevad hindama töendaja tegevust ja pädevust. See tagab riiklike akrediteerimisasutuste akrediteerimise kvaliteedi ja avaldab seega soodsat mõju töendamise ja ELis tegutsevate töendajate kvaliteedile.

8.1 Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsiooni (EA) vastastikune hindamine

Vastastikune hindamine on mehhanism, mille puhul vastastikune hindamisrühm hindab, kas riiklik akrediteerimisasutus, mille suhtes toimub vastastikune hindamine:

- teostab oma akrediteerimistegevust kooskõlas AVRiga, sealhulgas standardis EN ISO/IEC 17011 sätestatud nõuetega;
- vastab AVRis sätestatud nõuetele, sealhulgas EN ISO/IEC 17011 nõuetele.

Eesmärk on tagada, et riiklikud akrediteerimisasutused toimiksid kogu Euroopas ühtemoodi ning et riiklike akrediteerimisasutuste akrediteerimistunnistused ja otsused oleksid usaldusväärsed ja et ELi HKS-i sidusrühmad saaksid neid usaldada.

AVR nõuab, et riiklikud akrediteerimisasutused läbiksid korrapäraselt vastastikuse hindamise, mille korraldab EA. Selleks, et tagada vastastikuse hindamise protsessi nõuetekohane toimimine, peab EA rakendama vastastikuse hindamise kriteeriumid ning tõhusa ja sõltumatu vastastikuse hindamise protsessi. Need kriteeriumid selgitavad näiteks järgmist:

- erapooletuse ja pädevuse nõuded vastastikuse hindamise hindamisrühmadele;
- vastastikuse hindamise käigus läbiviidavad tegevused: nt dokumentide läbivaatamine, külastus riiklikku akrediteerimisasutusse, et intervjuuerida riikliku akrediteerimisasutuse töötajaid ja hinnata riikliku akrediteerimisasutuse pädevust, vastastikuse hindamise järelduste käsitlemine, aruandlus vastastikuse hindamise kohta;
- vastastikuse hindamise aruande sisu;
- ebaõnnestunud vastastikuse hindamise tagajärjed.

Lisateavet nende kriteeriumide kohta leiate EA [veebisaidilt](#).

Vastastikuse hindamise tulemused (olenemata sellest, kas see on edukas või mitte) tuleb edastada komisjonile, riigi ametiasutustele, kes vastutavad kõnealuse riikliku akrediteerimisasutuse eest ja saavad seega võtta parandusmeetmeid riikliku akrediteerimisasutuse suhtes, ning kõikide liikmesriikide pädevate asutuste teabekeskustele. Kui vastastikune hindamine ei ole edukas, ei tohi riiklik akrediteerimisasutus töendajaid akrediteerida. Sellistes olukordades peaksid töendajad taotlema akrediteerimist mõne teise liikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse juures.

Uue kauplemisperioodi alguseks 2013. aastal tehti AVRis üks nõutava vastastikuse hindamise erand. Kui riiklik akrediteerimisasutus oli juba läbinud vastastikuse hindamise enne AVRi jõustumist, vabastati ta uue vastastikuse hindamise läbiviimisest, kui ta suudab EAle tõendada, et osutab oma ELi HKS-i akrediteerimisteenuseid kooskõlas AVRiga ja vastab nendele nõuetele. Riiklik akrediteerimisasutus peab esitama EAle taotluse ja lisadokumendid, mis tõendavad, et ta vastab AVRi nõuetele. EA peab hindama ja otsustama, kas seda erandit saab teha.

**AVRi
art. 65
lg 1 ja 2**

**AVRi
art. 65
lg 3**

**AVRi
art. 65
lg 4**

Pange tähele, et kui erand vastastikuse hindamise kohta on tehtud, ei tohi seda kohaldada kauem kui kolm aastat alates kuupäevast, mil EA on teatanud riiklikule akrediteerimisasutusele oma otsusest.

8.2 Parandusmeetmed NABi kohta

AVR nõuab, et liikmesriigid seiraksid oma riiklikku akrediteerimisasutust korrapäraselt, et tagada riikliku akrediteerimisasutuse jätkuv vastavus AVRi nõuetele. Liikmesriigid peavad vastastikuse hindamise tulemusi arvesse võtma. Kui vastastikune hindamine ei ole olnud edukas või kui see näitab, et mittevastavused AVRile tuleb lahendada, peab liikmesriik tagama, et võetakse parandusmeetmed. AVRi nõuetele mittevastavus tuleb lahendada.

See kehtib ka juhul, kui liikmesriik avastab väljaspool vastastikust hindamist ja oma enda seireprotsessi käigus, et riiklik akrediteerimisasutus ei vasta AVRi nõuetele. Asjaomane liikmesriik peab sellisel juhul rakendama parandusmeetmeid ja tagama, et nende parandusmeetmete osas võetakse kasutusele järelmeetmed. Lisaks sellele peab liikmesriik komisjoni sellest teavitama.

**AVRi
art. 66**

9 Tõendajate vastastikune tunnustamine

Tõendajatel on lubatud tegutseda piiriüleselt ja teostada tõendamist teistes liikmesriikides. See ei tulene mitte ainult ELi lepingu artiklist 49 ja teenuste direktiivist⁶⁰, mis keelavad piirangud teenuste osutamise vabadusele Euroopa Liidus, vaid ka AVRist endast. See tähendab, et liikmesriigid ei saa kehtestada piiranguid või lisanõudeid, mis diskrimineeriksid välisriikide tõendajaid võrreldes siseriiklike tõendajatega.

9.1 Tõendajate vastastikune tunnustamine

Kui riiklik akrediteerimisasutus on läbinud eduka vastastikuse hindamise, peab liikmesriik aktsepteerima selle riikliku akrediteerimisasutuse poolt akrediteeritud tõendajate akrediteerimistunnistust ja tunnustama selle riikliku akrediteerimisasutuse väljastatud akrediteeringu samaväärsust. Kõnealustel tõendajatel peab olema lubatud teostada tõendamist teistes liikmesriikides nende tegevusalade osas, mille ulatuses nad on akrediteeritud.

Liikmesriik ei tohi siseriiklikus õiguses kehtestada lisanõudeid, mis piiraks välisriigi tõendajate tegutsemist tema liikmesriigis ja mis diskrimineeriksid neid tõendajaid võrreldes tema siseriiklike tõendajatega, näiteks nõuda tõendajatelt registreerimist, nõuda, et kõik üksikud rühmaliikmed räägiksid selle liikmesriigi keelt, kus nad tegutsevad, ja mitte lubada neil kasutada tõlki.

AVR näeb ette üleminekuajaperioodi nendele riiklikele akrediteerimisasutustele, kes ei ole läbinud täielikku vastastikust hindamist enne 31. detsembrist 2014. Nendel juhtudel ei ole liikmesriikidel lubatud keelduda riikliku akrediteerimisasutuse poolt akrediteeritud tõendajatest, kui EA on alustanud kõnealuse riikliku akrediteerimisasutuse vastastikust hindamist ja ei ole tuvastanud, et riiklik akrediteerimisasutus ei vasta AVRi nõuetele. Seetõttu peaks see puudutama riiklikke akrediteerimisasutusi, mis on sellise vastastikuse hindamise protsessi lõppjärgus.

9.2 Osutatud teenuste seire

AVR ei nõua liikmesriigilt välismaiste tõendajate inspekteerimist. Tegelikult ei oleks see kooskõlas AVRi ega teenuste direktiiviga. Kui aga selle liikmesriigi pädev asutus või riiklik akrediteerimisasutus, kus tõendamine toimub, viib vastavalt teenuste direktiivi artikli 31 lõikele 4 läbi kohapealseid kontrollid, inspekteerimisi või uurimisi, nõuab AVR, et pädev asutus või riiklik akrediteerimisasutus teavitaks tõendaja akrediteerinud riiklikku akrediteerimisasutust.

Pange tähele, et kui pädevad asutused või riiklikud akrediteerimisasutused viivad läbi kontrollid, inspekteerimisi ja uurimisi vastavalt teenuste direktiivi artikli 31 lõikele 4, siis need kontrollid, inspekteerimised ja uurimised:

- ei tohi olla diskrimineerivad
- ei tohi olla motiveeritud asjaolust, et tõendaja on asutatud teises liikmesriigis, ja
- peavad olema proportsionaalsed.

AVRi
art. 67
lg 1

AVRi
art. 67
lg 2

AVRi
art. 68

Teenuste
direktiivi
art. 31
lg 4

⁶⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376/36).

Tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus peab käsitlema teavet kontrollide, inspekteerimiste ja uurimiste kohta kaebusena. See tähendab, et mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui 3 kuud pärast kaebuse saamist, peab riiklik akrediteerimisasutus:

AVRi art. 62

- otsustama kaebuse kehtivuse üle;
- tagama, et asjaomasele tõendajale antakse võimalus esitada oma märkused kaebuse kohta;
- võtma asjakohaseid meetmeid kaebuse lahendamiseks: nt nõudma tõendajalt lisateabe esitamist ja nõudma tõendajalt mittevastavuste kõrvaldamist, vajadusel algatama erakorralise hindamise või rakendama haldusmeetmeid, kui mittevastavusi ei kõrvaldata. Meetme liik sõltub konkreetsest kaebusest ja juhtumi individuaalsetest asjaoludest;
- registreerima kaebuse ja võetud meetmed ning
- vastama kontrolli, inspekteerimise või uurimise läbi viinud liikmesriigi pädevale asutusele või riiklikule akrediteerimisasutusele.

AVRi art. 62

Pange tähele, et AVRi artiklit 62 kohaldatakse kõigi tõendajat puudutavate kaebuste suhtes, mille on esitanud riiklikule akrediteerimisasutusele pädev asutus, käitaja, õhusõiduki käitaja, HKS2 ettevõtja või muu huvitatud isik või organisatsioon. Kaebus on rahulolematuse väljendus ja võib puudutada mitmeid küsimusi. Lisateavet kaebuste ja nende lahendamise kohta on esitatud [KGN II.9](#)-s, mis käsitleb suhet EN ISO/IEC 17011 ja AVRi ja teabevahetust käsitlevas [KGN II.10](#)-s.

AVRi art. 62

Kui kontrolli, inspekteerimise või uurimise läbi viinud liikmesriigi pädeva asutuse või riikliku akrediteerimisasutuse esitatud teave tõendab, et tõendaja ei ole täitnud AVRi nõudeid, peab tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus võtma asjakohaseid meetmeid kaebuse lahendamiseks ja vastama kõnealusele pädevale asutusele või riiklikule akrediteerimisasutusele kolme kuu jooksul alates kaebuse saamisest. Oma vastuses teavitab riiklik akrediteerimisasutus pädevat asutust või riiklikku akrediteerimisasutust võetud meetmetest ja vajaduse korral tõendaja suhtes kehtestatud haldusmeetmetest.

AVRi art. 73 lg 2

10 Teabevahetus

Ühtlustatud ja hästi struktureeritud teabevahetus ELi HKSi nõuete täitmise protsessis osalevate eri osapoolte vahel on oluline tõendamise kvaliteedi parandamiseks ja nõuetele vastavuse ahela läbipaistvuse suurendamiseks. Teabevahetus tõendajaga seotud küsimustes ei ole oluline mitte ainult riikliku akrediteerimisasutuse ja pädeva asutuse vahel, vaid ka piiriüleselt, kui tõendajad tegutsevad teistes liikmesriikides. AVRi VI peatükk käsitleb mõlemat olukorda.

10.1 Koostöö ja teabevahetus ühes liikmesriigis

Liikmesriigid on kohustatud looma tõhusa teabevahetuse ja koostöö oma riiklike akrediteerimisasutuste⁶¹ ja pädeva asutuse⁶² vahel. Tõhusa koostöö näideteks võivad olla kohtumised ja kirjalik kirjavahetus riikliku akrediteerimisasutuse ja pädeva asutuse vahel, mis võimaldab korrapärast teabevahetust tõendajatega saadud kogemuste ja tõendatud heitkoguse aruannete läbivaatamisel ilmnenud puuduste kohta või tõendajate vaatlust riikliku akrediteerimisasutuse poolt. Mõnes liikmesriigis kohtub pädev asutus ka oma tõendajatega, et selgitada õigusaktide uusi nõudeid ja arutada seire- või aruandlusnõuete tõlgendamisega seotud probleeme.

Lisaks sellele korrapärasele koostööle ja teabevahetusele on AVRis sätestatud struktureeritud nõuded teabe vahetamiseks asjakohasel ajal, et toetada mitte ainult riiklikku akrediteerimisasutust⁶³, vaid ka pädevat asutust tema ülesannete täitmisel vastavuse tagamisel ja tõendamise kvaliteedi jälgimisel. See puudutab järgmisi nõudeid.

Tabel 17. Teabevahetus AVRis

Number	AVRi nõue teabevahetuse kohta
1	<u>Tõendaja teatis riiklikule akrediteerimisasutusele või riiklikule sertifitseerimisasutusele</u> Iga tõendaja peab enne või hiljemalt iga aasta 15. novembril teavitama teda akrediteerinud riiklikku akrediteerimisasutust . ⁶⁴ Teavitamisvormi teave on soovituslik ja võib muutuda, näiteks võivad muutuda tegevuskoha külastuste kuupäevad ja neid tuleb sel juhul uuendada. Kui andmed muutuvad, peab tõendaja teavitama sellest riiklikku akrediteerimisasutust selle riikliku akrediteerimisasutusega kokkulepitud aja jooksul. ⁶⁵
2	<u>Tööprogramm</u> Riiklik akrediteerimisasutus ⁶⁶ kasutab teatamisega saadud teavet tööprogrammi koostamiseks, milles kirjeldatakse akrediteerimistegevusega seotud kavandatud tegevusi (nt kavandatud hindamised, kavandatud

AVRi
art. 70
lg 1

AVRi
art. 77

AVRi
art. 71
lg 1

⁶¹ Juhul kui liikmesriik kasutab tõendajatena tegutsevate füüsiliste isikute sertifitseerimissüsteemi, tuleks luua koostöö ka riikliku sertifitseerimisasutuse ja selle liikmesriigi pädeva asutuse vahel.

⁶² Vajaduse korral on tegemist teabevahetuseks määratud pädeva asutuse teabekeskusega vastavalt AVRi artikli 70 lõikele 2.

⁶³ Või riiklik sertifitseerimisasutus (NCA) sertifitseerimise korral.

⁶⁴ Või kui liikmesriik kasutas sertifitseerimissüsteemi, siis tõendaja sertifitseerinud riiklikule sertifitseerimisasutusele.

⁶⁵ Muudatused teatatud teabes võivad toimuda eelkõige veebruaris ja märtsis, nt lennunduses tegutsevate väikeheitetehnikatööstajate tõendajate puhul või nende tõendajate puhul, kellel on uued kliendid.

⁶⁶ Või kui liikmesriik kasutab sertifitseerimissüsteemi, siis riiklik sertifitseerimisasutus.

	<p>vaatlusauditid). Iga aasta 31. detsembriks peab tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus esitama töökava selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus tõendaja kavatses tõendamist teostada. See tähendab, et tööprogramm peab minema eri liikmesriikide pädevatele asutustele, kui tõendaja tegutseb nendes liikmesriikides. Teave, mille iga kõnealune pädev asutus saab, sisaldab teavet ainult nende tõendajate kohta, kes teostavad tõendamist nende liikmesriigis. Kui tööprogrammi teabes toimuvad muudatused, peab riiklik akrediteerimisasutus esitama ajakohastatud tööprogrammi 31. jaanuariks.</p>	
3	<p><u>Teabevahetus pädevatelt asutustelt riiklikule akrediteerimisasutusele või riiklikule sertifitseerimisasutusele</u></p> <p>Kui lahtris 2 nimetatud pädev asutus on saanud tööprogrammi, peab ta esitama riiklikule akrediteerimisasutusele kogu teabe, mis on tõendajate hindamiseks asjakohane. Kõnealune teabevahetus pädevalt asutustelt riiklikule akrediteerimisasutusele⁶⁷ võib olla näiteks siseriiklik õigusakt, siseriiklikud suunised, KKK või liikmesriigi spetsiifiline seirekava vormi nõue, heitkoguse aruande vorm või tõendamisaruanne vormid.</p>	<p>AVRi art. 71 lg 2</p>
4	<p><u>Tegevusaruanne</u></p> <p>Iga aasta 1. juuniks peab riiklik akrediteerimisasutus esitama tegevusaruandes tagasisidet selle kohta, milliseid tegevusi on eelneva 12 kuu jooksul ellu viidud. See tähendab, et pärast tegevusaruande esitamist (juuni–detsember) teostatavad tegevused kajastatakse järgmise aasta tegevusaruandes.⁶⁸ Tegevusaruanne saadetakse selle liikmesriigi pädevale asutusele, kus tõendaja tõendamist teostab ja liikmesriigile, kus tõendaja on akrediteeritud.⁶⁹</p>	<p>AVRi art. 71 lg 3</p>
5	<p><u>Teabevahetus pädevatelt asutustelt riiklikule akrediteerimisasutusele või riiklikule sertifitseerimisasutusele</u></p> <p>Selle liikmesriigi pädev asutus, kus tõendaja tõendamist teostab, peab esitama teatava teabe tõendaja akrediteerinud riiklikule akrediteerimisasutusele.⁷⁰ See teave võimaldab riiklikul akrediteerimisasutusel võtta meetmeid konkreetse tõendaja suhtes, kui pädev asutus on tuvastanud kõnealuse tõendajaga seotud probleeme inspekterimise, käitaja aruannete läbivaatamise, tõendamise sisedokumentatsiooni hindamise või pädevale asutusele esitatud kaebuste kaudu.</p> <p>Riikliku akrediteerimisasutuse toetamiseks järelevalvetegevuses ja muudes akrediteerimistegevustes on oluline õigeaegne teabevahetus. Seetõttu on soovitatav, et pädevad asutused esitavad teabe iga aasta 30. septembriks, välja arvatud juhul, kui tegemist on teabega, mis nõuab riikliku akrediteerimisasutuse viivitamatut tegutsemist.</p> <p>Näited teabest, mida tuleks viivitamatult jagada riikliku akrediteerimisasutusega, on järgmised: tõendid selle kohta, et tõendaja ei</p>	<p>AVRi art. 73</p>

⁶⁷ Või riikliku sertifitseerimisasutuse poolt, kui liikmesriik kasutas sertifitseerimissüsteemi ja tööprogrammis nimetatud tõendajad on riikliku sertifitseerimisasutuse poolt sertifitseeritud.

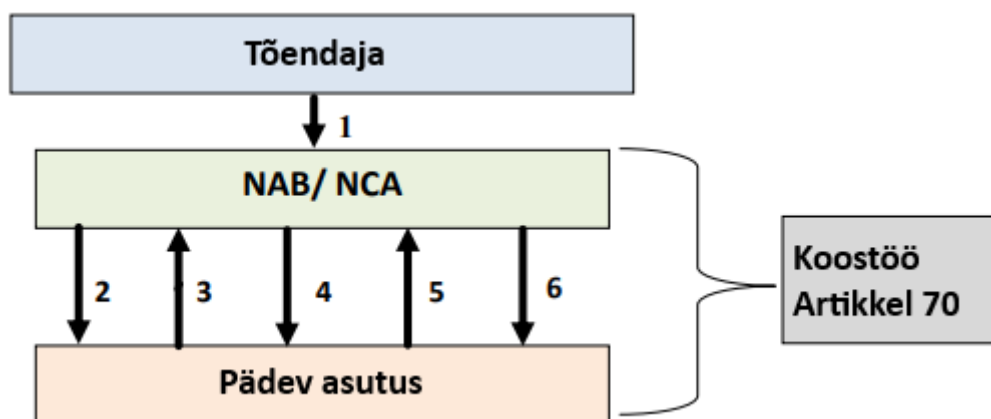
⁶⁸ Kui teave puudutab tõendajat, kelle on akrediteerinud sama liikmesriigi, kus pädev asutus on asutatud, riiklik akrediteerimisasutus, teavitatakse seda pädevat asutust juunis–detsembris toimunud tegevusest varem korrapärase teabevahetuse ning koostöö kanalite kaudu, nagu on nõutud AVRi artiklis 70.

⁶⁹ Või liikmesriik, kus tõendaja on sertifitseeritud, kui see liikmesriik on loonud sertifitseerimissüsteemi ja asjaomane tõendaja on riikliku sertifitseerimisasutuse poolt sertifitseeritud füüsiline isik.

⁷⁰ Või tõendaja sertifitseerinud riiklik sertifitseerimisasutus, kui see on asjakohane.

	<p>täida AVRi nõudeid, probleemid, mida pädev asutus avastas heitkoguse aruannete läbivaatamise või tõendamise sisedokumentatsiooni hindamise käigus, mis näitavad selgelt, et tõendajal on ebapiisavad teadmised või kogemused käitaja akrediteerimisulatusse kuuluvast tegevusest, hooletus oluliste väärkajastamiste märkimata jätmisel, või et tõendaja on osalenud käitaja seiresüsteemi loomisel või koostanud käitaja jaoks seirekava ja sellest hoolimata teostab sama käitaja jaoks tõendamist jne.</p> <p>Samad tähelepanekud võivad olla ka tõendajate puhul, kes tõendavad HKS2 ettevõtjate aruandeid.</p>
6	<p><u>Kohene teabevahetus haldusmeetmete kohta</u></p> <p>Tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus peab viivitamata teavitama selle liikmesriigi pädevat asutust, kus tõendaja tõendamist teostab, ja selle liikmesriigi pädevat asutust, kus tõendaja on akrediteeritud, kui:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ riiklik akrediteerimisasutus on kehtestanud tõendaja suhtes haldusmeetmed; ▪ akrediteerimise peatamine on lõpetatud; ▪ apellatsioonkaebuse otsusega on tühistatud riikliku akrediteerimisasutuse otsus haldusmeetmete kehtestamise kohta. <p>Riiklik akrediteerimisasutus peaks jagama asjakohast teavet: nt kehtestatud haldusmeetmete liik ja hetk, millal haldusmeede kehtestati.</p>

Kui tõendaja on akrediteeritud selle liikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse⁷¹ poolt, kus ta on asutatud ja kus ta tõendamist teostab, on teabevahetusliinid järgmised:

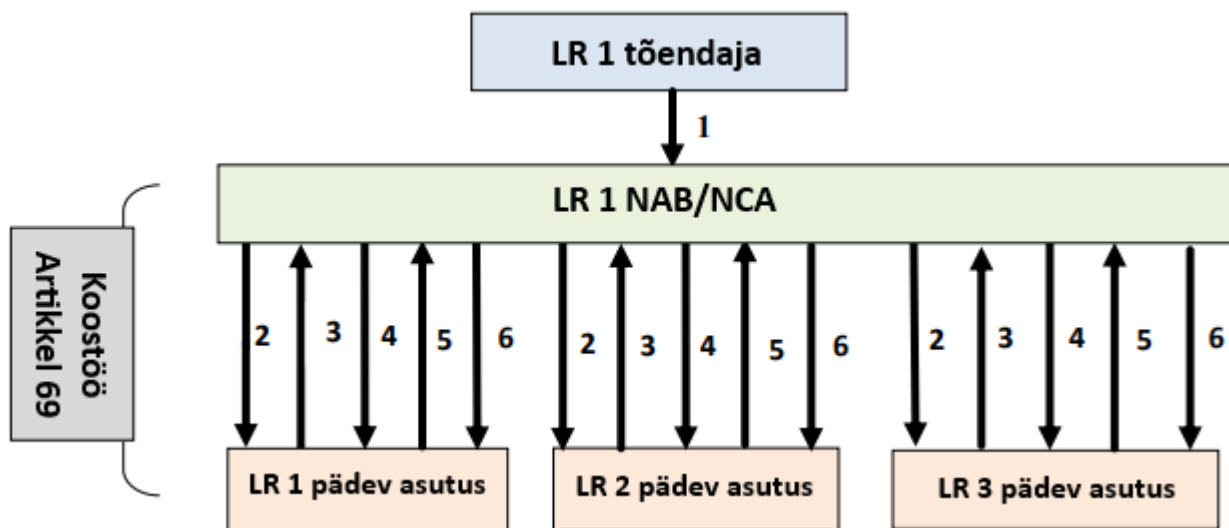
Joonis 9. Teabevahetus ühes liikmesriigis

10.2 Piiriülene teabevahetus

Kui riikliku akrediteerimisasutuse poolt akrediteeritud tõendaja teostab tõendamistegevust teises liikmesriigis, nõutakse AVRis, et riiklik akrediteerimisasutus esitaks tööprogrammi ja tegevusaruande iga liikmesriigi pädevale asutusele, kus tõendaja tegutseb. Kõnealuse liikmesriigi pädev asutus peab omakorda esitama teavet riiklikule akrediteerimisasutusele, kui ta on saanud kaebuse kõnealuse tõendaja kohta või kui ta on heitkoguse aruannete läbivaatamise, käitaja juures läbiviidud inspekteerimise või tõendamise sisedokumentatsiooni hindamise käigus tuvastanud kõnealuse tõendajaga seotud probleeme. Allpool esitatud joonisel on kujutatud olukord, kus:

⁷¹ Või sertifitseeritud riikliku sertifitseerimisasutuse poolt.

- tõendaja on akrediteeritud riikliku akrediteerimisasutuse⁷² poolt liikmesriigis, kus ta on asutatud (LR 1), ja
- tõendaja teostab tõendamist (tõendamisi) oma liikmesriigis (LR1) ja teistes liikmesriikides. (LR 2 - LR 3).

Joonis 10. Piiriülene teabevahetus

10.3 Teavet vahetavapädeva asutuse identifitseerimine

Mõnes liikmesriigis vastutab ELi HKSiga seotud tegevuse eest rohkem kui üks pädev asutus. Näiteks võib mitu pädevat asutust olla kaasatud lubade andmisel ja seirekava heakskiitmise või on liikmesriigil erinevad pädevad asutused, kes tegelevad registri pidamisega, heitkoguse aruannete läbivaatamisega ja seirekava heakskiitmisega. Kui liikmesriik on määranud rohkem kui ühe pädeva asutuse, peab ta volitama ühe oma pädevatest asutustest teabevahetuse keskuseks. See tähendab, et tööprogramm, tegevusaruanne ja teave kehtestatud haldusmeetmete kohta tuleb saata kõnealusele teabekeskusele ning teabekeskus edastab selle teabe vastavalt AVRI artiklile 73 riiklikule akrediteerimisasutusele.

AVRI
art. 70
lg 2

10.4 Teave AVRI nõuete täitmata jätmise kohta

Pädevad asutused kontrollivad pisteliselt neile iga aasta 25. märtsiks esitatud tõendatud heitkoguse aruandeid.⁷³ Samuti võivad nad teostada käitajate või HKS2 ettevõtjate inspekteerimist, et tagada nende vastavus MRRi nõuetele, ning neil on õigus taotleda tõendajalt juurdepääsu selle tõendamise sisedokumentatsioonile.

AVRI
art. 26
lg 3

Pädev asutus jagab oma iga-aastases teabevahetuses riikliku akrediteerimisasutusega⁷⁴ teavet, mida riiklikul akrediteerimisasutusel on vaja teada seoses tema kohustuste ja ülesannetega. Kui see pädevalt asutuselt saadud teave annab tõendeid selle kohta, et tõendaja ei täida AVRI, peab riiklik akrediteerimisasutus⁷⁵ käsitlema seda tõendaja vastu esitatud kaebusena. See tähendab, et riiklik akrediteerimisasutus peab otsustama kaebuse põhjendatuse üle, tagama, et asjaomasele tõendajale antakse võimalus esitada oma

AVRI
art. 73
lg 2

⁷² Või sertifitseeritud riikliku sertifitseerimisasutuse poolt.

⁷³ HKS2 ettevõtja heitkoguse aruande esitamise tähtaeg on iga aasta 30. aprill.

⁷⁴ Või, kui see on asjakohane, siis riiklik sertifitseerimisasutus.

⁷⁵ Või riiklik sertifitseerimisasutus, kui liikmesriik on loonud sertifitseerimissüsteemi ja tegemist on tõendajaga, kes on sertifitseeritud kõnealuse riikliku sertifitseerimisasutuse poolt.

tähelepanekud, võtma asjakohaseid meetmeid kaebuse lahendamiseks ja registreerima kaebuse.

Asjakohased meetmed võivad hõlmata näiteks erakorralise hindamise alustamist, haldusmeetmete kehtestamist või muude meetmete võtmist, et tagada, et tõendaja lahendaks mittevastavused. Riiklik akrediteerimisasutus peab vastama pädevale asutusele, kes on riiklikule akrediteerimisasutusele teabe edastanud, kolme kuu jooksul alates kuupäevast, mil riiklik akrediteerimisasutus on teabe saanud. Sellistel juhtudel peab riiklik akrediteerimisasutus teavitama pädevat asutust võetud meetmetest ja vajaduse korral kohaldatud haldusmeetmetest.

10.5 Teabevahetus järelevalve kohta

Kui tõendaja teostab tõendamist teises liikmesriigis, võib tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus paluda selle teise liikmesriigi riiklikul akrediteerimisasutusel teostada järelevalvetegevust tema nimel ja vastutusel.

**AVRi
art. 50
lg 5**

Sellisel juhul esitab järelevalvet teostanud riiklik akrediteerimisasutus oma järeldused, st hindamisaruande, tõendaja akrediteerinud riiklikule akrediteerimisasutusele, kui kahe riikliku akrediteerimisasutuse vahel ei ole kokku lepitud teisiti.

**AVRi
art. 74
lg 1**

Tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus peab neid tulemusi ja hindamisaruannet arvesse võtma, kui ta hindab, kas tõendaja vastab AVRi nõuetele. Kui hindamisaruanne näitab, et tõendaja ei täida AVRi nõudeid, peab tõendaja akrediteerinud riiklik akrediteerimisasutus võtma asjakohaseid meetmeid. Vajaduse korral võib riiklik akrediteerimisasutus kehtestada haldusmeetmeid. Sellistel juhtudel peab riiklik akrediteerimisasutus teavitama järelevalvet teostanud riiklikku akrediteerimisasutust sellest, milliseid meetmeid võeti, kuidas tõendaja lahendas puudused (kui see on asjakohane) ja kas ja milliseid haldusmeetmeid rakendati.

**AVRi
art. 74
lg 2**

**AVRi
art. 74
lg 3**

AVRi artikkel 74 ei ole kohaldatav riiklike sertifitseerimisasutuste suhtes, kuna akrediteerimismäärus 765/2008 ja EA eeskirjad takistavad riiklikel akrediteerimisasutusel teostada järelevalvet sertifitseeritud tõendajate üle. Kui riiklik sertifitseerimisasutus teostab sertifitseeritud tõendaja järelevalvet välismaal, peab see riiklik sertifitseerimisasutus sertifitseeritud tõendajaga kaasas käima tõendamisel teises liikmesriigis, et jälgida tõendaja tegevust (vt ka peamist suunist sertifitseerimise kohta (KGN II.11)).

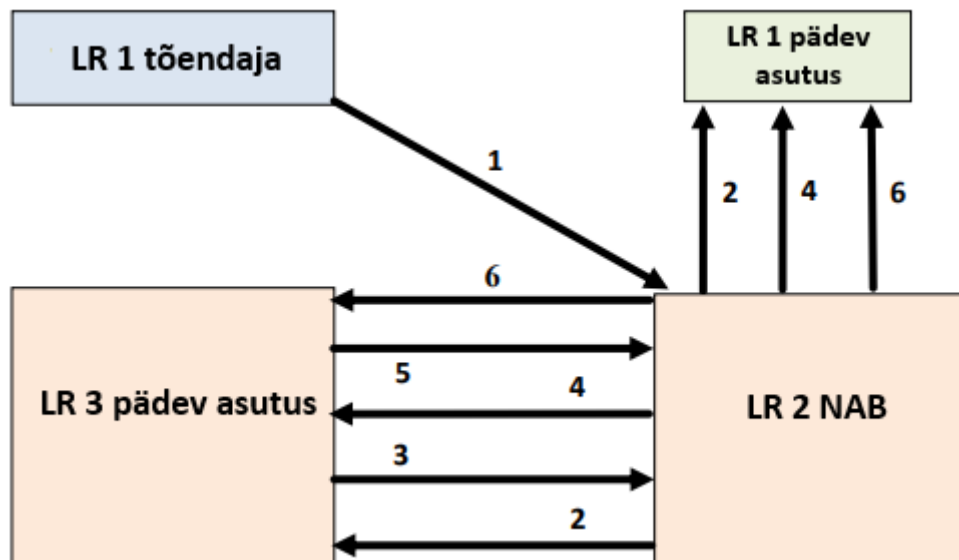
10.6 Teabevahetus, kui tõendaja on akrediteeritud teises liikmesriigis

Liikmesriikidel on lubatud kasutada teise liikmesriigi riikliku akrediteerimisasutuse akrediteerimisteenuseid, kui liikmesriik leiab, et riikliku akrediteerimisasutuse määramine või akrediteerimisteenuste osutamine oma liikmesriigis ei ole majanduslikult otstarbekas või jätkusuutlik. Sellisel juhul kohaldatakse AVRi artiklit 75. Alljärgneval joonisel on näidatud asjakohased teabevahetusliinid.

**AVRi
art. 56**

Kui liikmesriigis 1 asutatud tõendaja on akrediteeritud liikmesriigi 2 riikliku akrediteerimisasutuse poolt ja viib tõendamist läbi liikmesriigis 3, peab riiklik akrediteerimisasutus teavitama kahte pädevat asutust: liikmesriigi 3 pädevat asutust ja liikmesriigi 1 pädevat asutust.

**AVRi
art. 75**

Joonis 11. Teabevahetus AVRi artikli 75 puhul

Diagrammi noolte selgitus

Nool 1: töendaja teavitab 15. novembriks (AVRi artikkel 77)

Nool 2: tööprogramm, mille riiklik akrediteerimisasutus edastab pädevale asutusele 31. detsembriks ja ajakohastab 31. jaanuariks (AVRi artikli 71 lõige 1)

Nool 3: teave siseriiklike õigusaktide/juhiste kohta, mida pädevad asutused on andnud riiklikule akrediteerimisasutusele (AVRi artikli 71 lõige 2)

Nool 4: Tegevusaruanne riiklikult akrediteerimisasutuselt pädevale asutusele 1. juuniks (AVRi artikli 71 lõige 3)

Nool 5: iga-aastane teabevahetus pädevalt asutuselt riiklikule akrediteerimisasutusele (AVRi artikkel 73)

Nool 6: viivitamatu teabevahetus haldusmeetmete kohta (AVRi artikkel 72)

10.7 Teabe konfidentsiaalsus seoses teabevahetusega

Osa teabevahetuse vormil olevast teabest on tundlik. EN ISO 17011 keelab riiklikul akrediteerimisasutusel avalikustada teavet töendaja kohta, välja arvatud juhul, kui Euroopa või siseriiklik õigus nõuab sellise teabe avalikustamist. Direktiiv 2003/04 keskkonnateabele⁷⁶ avaliku juurdepääsu kohta puudutab keskkonnateavet valdavaid riigiasutusi; riiklik akrediteerimisasutus, riiklik sertifitseerimisasutus ja pädev asutus on selles osas riigiasutused.

Siiski ei saa enamikku vormides sisalduvast teabest pidada keskkonnaalaseks teabeks. Kui osa vormil olevast teabest on keskkonnaalane: nt teave töendaja nõuetele mittevastavuse kohta, mis tegelikult mõjutab heiteandmeid, ja keegi avalikkusest taotleb juurdepääsu teabevahetusaruannetele, võib teavet varjata direktiivi 2003/4 artikli 4 lõikes 2 sätestatud erandite alusel, tingimusel et kõnealuse tundliku teabe varjamise ja konfidentsiaalsuse säilitamise põhjused kaaluvad üles avaliku huvi. Seoses eranditega, mis on sätestatud direktiivi 2003/4 artikli 4 lõikes 2 võib iga osapool teabevahetusaruandes märkida, millist teavet konkreetselt ta peab tundlikuks.

⁷⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/4/EÜ, 28. jaanuar 2003, keskkonnateabele avaliku juurdepääsu ja nõukogu direktiivi 90/313/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta, ELT L 41, 14.02.2003, lk 26–32.

Täiendavat teavet selle kohta, kuidas tõlgendada AVRi artiklit 64, mis käsitleb juurdepääsu teabele ja riikliku akrediteerimisasutuse valduses oleva teabe konfidentsiaalsust, on esitatud AVRi ja standardi EN ISO 17011 vahelist seost käsitlevas peamises suunises ([KGN II.9](#)).

10.8 Andmebaas

Iga riiklik akrediteerimisasutus⁷⁷ peab looma ja haldama andmebaasi, mis võimaldab juurdepääsu teistele riiklikele akrediteerimisasutustele⁷⁸, pädevatele asutustele, tõendajatele, käitajatele, õhusõiduki käitajatele või HKS2 ettevõtjatele. See võimaldab neil osapooltel kontrollida tõendaja akrediteerimisolekut. Andmebaas peab sisaldama vähemalt järgmist teavet, mis tehakse ka avalikult kättesaadavaks:

- iga selle riikliku akrediteerimisasutuse poolt akrediteeritud tõendaja nimi ja aadress;
- liikmesriik, kus tõendaja teostab tõendamist;
- iga tõendaja akrediteerimisulatus;
- akrediteeringu või sertifitseeringu andmise kuupäev ja akrediteeringu kehtivusaja lõppemise kuupäev; mis tahes teave tõendaja suhtes kehtestatud haldusmeetmete kohta. See peaks sisaldama näiteks teavet kehtestatud haldusmeetme liigi kohta, selle kehtestamise aja kohta, teavet selle kohta, millal peatamine lõpetati või millal apellatsioonimenetluses tehtud otsusega tühistati esialgne otsus haldusmeetmete kehtestamise kohta. EA haldab [nimekirja linkidest](#) kõikide riiklike akrediteerimisasutuste andmebaasidele.

10.9 Teabevahetuse vormid

Komisjon on välja töötanud vormid järgmiste teabevahetuse liikide jaoks:

- tõendajatele mõeldud teatise vorm;
- iga-aastase tööprogrammi vorm;
- tegevusaruande vorm;
- pädeva asutuse ja riikliku akrediteerimisasutuse vahelise teabevahetuse vorm.

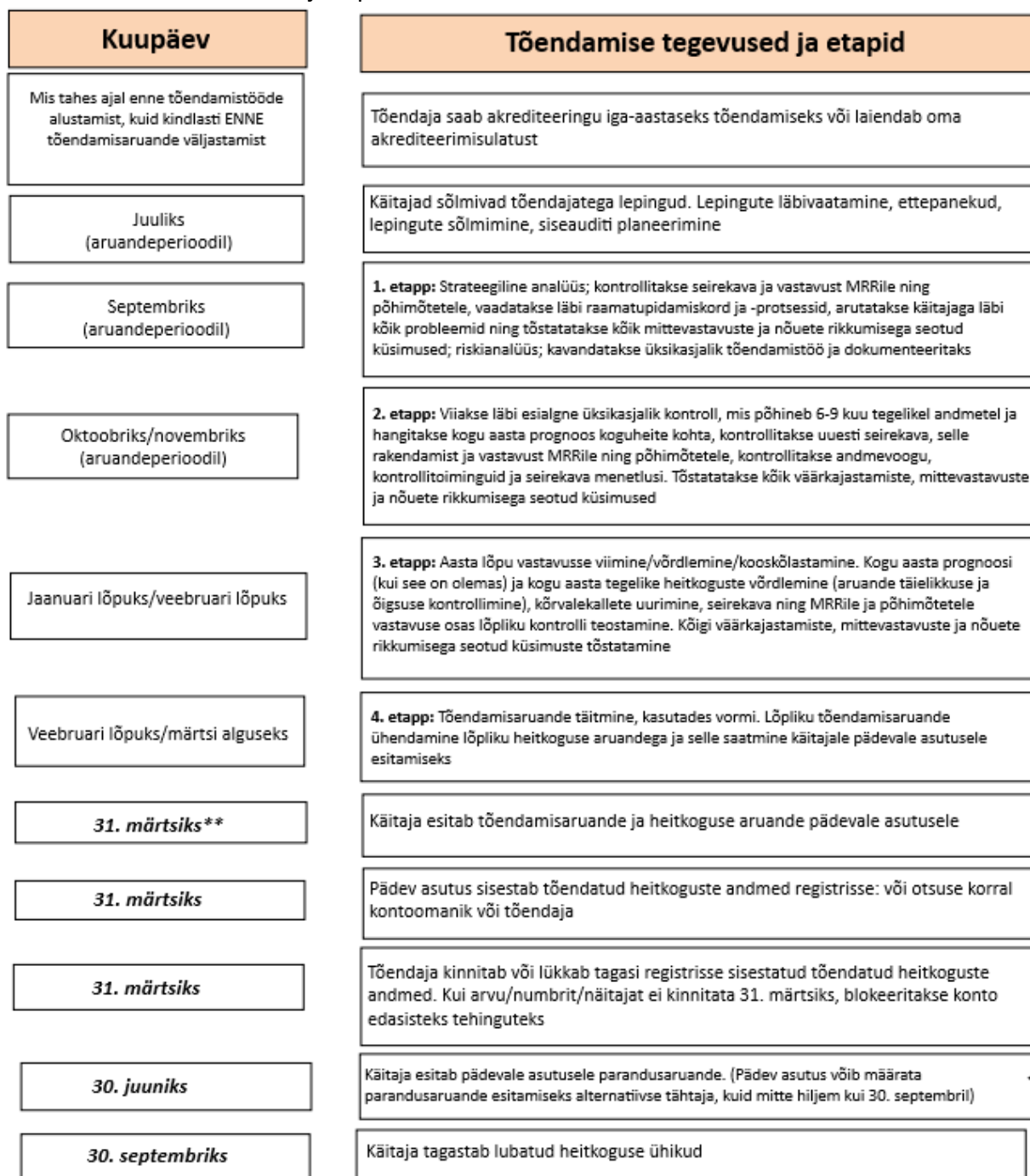
Juhised vormide täitmise ja sisu kohta leiate teabevahetust käsitlevast peamisest suunistest ([KGN II.10](#)).

⁷⁷ Või riiklikud sertifitseerimisasutused, kus liikmesriik on loonud sertifitseerimissüsteemi.

⁷⁸ Või riiklikud sertifitseerimisasutused, kui kasutusele on võetud sertifitseerimine.

Lisa I. Tõendamise ajakava

Allpool esitatud joonisel on esitatud käitaja või õhusõiduki käitaja heitkoguse aruannete tõendamise seotud etappide ja meetmete vooskeem kavandatud aastase ajakava alusel. **Paksus kaldkirjas** märgitud kuupäevad on kohustuslikud ja õigusaktidega kehtestatud. Tavalises kirjas olevad kuupäevad on soovituslikud, et hoida protsessi õigel kursil ja tagada, et tõendamine viiakse lõpule õigeaegselt ja tõendaja olemasolevate ressursside piires. Pange tähele, et soovitatud tähtajad ei ole kohustuslikud ja need ei pruugi olla kohaldatavad kõigi käitiste või õhusõiduki käitajate puhul.

** Pädev asutus võib nõuda, et käitaja või õhusõiduki käitaja esitaks tõendatud heitkoguse aruaande varem kui 31. märtsiks, kuid kõige varem 28. veebruariks (MRRi artikkel 68). Eestis on antud kuupäevaks 25. märts.

Joonis 12. Vooskeem, mis näitab kinnitusprotsessi ja tähtaegu või kavandatud kuupäevi

Kui käitis on sõlminud tõendajaga lepingu, algab ametlik tõendamisprotsess:

- Esimene etapp hõlmab strateegilist analüüsi, tegevuskoha külastust, riskianalüüsi ja tõendamiskava koostamist tõendaja poolt.
- Teine etapp hõlmab olemasolevate andmete esialgset tõendamist (kuue kuni üheksa kuu kohta), et teha kindlaks kõik võimalikud probleemid, mis võivad vajada käitaja ja pädeva asutuse vahel lahendamist. Selle olulise sammu eesmärk on vähendada aasta lõpu poole vaja mineva töö mahtu.
- Kolmandas etapis kontrollib tõendaja ülejäänud aasta andmeid ja annab soovitusi parandamisvõimaluste kohta ning tagab, et käitaja heitkoguse aruanne on täielik ja korrektne. Enne tõendamisaruaande valmimist on vaja ka põhjalikku ja sõltumatut läbivaatamist.
- Neljandas etapis peab tõendaja esitama käitajale lõpliku tõendamisaruaande (mis sisaldab tõendatud heitkoguse aruannet).

Lisa II. Tõendamise sisedokumentatsioon

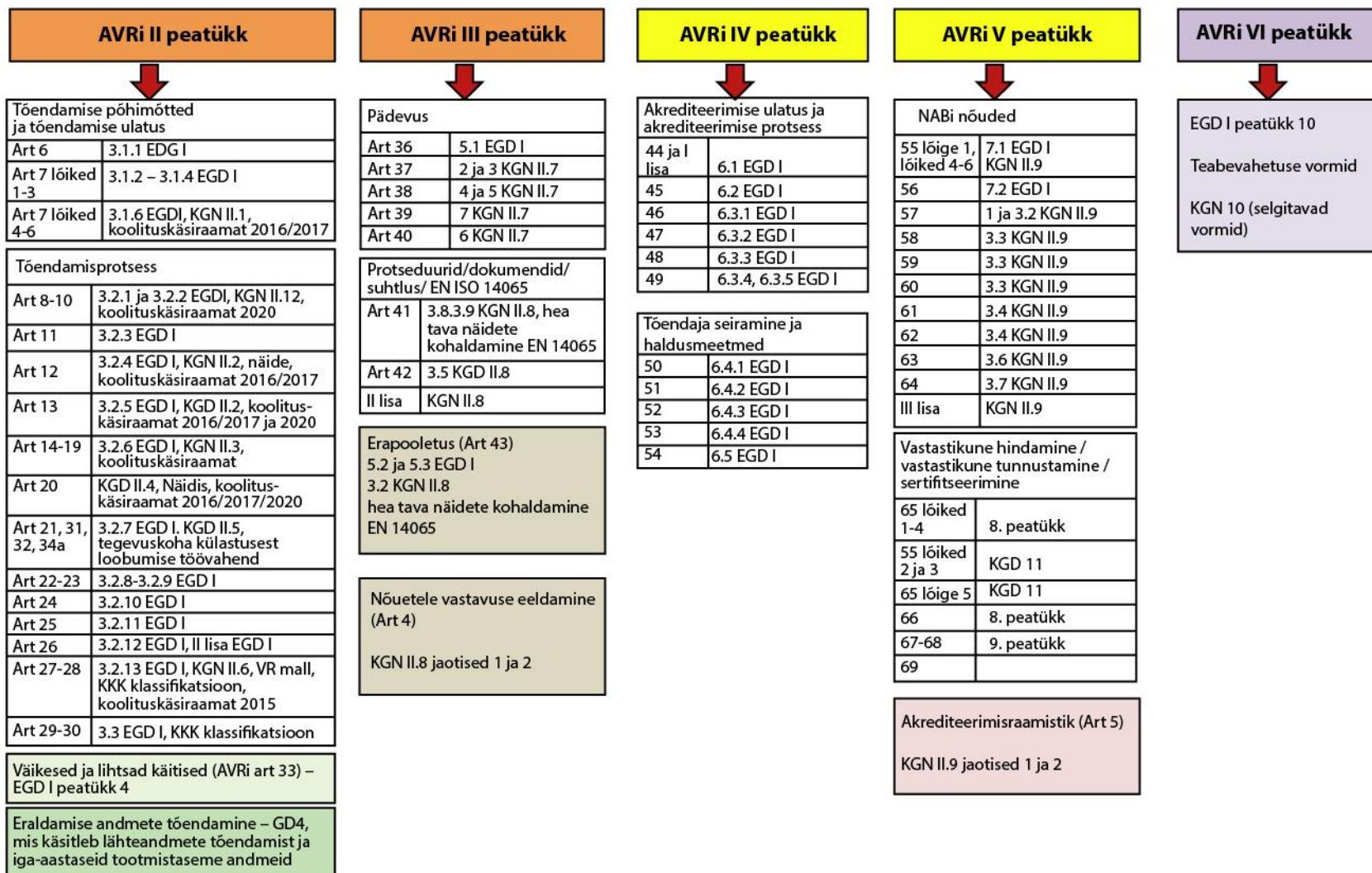
Tõendaja tõendamise sisedokumentatsioon peaks hõlmama vähemalt järgmisi elemente:

- Lepingueelses etapis läbiviidava tõendamise riskide hindamise tulemused ja hindamine ise;
- Ajakava ja selle võimalikud muudatused ja nende põhjused;
- Leping käitajaga ja muu asjakohane teave, mida kasutati tõendamise ettevalmistamisel;
- Teave tõendamisrühma kohta, kes on tõendamist teostanud, ja selle rühma koostamise viis:
 - ELi HKS-i tõendaja, ELi HKS-i juhtivtõendaja ja teiste asjaomaste rühmaliikmete nimed;
 - meeskonna pädevus katta akrediteerimisulatus, mille alla käitaja tegevus kuulub;
 - iga tõendamisrühma liikme rollid ja vastutus;
 - iga rühmaliikme poolt tõendamistegevusele kulutatud aeg.
- Järeldused sõltumatuse ja erapooletuse kontrollimise kohta ning ülevaatajate sõltumatuse kinnitamine tõendamise alustamiseks;
- Tõendamise ulatus. See peaks põhimõtteliselt olema kooskõlas tõendamiskavas märgitud tõendamistoimingute ulatusega, välja arvatud juhul, kui tõendamisprotsessi käigus on toimunud muudatusi;
- Nende kriteeriumide kindlaksmääramine, mille alusel heitkoguste aruannet tõendati, et mõista tõendaja tõendamisjärelduse alust/põhjust;
- Järeldused eelmiste auditite punktide/soovituste osas võetud järelemeetmete kohta;
- Millist käitaja teavet on tõendaja kasutanud andmete riskikontrollimiseks ja muude tõendamistoimingute tegemiseks;
- Käitaja heitkoguse aruanne;
- Strateegilise analüüsi, riskianalüüsi ja protsessianalüüsi järeldused ning need analüüsid täies mahus;
- Tõendamiskava, selle mis tahes muudatused ja ajakohastused ning kava muutmise põhjused, täiendavad tegevused, mida tuleb teostada, ja muud tõendamiskavaga ja protsessi analüüsiga seotud järeldused;
- Teostatud tõendamistegevused ja kontrollitoimingute, menetluste ja andmete kontrollimise tulemused. Tõendamise sisedokumentatsioonis kirjeldatud tegevused peaksid põhimõtteliselt olema kooskõlas tõendamiskavaga, välja arvatud juhul, kui tõendamisprotsessi käigus on toimunud muudatusi;
- Tõendamise käigus kogutud asjakohased tõendid;
- Teave selle kohta, milliseid tegevusi tehakse kohapeal ja milliseid väljaspool;
- Kui tegevuskoha külastusest on loobutud, siis tuleb esitada tegevuskoha külastamisest loobumise põhjused, kuidas andmeid on kontrollitud ja kuidas tõendamine on teostatud ilma tegevuskoha külastusest, pädeva asutuse otsus tegevuskoha külastusest loobumise kohta ning tõendid selle kohta, et kõik tegevuskoha külastusest loobumise tingimused on täidetud;
- Kui tegevuskoha virtuaalne külastus viidi läbi vääramatu jõu tõttu, siis tegevuskoha virtuaalse külastuse läbiviimise põhjendus ning riskide hindamine, mis tahes tõendid selle kohta, et kõik tingimused tegevuskoha virtuaalse külastuse läbiviimiseks on täidetud, kuidas tegevuskoha virtuaalne külastus toimus; milliseid tehnoloogiaid kasutati ja kas tegevuskoha virtuaalse külastuse ajal esines komplikatsioone; tegevuskoha virtuaalse külastuse ajal teostatud tegevused ja nende toimumise

kuupäevad; tegevuskoha virtuaalsesse külastusse kaasatud eksperdid ja rühmaliikmed; pädeva asutuse heakskiit ja sellekohane kirjavahetus; teave selle kohta, kas pärast tegevuskoha virtuaalset külastust viidi läbi füüsiline tegevuskoha külastus ja selle füüsilise tegevuskoha külastuse läbiviimise põhjused. Lisateavet leiate [KGN 5](#)-st tegevuskoha külastuste kohta.

- Tõendamisprotsessi käigus toimunud muudatused;
- Teave ja tõendid võetud proovide ja kasutatud proovivõtumeetodi kohta;
- Põhjused, miks andmete kogumise ulatust suurendati või vähendati, ja kõigi nende tuvastatud probleemide lahendamine, mis vajasis edasist uurimist, ning nende lõpptulemus, samuti tõendid heitkoguse aruandes tehtud järelduste põhjenduste kohta;
- Järeldused andmete kvaliteedi ja olulisuse kohta seoses käitise või õhusõiduki käitaja andmete heakskiitmisega heitkoguse aruandes. See sisaldab kohaldatud olulisuse piirmäära ja põhjendusi hinnangute kohta, mis on tehtud seoses kvantitatiivse ja kvalitatiivse hinnanguga selle kohta, kas väärkajastamised, mittevastavused või nõuete rikkumised avaldavad olulist mõju esitatud andmetele;
- Tõendaja poolt tuvastatud mittevastavused, väärkajastamised ja nõuete rikkumised ning kirjeldus selle kohta, kuidas need on kõrvaldatud. Kui need väärkajastamised, mittevastavused ja nõuetele rikkumised on tõendmaise käigus lõpetatud/lahendatud, tuleb see sellisena märkida;
- Tõendaja esitatud tõendamisarvamuse põhjendused;
- Vajaduse korral kirjeldus mis tahes olulistest, olemuslikest piirangutest, mis on seotud heitkoguse aruande tõendamisega vastavalt kriteeriumidele. Peaks olema selge, kas tõendamise ulatuses on piirangud, kas esinesid asjaolud või kas kehtestati piirang, mis takistasid tõendajal saada tõendeid, mis on vajalikud tõendamisrisi vähendamiseks mõistlikule tasemele;
- Heitkoguse aruande tõendamise järeldused;
- Sõltumatu ülevaatus tulemused ja sõltumatu ülevaataja nimi.

Lisa III. Üksikasjalik juhendmaterjali kasutusjuhend

Lisa IV. Spetsiifilised MRV küsimused

Antud lisa sisaldab selgitust töendaja rolli kohta seoses konkreetsete seire- ja aruandlusküsimustega.

1. Kuidas töendada olmejäätmete põletusseadmete heitkoguse aruandeid?
2. Kuidas HKS1 töendaja kontrollib MRRi lisa Xa teavet?
3. Kuidas töendaja kontrollib CO₂ ülekandmise seiremetoodika rakendamist?
4. Kuidas töendaja kontrollib toodetes püsivalts keemiliselt seotud CO₂-te?

1. Kuidas töendada olmejäätmete põletusseadmete heitkoguse aruandeid?

ELi HKS1 direktiiv ja MRR nõuavad üle 20 MW olmejäätmete põletusseadmetelt heitkoguste seiret ja aruandlust. **Olmejäätmete põletusseadmetele kehtivad samad seire- ja aruandlusnõuded**, mis tavaliste põletusseadmete puhul. Nad saavad valida arvutuspõhise või mõõtmispõhise meetoodika vahel ning neile kehtivad MRRis samad määramistasandi nõuded. Olmejäätmete eriomadused nende heterogeense kvaliteedi tõttu mõjutavad aga selliste jäätmete seiret:

- Mõnel juhul on kõrgeima määramistasandi nõuete täitmine kulukam. [MRRi juhenddokumendi nr 1](#) jaotis 12.18 sisaldab rohkem teavet;
- Konkreetne standardne vaikeväärtus sisaldub olmejäätmete kohta MRRi lisa VI;
- Olmejäätmetele ei kehti säästlikkuse ega kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriumid. See tähendab, et käitaja ei pea töendama selle jäätmeallika voo vastavust nendele kriteeriumidele.⁷⁹
- Biomassiosa olmejäätmetes seiratakse vastavalt MRRi artikli 39 (arvutuspõhine meetoodika) ja MRRi artikli 43 lõike 4 (mõõtmispõhine meetoodika) erinõuetele. Lisateavet leiate [MRRi juhenddokumendi nr 1](#) jaotisest 12.18;
- Olmejäätmete heterogeenne kvaliteet avaldab arvutuspõhise meetoodika rakendamisel mõju käitaja proovivõtukavale. Tõenäoliselt on vaja proove võtta sagedamini ja kohaldada võib spetsiifilisi proovivõtumeetodeid.

Töendaja roll olmejäätmete põletusseadme heitkoguse aruannete töendamisel ei erine tavaliste põletuskäitiste heitkoguse aruannete töendamisest. Töendaja peab järgima töendamisprotsessis samu samme. Töendaja peaks siiski teadma järgmist:

- Olmejäätmete põletamise käitised on tõenäoliselt lisanud oma seirekavasse põhjendused kõrgeimast määramistasandist kõrvalekaldumise kohta, kuna nad ei suuda seda kõrgeimat tasandit täita põhjendamatute kulude või tehnilise teostamatuse tõttu;
- See, kas käitis on olmejäätmete põletamise käitis ja kasutab olmejäätmetena käsitatavaid jäätmeid, tuleb kindlaks määrata loas ja heakskiidetud seirekavas. Töendaja peab siiski läbi viima jäätmekataloogi numbrite vastavuse kontrolli, et kontrollida, kas käitises seire eesmärgil kasutatavaid jäätmeid saab käsitleda olmejäätmetena ning kas need on kooskõlas heakskiidetud seirekava ja kehtivate õigusaktidega. Töendaja kontrollib ka nende jäätmevoogude täielikkust;

⁷⁹ Pange tähele, et olmejäätmete põletamise käitised võivad kasutada ka muid nullmääraga kütuseid, mille suhtes kehtivad säästlikkuse või kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriumid. Sellistel juhtudel tuleb töendada nullmääraga kütuste vastavust nendele kriteeriumidele.

- Pädeva asutuse heakskiidetud proovivõtukava on tõenäoliselt keeruline ja võib nõuda täiendavat andmete tõendamist, et hinnata, kas seda on õigesti rakendatud ja kas proovivõtt on esinduslik;
- Mõõtmispõhise meetodika rakendamisel teostatakse biomassi seiret vastavalt MRRi artikli 43 lõikes 4 sätestatud erieeskirjadele. Kui suitsulõõrist võetakse pidevalt proove vastavalt standardile EN ISO 13833 („Paiksetest allikatest pärit heitkogused. Biomassisüsiniku (biogeense süsiniku) ja fossiilse süsiniku osakaalu määramine. Radiosüsinikul põhinev proovivõtmine ja määramine”) ja rakendatakse teatud minimaalset analüüsisagedust (vt [MRRi juhenddokument nr 1](#) jaotis 12.18), tuleb läbi viia teatud lisakontrollid;

Tõendaja peaks hindama, kas seiremeetodikat rakendatakse õigesti: nt kas rakendatakse minimaalset sagedust, aga ka seda, kas proovivõtuprotsessis järgitakse standardit. See võib nõuda tõendajalt mõningaid tehnilisi teadmisi ja tehnilise eksperdi lisamist tõendamismeeskonda.

2. Kuidas HKS1 tõendaja kontrollib MRRi lisa Xa teavet?

MRRi on lisatud mitu nõuet, et vältida topeltarvestust ELi HKS1 ja uue hoonete, maanteetranspordi ja muude sektorite heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2) vahel. ELi HKS1 käitistes või õhusõiduki käitajate poolt tarbimisse lubatud kütustele ei tohiks ELi HKS1 raames kehtestada süsinikdioksiidi hinda ega ka HKS2 kulude edasikandumist. Sel põhjusel tuleks vältida **topeltarvestust HKS2 ja HKS1 vahel**. Hiljutiste MRRi muudatustega lisati MRRi uus lisa Xa, mille kohaselt peab iga HKS1 käitaja alates 1. jaanuarist 2024 aru andma ka oma kütusetarnijatelt ostetud kütuse kohta. See **lisa Xa teave** sisaldab järgmist teavet:

- HKS2 ettevõtja kontaktandmed ja kordumatu loa number;
- võimaluse korral kõigi kütusetarnijate nimekiri, kui kütusetarnija ei ole HKS2 ettevõtja. See loetelu ei hõlma ainult kütuse otsetarnijat, vaid võimaluse korral kõiki kütuse tarneahelas kuni HKS2 ettevõtjani kuuluvad kütusetarnijad;
- aruandeperioodil igalt tarnijalt ostetud erinevate kütuste liigid ja kogused;
- ELi HKS1 direktiivi I lisaga hõlmatud tegevustes kasutatud kütuste kogus. See tuleb esitada aruandeperioodi jooksul igalt kütusetarnijalt ostetud kõigi kütuste kohta.

MRRi artikli 75v lõikes 2 nõutakse, et käitaja lisab selle lisa Xa teabe heitkoguse aruandesse. Lisa Xa teabe aruandluse hõlbustamiseks peavad käitiste käitajad kehtestama ja rakendama menetlust, milles kirjeldatakse MRRi lisa Xa loetletud teabe arvutamise ja määramise meetodeid. HKS1 käitajad peavad lisama kirjelduse seirekavasse 31. detsembriks 2026. Lisateavet selle kohta, mida selline menetlus peaks hõlmama, on esitatud [MRRi juhenddokument nr 1](#) jaotises 10.

2.1 HKS1 ja HKS2 vahelise topeltarvestuse tuvastamine

Selleks et teha kindlaks, kas HKS1 ja HKS2 vahel toimub topeltarvestus, võib eristada kahte olukorda:

- a. otsene lepinguline suhe HKS1 käitaja ja HKS2 ettevõtja vahel;
- b. HKS1 käitaja ja HKS2 ettevõtja vahel puudub otsene seos.

Otsene lepinguline suhe HKS1 käitaja ja HKS2 ettevõtja vahel

Kui HKS2 ettevõtja ja HKS1 käitise vahel on otsene lepinguline suhe, on käitise valduses saadaval järgmine teave:

- Lisa Xa teave;

- HKS2 ettevõtja ja HKS1 käitaja vahelised kütusetarnelepingud, mis kinnitavad, et mõlemad pooled kavatsevad omavahel kütustega kaubelda (kavatsus kütustega kaubelda). Kui HKS1 käitaja kütuste kasutamine HKS1 tegevustes saab hiljem kinnitust, tuleb need kütused lahutada HKS2 ettevõtja poolt tarbimisse lubatud kütustest;
- Arved tegelike kütuse koguste kohta, mis võimaldab HKS1 käitajate poolt hangitud koguseid HKS2 ettevõtjatega ülaltoodud punkti 2 alusel siduda;
- Võib esineda olukordi, kus kütuseid hoitakse laos ja neid ei kasutata samal aastal või müüakse järgmistele üksustele allavoolu või kasutatakse HKS1 käitises mitte-HKS1 tegevusteks. Sellistel juhtudel peab HKS1 käitaja jagama summa arveldavate tarnijate vahel ja selle jaotamise meetoodika peab olema esitatud heakskiidetud seirekavas (MRRi lisa I punkt 10). HKS1 käitaja peab samuti kehtestama ja rakendama menetluse, milles kirjeldatakse lähenemisi viise MRRi lisa Xa loetletud teabe arvutamiseks ja kindlaksmääramiseks. Koos ülaltoodud punktidega toob see kaasa kütuste „tarbimise kinnituse“ ja „kasutuskavatsuse“ nende kütuse koguste jaoks, mis on ladustatud, kuid mida ei ole veel tarbitud või edasi müüdnud.

Käitaja peab selle teabe tõendajale esitama tõendamise alguses. HKS1 tõendaja kontrollib seda teavet sisedokumentatsiooni ja heitkoguse aruandega.

HKS1 käitaja ja HKS2 ettevõtja vahel puudub otsene seos

Kui HKS1 käitaja ja HKS2 ettevõtja vahel ei ole otsest seost, peab HKS1 tõendaja läbi viima ristkontrolli lisa Xa teabe ning omandatud ja saadud⁸⁰ kütuste sisemiste või väliste tõendite ning heitkoguse aruandes aruandeperioodil tarbitud kütuse vahel ja hankima sellised tõendid HKS1 käitajalt.

2.2 Tõendaja täiendavad kontrollid lisa Xa esitatud teabe osas

Käitaja või õhusõiduki käitaja heitkoguse aruande tõendamisel HKS1 alusel kontrollib tõendaja ka käitaja või õhusõiduki käitaja heitkoguse aruannetes sisalduvat lisa Xa teavet. Andmete tõendamise ja käitaja või õhusõiduki käitaja seiremeetoodika kohaldamise kontrollimise osana hõlmab see järgmisi kontrole:

- kontrollid, kas lisa Xa teave on täielik ja kooskõlas MRRi lisaga Xa;
- lisa Xa esitatud teabe ja käitaja ostetud kütuste arvete ning käitaja aruandeperioodi jooksul tarbitud kütuse koguste sisemiste andmete kooskõla kontrollimine. See hõlmab ristkontrolli lisa Xa teabe ja käitaja hankesüsteemis oleva teabe vahel, nagu heakskiidetud nimekirjas olevad kütusetarnijad, tehtud tellimused, kütuse tarnelepingud⁸¹ ja saadud saatelehed/arved. Tavaliselt kontrollitakse iga-aastase heitkoguse aruande tõendamiseks tegevuskohas omandatud ja tarbitud kütuste üldkoguseid sarnasel viisil, et määrata kindlaks aruandekohustuslik laojääk. Vaja oleks ka ristkontrollimist heitkoguse aruande teiste osadega;
- kontrollid, kuidas määrata kütuse kogused igale HKS2 ettevõtjale, kellelt kütust osteti;
- kui kütust hoitakse laos ja seda ei kasutata samal aastal, müüakse edasistele üksustele allavoolu või kui HKS1 käitis kasutab seda mitte-HKS1 tegevusteks, kontrollitakse, kas HKS1 käitaja pakutud meetoodikat, kuidas jaotada kogused tarnijate vahel, nagu on loetletud heakskiidetud seirekavas, on õigesti kohaldatud;

AVRi
art. 7
lg 4
punkt aa

AVRi
art. 16
lg 2
punkt ha

AVRi
art. 17
lg 7

⁸⁰ Nt ristkontroll aktsiisikaupade liikumise ja kontrolli süsteemist, kui kütuseaktsiis on peatatud HKS1 käitajale (andmed kaubasaatja ja saaja dokumentides, kütuselepingud või teave arvetel).

⁸¹ Sealhulgas HKS2 ettevõtja ja HKS1 käitaja vahelised kütuse tarbelepingud, mis kinnitavad, et mõlemad pooled kavatsevad omavahel kütustega kaubelda (kütustega kauplemise kavatsus).

- aruandeperioodil tarbitud kütuste kontrollimine, hinnates varudes olevat kütuse kogust, eksporditud kütuseid ning HKS1 eesmärkidel ja mitte-HKS1 eesmärkidel tarbitud kütuseid. See hõlmab kontrollimist, et tarnijalt tarbitud kütuste kogused ei ületaks kogust, mille käitaja on sellelt tarnijalt omandanud, võttes arvesse laos ladustatud koguseid vastavalt heakskiidetud seirekavas sätestatud meetodikale.

Seoses nõudega hinnata seirekavas loetletud menetluste kehtestamist ja rakendamist, **teostab tõendaja selle menetluse suhtes sarnaseid kontrollid.** Enne 2026. aastat võisid käitajad sellist menetlust vabatahtlikult rakendada. Sellistel juhtudel kontrollib tõendaja, kas see kord on kehtestatud ja rakendatud ning kas selline menetlus leevendaks lisa Xa teabega seotud andmevooga seotud riske. Kui menetluse kehtestamine ja rakendamine on 2026. aastal muutunud kohustuslikuks, teostab tõendaja menetluste kehtestamise, rakendamise, hooldamise ja dokumenteerimise kohta samu kontrollid, mis muude menetluste puhul (vt [KGN II.3](#) protsessianalüüsi kohta).

**AVRi
art. 14
punkt c**

2.3 Aruandlus tõendamisaruanDES

TõendamisaruanDES peab tõendaja kinnitama, et ta on nõutavad kontrollid läbi viinud ja et tarnijalt tarbitud kütused ei ületa kogust, mille käitaja või õhusõiduki käitaja on sellelt tarnijalt hankinud, võttes arvesse heakskiidetud seirekavas loetletud laos olevaid koguseid. Kõik veel lahendamata leiud, väärkajastamised, mittevastavused ja nõuete rikkumise küsimused tuleb lisada tõendamisaruanDESse.

**AVRi
art. 73
lg 3
punkt re,
o, r ja s**

2.4 Lisa Xa teabe esitamine HKS2 ettevõtjale

Liikmesriik võib nõuda käitajatelt või õhusõiduki käitajatelt lisa Xa teabe esitamist asjaomasele HKS2 ettevõtjale. Kui käitaja või õhusõiduki käitaja on andnud HKS2 ettevõtjale antud lisa Xa teabe, esitab ta ka märkused ja järeldused, mille tõendaja on selle lisa Xa teabe kohta tõendamisaruanDESes esitanud.

**AVRi
art. 75v
lg 2**

2.5 Täiendavad juhised HKS2 tõendamise kohta

Lisateavet HKS2 ettevõtja heitkoguse aruande tõendamise kohta HKS2 tõendaja poolt ja ristkontrollide kohta, mida HKS2 tõendaja teeb lisa Xa esitatud teabe ja HKS2 ettevõtja poolt esitatud kütuste teabe vahel, nagu on nõutud MRRi lisa Xb, on esitatud [HKS2 AV juhendi](#) jaotises 4.4.

3. Kuidas tõendaja kontrollib CO₂ ülekandmise seiremetoodika rakendamist?

HKSi direktiivi I lisa laiendatakse ELi HKSi kohaldamisala, et hõlmata CO₂ transportimist süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise käitisesse muude vahenditega kui torujuhtmed. MRRi artiklis 49 ja lisa IV on esitatud erinõuded järgmistes küsimustes:

- MRRi artiklis 49 on selgelt sätestatud, millal saab ülekantud CO₂ koguse maha arvata. CO₂ saab maha arvata ainult siis, kui CO₂ ei pärine nullmääraga süsinikust ja see kantakse üle kogumiskäitisesse, CO₂ transpordi infrastruktuuri või süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise käitisesse.
- MRRi artikli 49 lõigetes 3 ja 4 on tehtud muudatused, et selgitada, et süsinikdioksiidi võib transportida ka ühest käitisesse või CO₂ transpordi infrastruktuurist teise käitisesse või CO₂ transpordi infrastruktuuri.
- Kehtestatud on MRRi uus artikli 49 lõige 6 CO₂ jaoks, mis tekib materjalidest või kütustest, mis sisaldavad nullmääraga süsiniku osa. See nõue reguleerib, et ülekandev käitis lahutab teatatud heitkogustest ainult selle CO₂ koguse, mis on proportsionaalne

UUS

selle süsiniku osaga, mis ei pärine nullmääraga süsinikust. Säte kohustab ka CO₂ infrastruktuuri käitajat seirama lekkejuhtumitest, lenduvatest heitkogustest ja väljalaskest tulenevaid heitkoguseid.

- Kehtestatud on MRRi uus artikkel 49 lõige 7, et CO₂ transpordi infrastruktuuri käitaja võib aruandes esitatud heitkoguste hulka arvata mis tahes transiidis oleva CO₂, mis on üle kantud teisele käitisele või CO₂ transpordi infrastruktuuri hiljemalt järgmise aasta 31. jaanuariks. See hõlmab juhtumeid, kus CO₂ kogus püütakse kinni ja kantakse üle CO₂ transpordi infrastruktuuri aastal Y, kuid samal aastal geoloogiliselt ei ladustata ega kanta üle teisele käitisele.
- MRRi lisa IV jaotistes 21 ja 22 on tehtud mitmeid muudatusi, et võtta arvesse HKSi direktiivi I lisa laiendamist teistele transpordiliikidele, viia kooskõlla MRRi artikliga 49 ning lisada uusi nõudeid heitkoguste seire ja aruandluse kohta. Need muudatused mõjutasid ka teisi lisasid. Selle tulemusena muudeti MRRi lisa V ja VII, IX ja X, et lisada nõuded näiteks selle kohta, millist teavet ülekantud CO₂ kohta registreerida ja mida heitkoguse aruandes esitada.

3.1 Riskianalüüs ja tõendamise planeerimine

Eespool nimetatud MRRi muudatusi tuleb CO₂ ülekantavate käitiste tõendamise kavandamisel arvesse võtta. Käitistel, mis sellist ülekandmist teostavad, **on mõnes piirkonnas suurenenud riske**: nt ülekantud CO₂ ebaõige mahaarvamise riskid, leketest tulenevad heitkogused, nõrgad kontrollid, mis ei tuvasta ebakõlasid ülekantud CO₂ mõõtmisel, lahknevused mõõdetud väärtustes. Tõendaja peab olema nendest suurenenud riskidest teadlik ning riskianalüüsis ja tõendamise kavandamisel neid arvesse võtma.

Tõendaja peaks samuti võtma arvesse AVRi artikli 10 nõudeid ja nõudma käitajalt ülekantud CO₂ **kontrollimiseks vajalikku teavet**. See ei hõlma mitte ainult heakskiidetud seirekava, vaid ka sisedokumentatsiooni ja menetlusi, mis hõlmavad CO₂ ülekandmist vastavalt MRRi artiklile 49⁸², näiteks menetlused, mis hõlmavad:

- teave temperatuuri ja rõhu mõõtmise seadmete asukoha kohta CO₂ transpordi infrastruktuuris;
- lekkejuhtumite ennetamise, tuvastamise ja kvantifitseerimise kord;
- menetlused, millega tagatakse tõhusalt CO₂ ülekandmine ainult käitistesse, millel on kehtiv kauplemissüsteemi luba või menetlused tõhusaks seireks ja aruandluseks vastavalt MRRi artiklile 49;
- teave ülekantava ja vastuvõtva käitise või CO₂ transpordi infrastruktuuri identifitseerimise kohta.

3.2 Seiremetoodika korrektne rakendamine

Seiremetoodika korrektse rakendamise hindamise raames on tõendaja kohustatud kontrollima, kas ülekantava ja vastuvõtva käitise või CO₂ transpordi infrastruktuuri mõõdetud väärtuste erinevused on seletatavad mõõtesüsteemide ebakindlusega ning kas vastavate käitiste või CO₂ infrastruktuuride heitkoguse aruannetes on kasutatud mõõdetud väärtuste õiget aritmeetilist keskmist. Kui erinevusi ei ole võimalik selgitada, kontrollib tõendaja vähemalt, kas:

- mõõdetud väärtuste vaheliste erinevuste ühtlustamiseks tehti kohandusi;
- need kohandused olid konservatiivsed, mis tähendab, et tegemist ei ole ülekantud CO₂ koguste alahindamisega; ja

⁸² Sealhulgas MRRi lisa I punktis 7 loetletud menetlused.

- pädev asutus on need kohandused heaks kiitnud.

Lisaks kontrollib tõendaja, kas seirekavas heakskiidetud seiremetoodikat kohaldatakse õigesti, võttes arvesse MRRi artiklit 49, lisa IV jaotisi 21 ja 22. Täpsemad juhised nende nõuete tõlgendamise kohta on esitatud [MRRi juhenddokumendis nr 1](#).

3.3 Ülekantud CO₂ täiendavad kontrollid

MRRi artikli 49 uued lõiked 6 ja 7 nõuavad tõendajalt mõningate täiendavate kontrollide tegemist:

- Tõendaja peaks kontrollima, kas ülekantud CO₂ tuleneb nullmääraga süsiniku sisaldavatest materjalidest või kütustest. Kui CO₂ tekib sellistest nullmääraga süsinikkütustest või materjalidest, kontrollib tõendaja, et maha arvatud CO₂ on ainult proportsionaalne selle süsiniku osaga, mis ei pärine nullmääraga süsinikust.
- Tõendaja peaks ka hindama, kas on esinenud lekkeid või lenduvaid heiteid, vaadates läbi sisedokumentatsiooni, uurides mõõteseadmeid ja kontrollides lekete ning lenduvate heitkoguste seireks rakendatud kontrollitegevusi. Kontrollide üksikasjad ja tüüp tuleks kavandada nii, et kontrollimise risk väheneks tasemeni, mis on vajalik piisava kindlusega kinnitamaks, et heitkoguse aruandes ei esine olulisi väärkajastamisi.
- Kui CO₂ kogust ei kanta üle teisele käitisele samal aastal kui aastal, mil see koguti ja CO₂ infrastruktuuri üle kanti, kontrollib tõendaja, kas transiit CO₂ sisaldub CO₂ transpordi infrastruktuuri teatatud heite hulgas ja kas see transiit CO₂ transporditi hiljemalt 31. jaanuaril (st ühe kuu jooksul pärast aruandeaasta lõppu).

4. Kuidas tõendaja kontrollib toodetes püsivalt keemiliselt seotud CO₂-te?

ELi HKS-i direktiivi artikli 12 lõige 3b reguleerib, et lubatud heitkoguse ühikuid ei pea tagastama kasvuhoonegaaside heitkoguste puhul, mis on kogutud ja kasutatud viisil, mis on tootega püsivalt keemiliselt seotud, nii et need ei satu tavapärasel kasutamisel atmosfääri. See hõlmab mis tahes tavapärasest tegevust, mis toimub pärast toote eluea lõppu. 2024. aastal avaldas komisjon CCU delegeeritud õigusakti⁸³, mis sisaldab täielikku loetelu toodetest, mis oleksid ELi HKS-i direktiivi artikli 12 lõike 3b alusel abikõlblikud. Ainult siis, kui **CO₂ on nendes toodetes püsivalt keemiliselt seotud**, saab selle CO₂ esitatud CO₂ heitkogustest **maha arvata**. MRRi artikkel 49a sisaldab erinõudeid nendes toodetes püsivalt keemiliselt seotud CO₂ seireks ja aruandluseks. See puudutab järgmisi nõudeid:

- Nõue maha arvata esitatud heitkogustest CO₂, mis on püsivalt keemiliselt seotud CCU delegeeritud õigusaktis loetletud tootega;
- Kui CO₂ tekib materjalidest või kütustest, mis sisaldavad nullmääraga süsiniku osa, on CO₂ maha arvamine esitatud heitkogustest lubatud ainult siis, kui see CO₂ väärtus on võrdeline süsiniku osaga, mis ei pärine nullmääraga süsinikust;
- Seirenõuded CCU delegeeritud õigusaktis loetletud tootega seotud CO₂ koguse kindlaksmääramiseks.

Lisateavet nende nõuete kohta leiate [MRRi juhenddokumendi nr 1](#) jaotisest 9.4.4.

Nende käitiste heitkoguse aruannete tõendamisel kontrollib tõendaja, kas CO₂ on CCU delegeeritud õigusaktis loetletud tootes püsivalt keemiliselt seotud, ja hindab AVRi artikli 17 raames, kas seirekavas sätestatud seiremetoodikat kohaldatakse õigesti. Tõendaja viib läbi ka

⁸³ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2024/2620, 30. juuli 2024, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ seoses nõuetega, mille kohaselt tuleb lugeda kasvuhoonegaasid tootes püsivalt keemiliselt seotuks, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32024R2620>

tootes keemiliselt seotud CO₂ koguse ristkontrolli muude asjakohaste teabeallikatega käitises ja teostab usutavuse kontrolli.

Kui CO₂ tekib materjalidest või kütustest, mis sisaldavad nullmääraga süsiniku osa, peab töendaja läbi viima mõned täiendavad kontrollid ja peab seda töendamise kavandamisel arvesse võtma. Töendaja kontrollib, kas CO₂ pärineb tõepoolest materjalist või kütustest, mis sisaldavad nullmääraga süsiniku osa. Kui see nii on, kontrollib töendaja, kas maha arvatud CO₂ oli proportsionaalne selle süsiniku osaga, mis ei pärine nullmääraga süsinikust. Töendamisriski võimalikult suureks piiramiseks vaatab töendaja teavet, mis on vajalik, et analüüsida, kust CO₂ pärineb ja millistes toodetes on see keemiliselt seotud.

UUS

Lisa V. Üksikasjalik ülevaade ELi õigusaktide muudatuste mõjust AVRile

Allolev tabel annab üksikasjaliku ülevaate läbivaadatud direktiivi ja selle aluseks olevate õigusaktide mõjust AVRile ning sellest, kust leida asjakohaseid juhiseid.

Peamised muudatused ELi õigusaktides	Peamised muudatused AVRis	Kust leida uusi juhiseid?
Tasuta lubatud heitkoguse ühikute eraldamise eeskirjade (FAR) ⁸⁴ artikli 4 lõike 1 kohaselt võib käitaja, kellel on õigus saada tasuta lubatud heitkoguse ühikuid, esitada taotluse tasuta ühikute saamiseks. Taotluse osa on tõendatud võrdlusandmete aruanne (<i>baseline data report</i> ehk BDR). 2024. aastal tehti FARis muudatusi, et reguleerida tasuta ühikute eraldamise tingimusi ja kehtestada uued eeskirjad eraldamisandmete seires.	Võrdlusandmete aruannete ja uute osalejate aruannete tõendamise nõuded on lisatud AVRi. 2024. aasta muudatused mõjutasid AVRi: AVRi lisati täiendavad nõuded tõendaja rolli kohta energiatõhususe soovituste rakendamise ja kliimanetraalsuse aruannete tõendamisel.	Juhenddokument nr 4 FARi võrdlusandmete aruannete, iga-aastaste tootmistaseme andmete ja seiremetoodikakavade valideerimise kohta.
Käitajad, kellele eraldatakse tasuta ühikuid, peavad igal aastal esitama tõendatud iga-aastase tootmistaseme aruande. Energiatõhususe soovituste rakendamine võib mõjutada ka tootmistaseme andmete iga-aastast vastavustsüklit.	AVRi on laiendatud iga-aastaste tootmistaseme aruannete tõendamisele. FARi muudatused 2024. aastal mõjutasid ka tõendaja rolli energiatõhususe soovituste täitmise hindamisel.	Juhenddokument nr 4 FARi võrdlusandmete aruannete, iga-aastaste tootmistaseme andmete ja seiremetoodikakavade valideerimise kohta.
MRRi muudeti, et tugevdada vastavust taastuvenergia direktiiviga ning selgitada nullmääraga ja nullmäärata biomasskütuste, muu kui bioloogilise päritoluga taastuvkütuste/ringlussevõetud süsinikupõhiste kütuste (RFNBO/RCF) ja	AVRi artiklitesse 16 ja 17 on lisatud uued nõuded, et selgitada tõendaja rolli biomasskütuste, RNFBO/RCFi ja SLCFi säästlikkuse või kasvuhoonegaaside heite vähendamise kriteeriumidele vastavuse hindamisel.	KGN II.3 protsessianalüüsi kohta. KGN II.12 aja eraldamise kohta.

⁸⁴ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2019/331, 19. detsember 2018, millega määratakse kindlaks üleliidulised üleminekueeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaste lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks ühtlustatud viisil, Euroopa Liidu Teataja 27. veebruar 2019, L 59/8.

<p>vähese süsinikuheitega sünteetiliste kütuste (SLCF) eeskirju. Lisateavet leiatae biomassi käsitlevast juhenddokumendist nr 3.</p>		
<p>Alates 1. jaanuarist 2025 peab õhusõiduki käitaja seirama mitte-CO₂-ga seotud lennumõjusid. MRR sisaldab erinõudeid selle kohta, kuidas seirata ja aru anda mitte-CO₂-ga seotud lennumõjudest. Lisateavet leiatae MRV juhendist, mis käsitleb õhusõiduki käitajale mõeldud juhiseid mitte-CO₂ andmete kogumise kohta.</p>	<p>Õhusõiduki käitaja mitte-CO₂ mõju lennundusele peab tõendama akrediteeritud tõendaja. Lisatud on uued eeskirjad, mis käsitlevad mitte-CO₂ mõjude tõendamist lennunduses.</p>	<p>Rohkem juhiseid leiatae GDIII-st, mis on ELi HKS-i lennunduse tõendamise kohta.</p>
<p>Muudetud ELi HKS-i direktiiviga on kasutusele võetud uus heitkogustega kauplemise süsteem hoonete, maanteetranspordi ja muude sektorite jaoks, mis on loetletud direktiivi III lisas. MRR-i on lisatud uued eeskirjad, kuidas seirata ja aru anda sektorites tarbimisse lubatud kütustega seotud CO₂-heitest.</p>	<p>HKS2 ettevõtjate heitkoguse aruanded peab AVR-i kohaselt tõendama akrediteeritud tõendaja. AVR-i on lisatud uued eeskirjad HKS2 ettevõtjate heitkoguse aruannete tõendamise kohta HKS2 alusel.</p>	<p>HKS2 AV juhend annab selgituse HKS2 ettevõtja heitkoguse aruande tõendamise kohta. Selle selgitava juhendi 6.–10. peatükk on HKS2 kohaste tõendajate ja akrediteerimisasutuste jaoks endiselt asjakohane.</p>
<p>MRR-i on lisatud erisätted, et vältida ELi HKS-i ja HKS2 vahelist topeltarvestust. MRR-i lisas Xa nõutakse, et HKS1 käitajad lisaksid oma heitkoguse aruandesse teabe kütuse koguste kohta, mida need käitised kütuse tarnijatelt hankisid ja seejärel aruandeperioodil oma lubatud käitises tarbivad. Liikmesriigid võivad nõuda käitistelt käesoleva lisa Xa teabe esitamist HKS2 ettevõtjatele.</p>	<p>HKS1 tõendaja peab kontrollima lisa Xa teabe ühtsust ja teatama kõigist tõendamisaruandest tuvastatud vastuoludest. Erieeskirjad sisalduvad AVR-i artikli 16 lõike 2 punktis ha, artikli 17 lõikes 7 ja artikli 27 lõike 3 punktis re. Kui käitaja või õhusõiduki käitaja teeb HKS2 ettevõtjale kättesaadavaks lisa Xa teabe, peab see käitaja või õhusõiduki käitaja esitama ka kõik tõendaja teatatud vastuolud, mis tulenevad nendest lisa Xa teabekontrollidest.</p>	<p>Juhised selle kohta, kuidas HKS1 tõendaja peaks kontrollima lisa Xa esitatud teavet ja kuidas nende kontrollide tulemusi esitada, on esitatud käesoleva juhendi lisas IV.</p>
<p>MRR-i artiklisse 49 ja lisasse IV lisati uued eeskirjad, tulenevalt muudatustest direktiivis, mis käsitleb püsivasse süsiniku kogumise ja</p>	<p>Uued MRR-i eeskirjad mõjutavad seiremetoodikat. Tõendaja peab läbi viima täiendavaid kontrollid, et</p>	<p>Juhend nende uute reeglite kohta on esitatud käesoleva juhendi</p>

säilitamise (CCS) käitisesse ülekantud CO ₂ seiret ja aruandlust.	hinnata, kas seiremetoodikat on õigesti kohaldatud. See on reguleeritud AVRi artikli 17 lõigetes 4, 4a ja 4b.	lisas IV ja protsessianalüüsi käsitlevas KGN II.3-s.
MRRi artiklisse 49a on lisatud uued eeskirjad, mis käsitlevad määruses (EL) 2024/2630 loetletud tootes püsivalt keemiliselt seotud CO ₂ seiret ja aruandlust.	Uued MRRi eeskirjad mõjutavad seiremetoodikat. Tõendaja peab läbi viima täiendavaid kontrole, et hinnata, kas seda seiremetoodika aspekti kohaldatakse õigesti. See kajastub AVRi artikli 17 lõikes 4c.	Täiendavad juhised on esitatud käesoleva juhendi lisa IV ja protsessianalüüsi käsitlevas KGN II.3-s.
MRRi artiklid 53–54a sisaldavad uusi nõudeid alternatiivkütustele ja abikõlblikele lennukikütustele.	Tõendaja peab nende nõuete täitmise tagamiseks tegema täiendavaid kontrole. AVRi artikli 17 lõige 6 täpsustab, millised kontrollid tuleb läbi viia.	Rohkem juhiseid leiate GDIII-st, mis on ELi HKS'i lennunduse kohta.
	Tõendajad peavad tõendamise käigus läbi viima tegevuskoha külastusi. Tegevuskoha külastusest võib loobuda ainult väga konkreetsetel tingimustel. AVRi artiklitesse 31 ja 32 tehti muudatused, et: <ul style="list-style-type: none"> • lisada kriteeriumid tegevuskoha külastustest loobumiseks; • selgitada, millal ei ole lubatud tegevuskoha külastustest loobuda. Ühte AVRi artikli 32 tingimust on 2024. aasta AV läbivaatamises leevendatud (AVRi artikli 32 lõike 1 punkt c).	Täiendavad juhised on antud käesoleva juhendi jaotises 3.2.7 ja KGN II.5-s, mis on tegevuskoha külastuste kohta.
	Vääramatu jõu korral võib pädev asutus lubada tõendajal teha virtuaalseid tegevuskoha külastusi, kui teatud tingimused on täidetud. Õhusõiduki käitaja aruandeid tõendavad tõendajad võivad tõendamise käigus teha ka virtuaalseid tegevuskoha külastusi, kui teatud tingimused on täidetud. AVRi 2024. aasta muudatustega on leevendatud nõudeid virtuaalse tegevuskoha külastuse kohta, et tõendada õhusõiduki käitaja aruandeid ELi HKS'i lennunduses.	<ul style="list-style-type: none"> • EGD I jaotises 3.2.7 ja KGN II.5 jaotises 4 antakse juhiseid selle kohta, millal ja kuidas virtuaalseid tegevuskoha külastusi läbi viia. • GD III jaotis 3.2.7 virtuaalsete tegevuskoha külastuste läbiviimise kohta õhusõiduki käitaja aruannete tõendamise ajal. • Tõendamisaruanne vorm ja KGD II.6 selle kohta, mida

		esitada virtuaalsete tegevuskoha külastuste korral.
	Standard EN ISO 14065 on läbi vaadatud, mille tulemusel tehti 2020. aasta AVRi läbivaatamise käigus väikeseid täpsustusi erapooletuse ja menetluste kohta, mille tõendajad peavad sisemiselt kehtestama.	Väikesed täpsustused on lisatud käesoleva juhendi jaotisesse 5.2. Standardi ISO 14065 muudatusi selgitatakse KGN II.8-s, mis käsitleb EN ISO 14065 ja AVRi vahelist seost.
	Standard EN ISO/IEC 17011 on läbi vaadatud, mis tõi kaasa väikesed täpsustused AVRi 2020. aasta läbivaatamises.	Standardi ISO 17011 muudatusi selgitatakse KGN II.9-s, mis on standardi EN ISO/IEC 17011 ja AVRi vahelise seose kohta.
	AVRi artikli 43 lõige 8 sisaldab eeskirju juhtivtõendajate rotatsiooni kohta, kui nad tõendavad sama käitaja aruandeid viiel järjestikusel aastal.	Juhtivtõendajate rotatsiooni selgitus on antud käesoleva juhendi jaotises 5.3.
	AVRi artikli 43 lõige 7 sisaldab eeskirju juhtivtõendajate rotatsiooni kohta, kui nad on tõendanud kuus sama õhusõiduki käitaja aruannet.	Täpsem selgitus juhtivtõendajate rotatsiooni kohta HKSi lennunduse tõendamisel on esitatud GD3-s, mis on ELi HKSi lennunduse tõendamise kohta.
CORSIA delegeeritud õigusakt kuulutab MRRi ja AVRi kohaldatavaks CORSIA kohase MRV heite suhtes. Mõlemas vahendis tuli teha väikesed muudatused, et tagada SARPide CORSIA nõuete täielik rakendamine.	AVRi ja juhendmaterjale on CORSIA nõuete rakendamiseks värskendatud. See hõlmab näiteks tõendajate ja juhtivtõendajate pädevusnõuete ning töövahendite selgitamist.	Täiendavad juhised on esitatud GDIII-s, mis on ELi HKSi lennunduse tõendamise kohta ja KGN II.7-s, mis on pädevuse kohta.
	AVRi artiklis 46 on selgitatud, et tõendajad on juriidilised isikud, kes peavad olema asutatud liikmesriigi siseriikliku õiguse alusel. Need tõendajad võivad AVRi kohaselt taotleda NABilt akrediteerimist.	Täiendav selgitus on antud käesoleva juhendi 6. peatükis.
	2020. aastal on tehtud muudatused AVRi artiklites 62, 71, 73 ja 77: <ul style="list-style-type: none"> tööprogrammi ajakohastamise nõue 31. jaanuariks; 	Täiendavad juhised teabevahetuse kohta on lisatud käesoleva juhendi

	<ul style="list-style-type: none"> • nõue, et NABid annaksid aru meetmetest, mis on võetud pädeva asutuse poolt NABile edastatud teabe alusel; • täpsustus ajakava kohta, mille jooksul peab NAB käsitlema tõendaja kohta esitatud kaebusi; • täpsustus selle kohta, millist teavet peavad tõendajad NABile esitama vastavalt AVRi artiklile 77. 	<p>10. peatükki ja teabevahetust käsitlevasse KGN II.10.</p>
--	---	--

Lisa VI. Asjakohased õigusaktid ja MRRi suunised

Asjakohased õigusaktid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/87/EÜ, 13. oktoober 2003, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ, mida on mitu korda muudetud. Laadige alla konsolideeritud versioon: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02003L0087-20240301>

Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2066, mis käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ kohast kasvuhoonegaaside heite seiret ja aruandlust. Laadige alla konsolideeritud versioon aadressil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02018R2066-20250527>

Komisjoni 19. detsembri 2018. aasta rakendusmäärus (EL) 2018/2067, milles käsitletakse andmete tõendamist ja tõendajate akrediteerimist vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile 2003/87/EÜ. Laadige alla konsolideeritud versioon: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02018R2067-20250622>

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 765/2008, 9. juuli 2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93, ELT L 218/30. Laadige alla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02008R0765-20210716>

RED II: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (uuesti sõnastatud). Laadige alla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02018L2001-20240716>

MRRi tõlgendamise toetamiseks välja töötatud juhenddokumendid

Lühijuhendid, mis on sissejuhatuseks allpool esitatud juhenddokumentidele. Igale sihtrühmale on kättesaadavad eraldi dokumendid:

- Paiksete käitiste käitajad;
- Õhusõiduki käitajad;
- Pädevad asutused;
- Tõendajad;
- Riiklikud akrediteerimisasutused.

Juhenddokument nr 1: „Seire- ja aruandlusmäärus – üldised suunised käitistele“.

Juhenddokument nr 2: „Seire- ja aruandlusmäärus – üldised juhised õhusõiduki käitajatele“. Selles dokumendis kirjeldatakse lennundussektori jaoks asjakohaseid MRRi põhimõtteid ja seiremeetodeid. See sisaldab ka juhiseid komisjoni esitatud seirekava vormide kohta.

Juhenddokument nr 3: „Biomassiga seotud küsimused ELi HKsis“: Käesolevas dokumendis käsitletakse biomassi säästlikkuse kriteeriumide kohaldamist ning MRRi artiklite 38, 39 ja 53 nõudeid. See dokument on oluline nii käitiste käitajatele kui ka õhusõiduki käitajatele.

Juhenddokument nr 4: „Mõõtemääramatuse hindamise suunised“. See käitistele mõeldud dokument annab teavet kasutatavate mõõteseadmetega seotud mõõtemääramatuse hindamise kohta ja aitab seega käitajal kindlaks teha, kas ta saab täita konkreetseid määramistasandi nõudeid.

- Juhenddokument nr 4a: „Mõõtemääramatuse hindamise näidis“. See dokument sisaldab täiendavaid juhiseid ja näiteid mõõtemääramatuse hindamise läbiviimiseks ning määramistasandite nõuete täitmise tõendamiseks.

Juhenddokument nr 5: „Proovide võtmise ja analüüsi suunised“ (ainult käitistele). Selles dokumendis käsitletakse mitteakrediteeritud laboratooriumide kasutamise kriteeriume, proovivõtukava väljatöötamist ja mitmesuguseid muid seotud küsimusi, mis käsitlevad heitkoguste seiret ELi HKSis.

Juhenddokument nr 5a: „Proovivõtukava näidis“. Selles dokumendis on esitatud proovivõtukava näidis paiksele käitisele.

Juhenddokument nr 6: „Andmekäsitlus ja kontrollisüsteem“. Selles dokumendis käsitletakse võimalusi, kuidas kirjeldada andmekäsitlust ELi HKSis, riskihindamist kui osa kontrollisüsteemist ja näiteid kontrollitoimingute kohta.

Juhenddokument nr 6a: „Riskihindamine ja kontrollitegevused – näited“. Selles dokumendis on esitatud täiendavad juhised ja näide riskihindamise kohta.

Juhenddokument nr 7: „Heite pidevseire süsteem (CEMS)“. Paiksete käitiste puhul annab käesolev dokument teavet mõõtmispõhiste lähenemisviiside kohaldamise kohta, mille puhul kasvuhoonegaaside heitkoguseid mõõdetakse otse korstnas, ning see aitab seega käitajal kindlaks määrata, millist tüüpi seadmeid tuleb kasutada ja kas see võib vastata konkreetsetele määramistasandi nõuetele.

Juhenddokument nr 8: „Käitiste inspekteerimine“. Selles dokumendis on esitatud täiendavad juhised käitiste inspekteerimiseks.

Juhenddokument: MRRi juhenddokument HKS2 kohta, seire- ja aruandlusmäärus – üldised suunised HKS2 ettevõtjatele.

Lisaks sellele pakub komisjon järgmisi **elektroonilisi vorme**:

- Vorm nr 1: Paiksete käitiste seirekava
- Vorm nr 2: Õhusõiduki käitajate seirekava
- Vorm nr 3: HKS2 ettevõtjate seirekava
- Vorm nr 4: Paiksete käitiste heitkoguse aruanne
- Vorm nr 5: Õhusõiduki käitajate heitkoguse aruanne
- Vorm nr 6: HKS2 ettevõtjate heitkoguse aruanne
- Vorm nr 7: Paiksete käitiste parandusaruanne
- Vorm nr 8: Õhusõiduki käitajate parandusaruanne
- Vorm nr 9: HKS2 ettevõtjate parandusaruanne.

Lisaks on käitajatele kättesaadavad järgmised **töövahendid**:

- Põhjendamata kulude kindlaksmääramise töövahend;
- Mõõtemääramatuse hindamise töövahend;
- Analüüsisageduse töövahend;
- Käitaja riskihindamise töövahend.

Käitajatele on saadaval järgmised MRRi **koolitusmaterjalid**:

- Tegevuskava M&R suuniste kasutamiseks
- Mõõtemääramatuse hindamine
- Põhjendamatud kulud
- Proovivõtukavad
- Andmelüngad
- Ringkatse (*Round Robin Test*)

Lühijuhendid käitajatele, õhusõiduki käitajatele ja pädevatele asutustele pakuvad juhiseid kõikide MRRi, komisjoni juhenddokumentide, näidiste, vormide ja KKKde kohta. Juhenddokumendid on kättesaadavad aadressil: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets/eu-emissions-trading-system-eu-ets/monitoring-reporting-and-verification_en dokumentatsiooni rubriigist.

Lisa VII. Akronüümid

Lühend	Selgitus
AVR	<i>Accreditation and Verification Regulation (A&V Regulation)</i> ehk akrediteerimis- ja tõendamismäärus (A&V määrus)
CA	<i>Competent Authority</i> ehk pädev asutus
CCS	<i>Carbon Capture and [geological] Storage</i> ehk süsiniku kogumine ja [geoloogiline] säilitamine
EA	<i>European cooperation for Accreditation</i> ehk Euroopa akrediteerimiskoostöö organisatsioon
ELi HKS	Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem
HKS2	Kauplemise süsteem maanteetranspordile, hoonetele ja täiendavatele tegevustele, mis on välja toodud ELi HKS-i direktiivi lisas III
LR	Liikmesriik
Luba	Kauplemissüsteemi luba
MP	<i>Monitoring Plan</i> ehk seirekava
MRG 2007	<i>Monitoring and Reporting Guidelines</i> ehk seire ja aruandluse suunised
MRR	<i>Monitoring and Reporting Regulation (M&R Regulation)</i> ehk seire- ja aruandlusmäärus (M&R määrus)
NCA	<i>National Certification Authority</i> ehk riiklik sertifitseerimisasutus
NAB	<i>National Accreditation Body</i> ehk riiklik akrediteerimisasutus